

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2019

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครู ศาสตร์บัณฑิต

พงศกร จอมแก้ว
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Other Education Commons](#)

Recommended Citation

จอมแก้ว, พงศกร, "แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครูศาสตร์บัณฑิต" (2019). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 9164.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/9164>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต

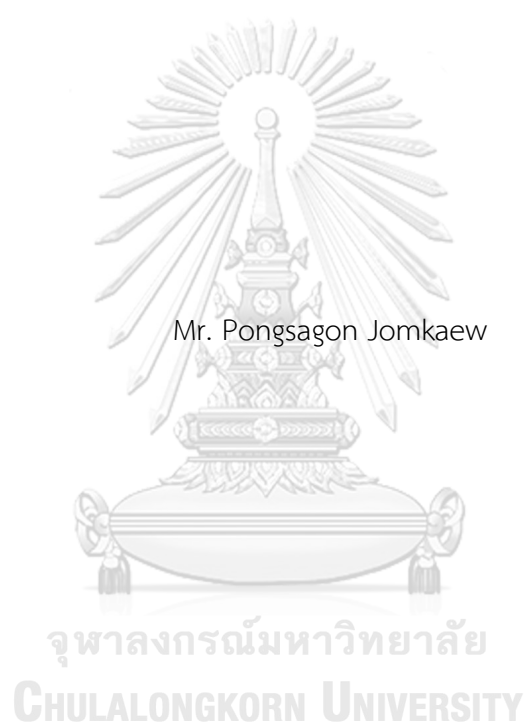
สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDELINES FOR INSTRUCTIONAL MANAGEMENT OF JAKHAY PERFORMANCE SKILL
COURSE IN BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Music Education
Department of Art, Music, and Dance Education
FACULTY OF EDUCATION
Chulalongkorn University
Academic Year 2019
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าใจ
	ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
โดย	นายพงศกร จอมแก้ว
สาขาวิชา	ดนตรีศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

	คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาลัมพ์ก์ เหล่าวานิช)	
	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์)	
	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ณัฐชยา นัจจนาวกุล)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

พงศกร จอมแก้ว : แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต. (GUIDELINES FOR INSTRUCTIONAL MANAGEMENT OF JAKHAY PERFORMANCE SKILL COURSE IN BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ยุพธนา ฉัพพรรณรัตน์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนจะเข้าจำนวน 6 คน บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้าจำนวน 14 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกประเภท การตีความ การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และนำเสนอผลการวิจัยเป็นความเรียง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน (1) ด้านวัตถุประสงค์ครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในด้านทักษะพิสัย พุทธิพิสัย และจิตพิสัย (2) ด้านเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย ลักษณะการบรรเลง วิธีการบรรเลง บทเพลง การแสดง กระบวนการถ่ายทอด และบริบทด้านอื่น ๆ (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้วิธีการที่หลากหลาย เชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และมีความยืดหยุ่น (4) ด้านสื่อการสอนใช้เครื่องดนตรี สิ่งพิมพ์ สื่อผสมและเทคโนโลยี ห้องเรียนดนตรี และอื่น ๆ (5) ด้านการวัดและประเมินผลครอบคลุมในช่วงเวลาก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ด้วยวิธีการทดสอบทักษะปฏิบัติ การประเมินผลตามสภาพจริง และอื่น ๆ ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์และเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ ควรพัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้าและการแสดงดนตรี องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการสอนทักษะและความรู้ของจะเข้า และเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า 2) เนื้อหาสาระควรกำหนดในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า วิธีการบรรเลงจะเข้า บทเพลง การแสดง การสอนทักษะและความรู้ของจะเข้า และบริบทด้านอื่น ๆ 3) กิจกรรมการเรียนการสอน ควรใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี มีความยืดหยุ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดการแสดงดนตรีในเชิงวิชาการและกึ่งวิชาการ 4) สื่อการสอน ควรใช้เครื่องดนตรี สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อผสมและเทคโนโลยี ห้องเรียนดนตรี และอื่น ๆ 5) การวัดและประเมินผล ควรวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์โดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนประกอบ และการประเมินผลแบบเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ดนตรีศึกษา
ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6083335627 : MAJOR MUSIC EDUCATION

KEYWORD: Music Education, Music in Higher Education, Instructional Management, Jakhay

Pongsagon Jomkaew : GUIDELINES FOR INSTRUCTIONAL MANAGEMENT OF JAKHAY PERFORMANCE SKILL COURSE IN BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM. Advisor: Assoc. Prof. YOOTHANA CHUPPUNNARAT, Ph.D.

The purposes of this research were 1) to study the state of the instructional management of Jakhay performance skill course in Bachelor of Education program and 2) to propose guidelines for instructional management of Jakhay performance skill course in Bachelor of Education program. The researcher employs a qualitative methodology, collecting data from documents and interviews. There were three kinds of key informants, 6 teachers, 14 graduates majoring in Jakhay, and 3 experts. The research instruments were data analysis form and interview forms. Data were analyzed using typological analysis, interpretation, and inductive conclusion. The results were presented using descriptive method. The finding showed that:

1. The state of the instructional management: 1) the learning objectives cover psychomotor domain, cognitive domain, and affective domain, 2) the contents consist of the physical appearances and the principles of Jakhay performance, songs, music performance, teaching methods, and the related contexts, 3) the instructional activities are conducted using varied methods, including integrate practices with theories, and have the flexibilities, 4) the instructional media consists of musical instruments, publishing media, multimedia and technology, music classroom and etc., and 5) the assessments include pre-test, In-class test, and post-test assessments by performing, authentic assessment, criterion-referenced evaluation and product and process evaluation.

2. There are five aspects regarding instruction guidelines, including 1) The learning objectives should aim at developing skills of playing Jakhay and music performance, teaching skills and knowledge of Jakhay performance and attitudes towards learning Jakhay performance. 2) The physical appearances and the principles of Jakhay performance, songs, music performance, teaching skills and knowledge of Jakhay performance, and the related context should be included in the contents. 3) The instructional activities should be conducted adopting varied methods, integrating practices with theories, being the flexible and encouraging learners to arrange the academic and semi-academic stage performance. 4) The instructional media should include musical instruments, publishing media, multimedia and technology, music classroom and etc. 5) The assessments should cover pre-test, in-class test, and post-test assessments adopting varied methods, criterion-referenced evaluation which gives the focus on self-development of each learner and product and process evaluation.

Field of Study: Music Education
Academic Year: 2019

Student's Signature
Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ยุพธนา ฉัพพรรณรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้วิจัย ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.วิชาลัมพ์ก์ เหล่าวานิช ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อ.ดร.ณัฐชานันจนาวากุล กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัย สำหรับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ให้ความช่วยเหลือ รวมถึงตรวจสอบและแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รศ.ดร.ณรุทธิ์ สุธงจิตต์ ผศ.ดร.รังสีพันธุ์ แข็งขัน ผศ.ดร.ดนิญา อุทัยสุข ผศ.วิทยา ไต้ทอง ผศ.พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล อ.ดร.ณัฐวุฒิ บริบูรณ์วิริย์ และ อ.ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านดนตรีศึกษาให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รศ.ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อ.ดร.กนิษฐ์ ศรีเคลือบ และ อ.ดร. สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านการวิจัยให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ รศ.อรรธรณ บรรจงศิลป์ รศ.ณรงค์ เขียนทองกุล ผศ.ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย และ อ.ดร.คุชฎี สว่างวิบูลย์พงศ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือในการวิจัยและร่างแนวทางในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณโครงการยุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศด้านศิลปะไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย ทั้งในระดับปริญญาบัณฑิตและปริญญาโทบัณฑิต รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะไทยให้แก่ผู้วิจัยด้วย

ขอขอบพระคุณหน่วยปฏิบัติการวิจัย (RU) วัฒนธรรมสยามศึกษา: การวิจัยและนวัตกรรมสังคม (Siam Culture Education: Research and Social Innovation) และชุดโครงการนวิจัยทางศิลปวัฒนธรรม (Innovation in Art and Culture: IAC) “โครงการศิลปศึกษาและนวัตกรรม” (761008-03AC)

ขอขอบคุณพี่ ๆ และเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นที่ 8 9 และ 10 ที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณป้า คุณย่า พี่สาว และน้องชาย ตลอดจนครอบครัวของผู้วิจัย ที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งยังคอยช่วยเหลือ อยู่เคียงข้าง และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

พงศกร จอมแก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ตอนที่ 1 การเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	7
1.1 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์	7
1.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี	8
ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นของสถาบันอุดมศึกษาด้านดนตรีศึกษา	11
2.1 สาขาวิชาดนตรีไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	11
2.2 สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	12
2.3 สาขาวิชาดนตรีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	14
2.4 สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	15

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	18
3.1 ความหมายของการเรียนการสอน	18
3.2 องค์ประกอบของการเรียนการสอน	19
3.3 หลักการจัดการเรียนการสอน	21
ตอนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย	30
4.1 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ	30
4.3 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า	36
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
5.1 งานวิจัยของประเทศไทย	44
5.2 งานวิจัยของต่างประเทศ	46
กรอบแนวคิดในการวิจัย	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	50
ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	51
ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล	55
ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน	57
ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์	58
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต	59
1.1 ข้อมูลทั่วไปของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	59
1.2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	62

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต.67	
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ใน หลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต	117
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	138
สรุปผลการวิจัย.....	139
อภิปรายผลการวิจัย.....	144
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	149
บรรณานุกรม.....	151
ภาคผนวก.....	157
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	158
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์.....	160
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแนวทางการจัดการเรียนการสอน.....	163
ภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย.....	165
ภาคผนวก จ แผนภาพแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต	176
ประวัติผู้เขียน.....	178

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ผลการเรียนรู้สำคัญด้านความรู้ของวิชาเอกด้านดนตรีศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี	9
ตารางที่ 2 เกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในขั้นที่ 7 ของกลุ่มเครื่องสาย.....	39
ตารางที่ 3 เกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในขั้นที่ 8 ของกลุ่มเครื่องสาย.....	39
ตารางที่ 4 เกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในขั้นที่ 9 ของกลุ่มเครื่องสาย.....	41
ตารางที่ 5 เกณฑ์วิธีการบรรเลงจะเข้าขั้นที่ 1 ถึง 9.....	43
ตารางที่ 6 ข้อมูลเอกสาร	52
ตารางที่ 7 ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	52
ตารางที่ 8 ข้อมูลการศึกษาภาคสนาม.....	55
ตารางที่ 9 ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน	56
ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	60
ตารางที่ 11 ข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า	63
ตารางที่ 12 ข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า	66
ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์.....	68
ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ	75
ตารางที่ 15 การวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลง	76
ตารางที่ 16 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	88
ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการใช้สื่อการสอน.....	97
ตารางที่ 18 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการวัดและประเมินผล	103

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า	
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	118

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า	
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	116
แผนภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า	
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	137

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

การเรียนการสอนดนตรีไทยนับตั้งแต่อดีตมานั้น พบว่าเป็นการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะ (oral transmission) โดยครูบาอาจารย์ ผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะการบรรเลงต่าง ๆ นั้นมีตั้งแต่ระดับสามัญชนทั่วไปจนถึงระดับชนชั้นสูง อาทิ ชาวบ้าน ชุนนาง พราหมณ์ (ในวัง) พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั้งในบ้าน วัด และวัง และสถานที่เหล่านี้ยังนับเป็นสถานที่ในการผลิตครูดนตรีออกสู่สังคมในครั้งสมัยก่อนอีกด้วย และเมื่อบทบาทและหน้าที่การเรียนการสอนในบ้าน วัด และวัง มีบทบาทน้อยลงตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเรียนการสอนดนตรีไทยถูกถ่ายโอนไปยังสถาบันการศึกษาในระบบมากขึ้น (กรรณิการ์ สัจกุล, 2532; พูนพิศ อมาตยกุล, 2539; วิชฎาลัมพก์ เหล่าวานิช, 2556; ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2562; ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์, 2562) นับตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2477 มีการก่อตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางค์ ตลอดจนโรงเรียนพรานหลวงที่ก่อตั้งขึ้นตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งพัฒนามาเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน (ธนิต อยู่โพธิ์, 2516) อ้างถึงใน สิริชัยชาญ พิกจำรูญ, 2539) และจากผลการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในปี พ.ศ. 2503 เป็นเหตุให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา เพื่อมุ่งผลิตครูดนตรีไปยังระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยพบว่าในปี พ.ศ. 2513 มีการเปิดสอนวิชาชีพนครดนตรีไทยในกรมฝึกหัดครู ณ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นแห่งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 มีการเรียนการสอนที่มุ่งผลิตครูดนตรี โดยเป็นหลักสูตรปริญญาตรีเทียบ 2 ปี ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และต่อมาในปี พ.ศ. 2520 มีการเปิดสอนวิชาเอกดนตรีศึกษา เพื่อมุ่งผลิตครูดนตรีทั้งไทยและสากล ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มาศสุภา สีสุทอง, 2531) จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของบ้าน วัด และวังนั้น เปลี่ยนแปลงสถานภาพเข้าไปสู่ในสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น กล่าวได้ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมาถือเป็นยุคแห่งการสร้างครูดนตรีในกรมฝึกหัดครู และต่อมาเข้าสู่ยุคแห่งการสร้างบัณฑิตปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2519 (Nantida Chandransu, 2010)

ปัจจุบันมีการเปิดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก โดยหลักสูตรและการเรียนการสอนดังกล่าวนี้พบทั้งในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) ซึ่งแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรและการเรียน

การสอนดนตรีเพื่อผลิตครูดนตรีนั้นพบว่า รายวิชาทักษะปฏิบัตินั้นเป็นหนึ่งในรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก ในรายวิชาของกลุ่มดนตรีศึกษา จะเห็นได้ว่ารายวิชาทักษะปฏิบัติดนตรีมีสถานะเป็นรายวิชาบังคับของผู้เรียนวิชาเอกดนตรีศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554; ณรุทธิ์ สุทธจิตต์, 2561) และนอกจากนี้ยังพบว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ได้ระบุถึงรายละเอียดของวิชาเอกดนตรีศึกษา ในด้านการกำหนดขอบเขตความรู้ไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชานี้จะต้องครอบคลุมในด้านทักษะดนตรีที่เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในเครื่องมือเอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ดังนั้นรายวิชาทักษะปฏิบัติจึงถือเป็นรายวิชาบังคับ สำหรับนิสิตนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกดนตรีศึกษา (ดนตรีไทย)

การจัดการเรียนการสอนในด้านทักษะดนตรีไทยในสถาบันระดับอุดมศึกษา พบว่า สถาบันส่วนใหญ่กำหนดการเรียนการสอนทักษะตามเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องมือเอกของนิสิตนักศึกษาโดยยึดโยงกับเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร, 2553) ที่กำหนดและจำแนกทักษะดนตรีไทยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การขับร้อง 2) เครื่องดนตรีกลุ่มปี่พาทย์ และ 3) เครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย โดยพบว่าเครื่องดนตรีจะเข้า เป็นหนึ่งในเครื่องดนตรี ในเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย อีกทั้งยังพบว่าจะเข้าเป็นเครื่องดนตรีที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตสมัยกรุงศรีอยุธยาและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) มินักจะเข้าที่เป็นข้าหลวงทำงานในกรมมหรสพที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์นามว่า หลวงว่องจะเข้รับ (ทวีสวัสดิ์ ไทรวิจิตร 2522; เหมราช เหมหงษา, 2541) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องดนตรีจะเข้เป็นเครื่องดนตรีหนึ่งที่มีความสำคัญและทรงอิทธิพลต่อสังคมดนตรีไทยเป็นอย่างมาก จากความนิยมในการบรรเลงจะเข้ตลอดจนการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นตลอดมา ทำให้เกิดการเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ในการถ่ายทอดจะเข้ตามสายสำนักครูจะเข้ต่าง ๆ และมีการศึกษางานวิจัยในด้านกระบวนการการถ่ายทอดจะเข้เป็นจำนวนมาก (เหมราช เหมหงษา, 2541; กษมา ประสงค์เจริญ, 2552; ณวัฒน์ หลาวทอง, 2555; ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, 2560) แต่กลับพบว่างานวิจัยหรือการศึกษาดังกล่าวนั้น เป็นการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดทักษะปฏิบัติจะเข้ในลักษณะของการศึกษาด้านปัจเจกเฉพาะบุคคล และเป็นไปในลักษณะของรูปแบบการศึกษานอกระบบ (non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) ซึ่งทั้งนี้พบว่าไม่มีการศึกษาในด้านการเรียนการสอนจะเข้ในลักษณะของการศึกษาในระบบ (formal education) ในระดับอุดมศึกษาแต่อย่างใด

จากการศึกษานำร่อง (pilot study) พบว่า การจัดการเรียนการสอนในด้านทักษะปฏิบัติจะเข้ในสถาบันระดับอุดมศึกษา สถาบันส่วนใหญ่กำหนดเนื้อหาสาระโดยอิงกับเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2544; สำนักงานคณะกรรมการ

การอุดมศึกษาและกรมศิลปากร, 2553) เป็นหลัก อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกณฑ์มาตรฐานคนตรีไทยดังกล่าวมีการกำหนดเนื้อหาสาระไว้แต่เนื้อหาสาระดังกล่าวเป็นเพียงหลักเกณฑ์กว้าง ๆ สำหรับสาขาวิชาทางด้านคนตรีไทยในทุก ๆ แขนงเท่านั้น ซึ่งไม่ได้กำหนดครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนหรือระบุเจาะจงถึงหลักเกณฑ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนในด้านครุศึกษาโดยตรง อีกทั้งเกณฑ์มาตรฐานคนตรีไทยยังได้ระบุขอบเขตสำหรับการใช้เกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่าเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษาจะต้องดำเนินตามลักษณะของแต่ละสาขาวิชาชีพ โดยจะต้องกำหนดสัดส่วนของรายวิชาภาคปฏิบัติให้ขึ้นอยู่กับสัดส่วนของสาขาวิชานั้น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร, 2553) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับแต่ละสถาบันมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไป และกลวิธีการสอนก็ขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอน ทักษะปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับที่แต่ละท่านเลือกใช้ ซึ่งพบว่ยังไม่มีผู้ศึกษารวบรวมและนำเสนอเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตไว้แต่อย่างไร อีกทั้งการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ ไม่พบการศึกษาวิจัยที่เป็นลักษณะเฉพาะสำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในระดับอุดมศึกษาแต่อย่างไร ซึ่งพบเพียงการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติในระดับอุดมศึกษาที่เป็นเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ และสาขาวิชาทางด้านคนตรีอื่น ๆ เท่านั้น (Chindarat Charoenwongse, 1998; จเร อุ่แก้ว, 2544; ปองภพ สุกิตติวงศ์, 2556; Kat Reinhert, 2018)

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาในข้างต้นที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตลอดจนนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (primary data) และทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสารที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ร่วมกับการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตที่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนคนตรีไทยศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมีลักษณะอย่างไร
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยจะกำหนดขอบเขตของการวิจัยตามวัตถุประสงค์หลักดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นในด้าน 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล (Bronfenbrenner, 1977; ทิศนา ขัมมณี, 2560; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) ที่เกิดขึ้นจริงในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) แบบเจาะจง (purposive sampling) จากสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่ง ดังนี้

1.1 สาขาวิชาดนตรีไทยศึกษา คณะวิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1.2 สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.3 สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคลของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 แห่ง ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2561 (หลักสูตรครุศาสตร/ศึกษาศาสตรบัณฑิต แบบ 5 ปีการศึกษา) ซึ่งเอกสาร ข้อบังคับ ระเบียบการต่าง ๆ รวมถึงการจัดการเรียนการสอน จะถูกเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้เวลาดังกล่าวเท่านั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาและนำเสนอเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาพิจารณาประกอบการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (สำหรับหลักสูตรแบบ 4 ปีการศึกษา) พร้อมทั้งนำร่างแนวทางดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยมีเนื้อหาครอบคลุม 5 ด้าน ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล (Bronfenbrenner, 1977; ทิศนา ขัมมณี, 2560; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้และทักษะ ในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล

รายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า หมายถึง รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า สำหรับนิสิตนักศึกษาเครื่องมือเอกจะเข้า ในสาขาวิชาดนตรีศึกษา ดนตรีไทยศึกษา และ/หรือ ดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ศึกษาศาสตรบัณฑิต และ/หรือ การศึกษบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา

สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะของการกำหนดหรือการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าใน 5 ด้านประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล

แนวทางการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ข้อเสนอแนะถึงแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตใน 5 ด้านประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อสะท้อนสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้าสำหรับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

2. ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต เพื่อนำไปใช้ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรและ/หรือการเรียนการสอนสำหรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต อาทิ ใช้แนวทางเพื่อประกอบการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) และรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา (มคอ.5) เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยอื่น ๆ ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตได้อีกด้วย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

- 1.1 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์
- 1.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับ
ปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของสถาบันอุดมศึกษาด้านดนตรีศึกษา

- 2.1 สาขาวิชาดนตรีไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- 2.2 สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2.3 สาขาวิชาดนตรีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.4 สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

- 3.1 ความหมายของการเรียนการสอน
- 3.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน
- 3.3 หลักการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย

- 4.1 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ
- 4.2 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย
- 4.3 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 5.1 งานวิจัยของประเทศไทย
- 5.2 งานวิจัยของต่างประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 การเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

1.1 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์

การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์แต่ละสาขาของตน อีกทั้งประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการยกระดับการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกันในแต่ละสถาบันอีกด้วย โดยมีการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thailand Qualifications Framework for Higher Education) ไว้ ซึ่งการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ (Qualifications Framework) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงระบบการศึกษาระหว่างประเทศ เปรียบได้กับกรอบแนวคิด แนวทางการจัดการศึกษา การกำหนดมาตรฐาน หรือเกณฑ์ขั้นต่ำให้กับกระบวนการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ สมสุข ธีระพิจิตร และ วัชนีย์ เชาว์ดำรง, 2552) ซึ่งการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมีการกำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์) ซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) เพื่อเป็นการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขาหรือสาขาวิชาให้แก่สถาบันอุดมศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตร และจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตในสาขาหรือสาขาวิชาของแต่ละระดับคุณวุฒิมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามพบว่าการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมีการเปลี่ยนจากการใช้มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) เป็นมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) โดยพบว่ามาตรฐานคุณวุฒิทั้ง 2 มีลักษณะดังนี้

มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) พบว่า กำหนดชื่อสาขา ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ แบ่งออกเป็นวิชาเอกเดี่ยวและวิชาเอกคู่ ซึ่งวิชาเอกเดี่ยวมี 17 วิชาเอก และวิชาเอกคู่มี 20 วิชาเอก ในด้านชื่อปริญญาและวิชาเอกกำหนดให้ใช้สำหรับภาษาไทย 3 ลักษณะ ได้แก่ ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) และการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) ด้านภาษาอังกฤษกำหนดให้ใช้ Bachelor of Education (B.Ed.) และได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ไว้จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาชีพครูและวิชาเอก) และหมวดวิชาเลือกเสรี จำนวนหน่วยกิตรวมทั้ง

หลักสูตรรวมไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต ในด้านมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) พบว่า กำหนดชื่อ สาขาวิชา สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ โดยจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาจำนวน 16 กลุ่ม สาขาวิชา กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ไว้จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้าน ความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) วิธี วิทยาการจัดการเรียนรู้ มีโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ ด้าน (วิชาชีพครูและวิชาเอก) และหมวดวิชาเลือกเสรี จำนวนหน่วยกิตรวมทั้งหลักสูตร รวมไม่น้อย กว่า 130 หน่วยกิต (วิชาเอกเดี่ยว) รวมไม่น้อยกว่า 140 หน่วยกิต (วิชาเอก-โท) และรวม ไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต (วิชาเอกคู่)

1.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี

ในด้านสาขาวิชาดนตรีศึกษาของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พบว่า มาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) กำหนดวิชาเอกดนตรีศึกษา เป็นวิชาเอกเดี่ยวและวิชาเอกคู่ และมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และ ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 จัดวิชาเอกดนตรีศึกษา อยู่ในกลุ่มสาขาวิชาที่ศิลปศึกษา ดนตรีศึกษาและนาฏศิลป์ศึกษา โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียน การสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าโดยใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอแนะ ความรู้ของสาขาวิชาดนตรี ในกลุ่มสาขาวิชาศิลปศึกษา ดนตรีศึกษา และนาฏศิลป์ศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) มาเป็นฐานคิดในการศึกษาและพัฒนา อย่างไรก็ตามแม้ว่าแนวทาง การจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าที่พัฒนาขึ้นใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่าง สาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้ดังกล่าว แต่พบว่าการเก็บข้อมูลในด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ยังคงเป็นหลักสูตรภายใต้มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาและนำเสนอทั้งผลการเรียนรู้ สำคัญด้านความรู้ของวิชาเอกดนตรีศึกษา มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และ สาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) และผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่าง สาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้ของสาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุ ศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) เพื่อให้เห็นถึง ลักษณะของการกำหนดตลอดจนความสอดคล้องของการพัฒนา ดังนั้นมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการเรียนรู้สำคัญด้านความรู้ของวิชาเอกด้านดนตรีศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี

ผลการเรียนรู้สำคัญด้านความรู้ของวิชาเอก ดนตรีศึกษา มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)	ผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี มาตรฐาน คุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และ ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562
การจัดการเรียนการสอนจะต้องบูรณาการของความรู้ ดนตรีศึกษาที่ครอบคลุมไม่น้อยกว่าหัวข้อต่อไปนี้ 2.1) ทักษะดนตรี ได้แก่ (1) ทักษะพื้นฐานที่สำคัญทั้งในเครื่องมือเอกของ ตนและทักษะเบื้องต้นของการขับร้องและบรรเลงเครื่อง ดนตรีอื่น ๆ (2) การพัฒนาโน้ต ทักษะการขับร้องและการ บรรเลงร่วมกันเป็นกลุ่ม 2.2) ทฤษฎีดนตรี ได้แก่ ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้นที่ เกี่ยวกับการสร้างงานดนตรี ระบบประสานเสียงทั้งใน ระบบสากล และระบบของดนตรีไทย 2.3) ประวัติศาสตร์ และวรรณคดีดนตรี ได้แก่ (1) การจัดระบบการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ดนตรีทั้งของไทยและในระบบสากล (2) วรรณคดีสำคัญในยุคต่าง ๆ 2.4) สุนทรียศาสตร์	1) สุนทรียศาสตร์กับดนตรีศึกษา 2) ทฤษฎีดนตรี 3) ประวัติ ปรัชญา ดนตรี (3.1) ดนตรีในยุคต่าง ๆ (3.2) ความสัมพันธ์ของดนตรี ประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม 4) ดนตรีระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา 5) การจัดการเรียนรู้ดนตรี 6) จิตวิทยาการจัดการเรียนรู้ดนตรี 7) เทคโนโลยีในดนตรีศึกษา 8) ทักษะดนตรี (8.1) การอ่านออกเสียงโน้ตและพัฒนาโน้ต ประสาธ (8.2) การขับร้องและการขับร้องประสานเสียง (8.3) การบรรเลงและการแสดงและการถ่ายทอด ความรู้สู่ทางดนตรี 9) หลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้าน ดนตรี 10) การซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องดนตรี

จากการศึกษาผลการเรียนรู้สำคัญด้านความรู้ของวิชาเอกดนตรีศึกษา มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) และผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) พบว่า มีลักษณะดังนี้ 1) ความรู้ด้านทักษะของหลักสูตรห้าปี กำหนดครอบคลุมในทักษะเครื่องมือเอกและทักษะเบื้องต้นของการขับร้อง และเครื่องดนตรีอื่น ๆ และการพัฒนาโน้ต ทักษะการขับร้องและการบรรเลงร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสำหรับหลักสูตรสี่ปีพบว่า กำหนดไว้

โดยมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับหลักสูตรห้าปี แต่พบลักษณะที่แตกต่างกันคือ ได้มีการกำหนดถึงทักษะ ในด้านการแสดงและการถ่ายทอดเพิ่มขึ้นจากหลักสูตรห้าปี 2) ความรู้ด้านทฤษฎีดนตรีของหลักสูตร ห้าปีกำหนดโดยมีการระบุถึงขอบเขตเนื้อหา ซึ่งสำหรับหลักสูตรสี่ปีพบว่า กำหนดไว้เพียงในลักษณะ ประเด็นหัวข้อเท่านั้น 3) ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และวรรณคดีดนตรีของหลักสูตรห้าปี กำหนดใน การจัดระบบการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ดนตรีทั้งของไทยและในระบบสากล และวรรณคดีสำคัญใน ยุคต่าง ๆ ซึ่งสำหรับหลักสูตรสี่ปีพบว่า กำหนดไว้ในลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันเพียงด้าน ประวัติศาสตร์ และนอกจากนี้พบความแตกต่างคือ หลักสูตรสี่ปีกับไว้ในลักษณะที่เป็นประวัติ ปรชญา ดนตรี ซึ่งระบุขอบเขตย่อยออกมาได้แก่ ประวัติ ปรชญา ดนตรี ของดนตรีในยุคต่าง ๆ และ ความสัมพันธ์ของดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งนี้พบว่าประเด็นที่เพิ่มเติมขึ้นมาจาก หลักสูตรห้าปีนั้นคือ ด้านปรชญาและดนตรี 4) ด้านสุนทรียศาสตร์ของหลักสูตรห้าปีกำหนดโดยระบุ เพียงประเด็นหลักเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับหลักสูตรสี่ปี แต่ทั้งนี้หลักสูตรสี่ปีได้ระบุเพิ่มเติมโดย กำหนดไว้ว่าเป็นสุนทรียศาสตร์กับดนตรีศึกษา 5) นอกจากนี้หลักสูตรสี่ปีได้มีการกำหนดเพิ่มเติมมา กขึ้นจากหลักสูตรห้าปี โดยพบว่าประเด็นที่นอกเหนือจากหลักสูตรห้าปีพบดังนี้ ดนตรีระดับประถม ศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การจัดการเรียนรู้ดนตรี จิตวิทยาการจัดการเรียนรู้ดนตรี เทคโนโลยีใน ดนตรีศึกษา หลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรี และการซ่อมแซมและ บำรุงรักษาเครื่องดนตรี อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเด็นดังกล่าวที่ไม่พบในผลการเรียนรู้สำคัญด้านความรู้ ของวิชาเอกดนตรีศึกษา มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ที่กล่าวมานี้ แต่พบว่ามีกำหนดไว้ในลักษณะภาพรวมของผลการเรียนรู้สำคัญด้าน อื่น ๆ ของหลักสูตรห้าปีดังนี้ ด้านดนตรีระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ด้านการจัด การเรียนรู้ดนตรีหลักสูตรห้าปีได้กำหนดไว้ในผลการเรียนรู้สำคัญด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ใน ลักษณะภาพรวม และด้านเทคโนโลยีในดนตรีศึกษาหลักสูตรห้าปีได้กำหนดไว้ในผลการเรียนรู้สำคัญ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้พบเพียงด้าน จิตวิทยาการจัดการเรียนรู้ดนตรี ด้านหลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรี และด้าน การซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องดนตรี ที่ไม่พบว่าหลักสูตรห้าปีได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในลักษณะนี้

จากข้อมูลด้านการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พบว่า เป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทางด้านสาระ เนื้อหาและทักษะทางด้านดนตรีเป็นหลัก จึงเห็นได้ว่าผลการเรียนรู้สำคัญของวิชาเอกดนตรีศึกษาของ มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) และผลลัพธ์ การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญา

ตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ดังนั้นข้อมูลจากศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้เพื่อประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาขึ้นเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตเพื่อให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดและเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นของสถาบันอุดมศึกษาด้านดนตรีศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในสาขาวิชาดนตรีศึกษา (ดนตรีไทย) ในประเทศไทย พบว่า มีสถาบันอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในสาขาวิชาดนตรีศึกษา (ดนตรีไทย) ที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน และเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นผลิตครูดนตรีโดยตรงมาตั้งแต่อดีต จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (ในปัจจุบัน) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร หรือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ในปัจจุบัน) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้พบว่ามี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง ภายใต้สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม โดยผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาด้านศิลปวัฒนธรรมตลอดจนบัณฑิตครูด้านนาฏศิลป์ ดนตรีและคีตศิลป์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาประวัติความเป็นมาในการก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวดังนี้

2.1 สาขาวิชาดนตรีไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นสถาบันแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาดนตรีในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ภายใต้การใช้ชื่อสถานศึกษาว่า บ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยเริ่มมีการสอนดนตรีตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมที่ให้นักเรียนในหลักสูตรครูในระดับประถมศึกษาได้ใช้เวลาว่างมาฝึกดนตรีร่วมกัน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนวิชาเอกดนตรีในหลักสูตรการศึกษาได้เริ่มต้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2513 เมื่อครั้งมีสถานะเป็น วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยหม่อมหลวงปิ่นมาลากุล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้นเล็งเห็นว่า หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาพุทธศักราช 2503 ระบุให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีในหลักสูตรระดับประถมศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องผลิตครูสอนดนตรีเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ ณ โรงเรียนต่าง ๆ อีกทั้งหม่อมหลวงปิ่นมาลากุล ประสงค์ให้มีการศึกษาค้นคว้าทางดนตรีในระดับอุดมศึกษาอย่างจริงจัง ท่านจึงมอบหมายให้อาจารย์อวบ เหมะรัชตะ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีของกรมการฝึกหัดครู เดินทางไปศึกษาดูงานการผลิตครูดนตรีที่ประเทศออสเตรเลียและประเทศญี่ปุ่น โดยมีอาจารย์वासิสฐ์ จรรย์ยานนท์ ซึ่งเป็นครูสังกัดในโรงเรียนฝึกหัดครูธนบุรีขณะนั้น ไปช่วยราชการที่สำนักงานเลขาธิการกรมการฝึกหัดครู และเป็นผู้ร่วม พิจารณาหลักสูตรวิชาดนตรีในกรมการฝึกหัดครูด้วย

เมื่อคณะกรรมการร่างหลักสูตรแล้วเสร็จจึงได้เสนอให้อาจารย์ ดร.กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีอีกท่านหนึ่ง เป็นผู้ตรวจสอบก่อนที่จะเสนอให้ กรมการฝึกหัดครูพิจารณาอนุมัติหลักสูตร ในครั้งแรกท่านอธิบดีกรมการฝึกหัดครูได้มอบหมายให้วิทยาลัยครูสวนสุนันทาเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่อาจารย์จรรยา มิลินทร์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในเวลานั้น ได้เสนอต่อกรมการฝึกหัดครูขอให้เปิดหลักสูตรดนตรีที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เนื่องจากมีเครื่องดนตรีอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก และยังได้มอบอาคารเรียนสำหรับจัดการเรียนการสอนอีก 1 หลัง ดังนั้นเมื่อกรมการฝึกหัดครูอนุมัติหลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกดนตรีจึงได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงถือเป็นหลักสูตรดนตรีในระดับอุดมศึกษาหลักสูตรแรกของประเทศ อีกทั้งยังเป็นก้าวแรกของการผลิตครูดนตรีในประเทศไทยตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา (อนรรักษ์ บุญจะ และอนรรฆ จรรย์ยานนท์, 2558)

การเรียนการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกในการจัดการศึกษาดนตรีในประเทศไทย ภายใต้การกำกับดูแลของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตามลำดับ ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเป็นการมุ่งผลิตบัณฑิตในสายวิชาชีพดนตรี และมอบหน้าที่การผลิตครูดนตรีให้กับคณะครุศาสตร์ตามนโยบายการผลิตครูของกระทรวงศึกษาธิการ โดยปัจจุบันจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษาและดนตรีในแขนงต่าง ๆ ภายใต้สังกัดวิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2.2 สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และถือกำเนิดขึ้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งกระแสสังคมที่เริ่มคลี่คลายจากการตื่นตระหนกภัยสงคราม ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม หลังจากท้องีองค์การสหประชาชาติได้ก่อกำเนิดขึ้น เพื่อมุ่งเน้นความสมานฉันท์และผลักดันความร่วมมือทางด้านต่าง ๆ รวมถึงการผลักดันทางด้านการศึกษาเพื่อให้โลกใบนี้เจริญก้าวหน้าและมีสติปัญญามากขึ้น โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ ได้สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2492 ณ ถนนประสานมิตร กรุงเทพมหานคร เพื่อผลักดันการศึกษาทางด้านวิชาชีพครูในช่วงเวลาที่วิชาชีพครูขาดแคลน และไม่สอดคล้องกับการขยายตัวของสังคมและศาสตร์ทางด้านการศึกษาที่ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ต่อสังคม ณ ขณะนั้น และเป็นการเริ่มต้นการศึกษาในระดับวุฒิประกาศนียบัตรครูประถมศึกษาและประกาศนียบัตรครูมัธยมศึกษา โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงถือกำเนิดขึ้นจากการผลักดันของ ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ซึ่งเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ในขณะนั้น และท่านก็ได้มีบทบาททางด้านการศึกษาทั้งที่โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง

วิทยาลัยวิชาการ และสังคมไทย เมื่อโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงได้ถือกำเนิดขึ้นแล้ว หลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ ไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ระหว่างช่วง พ.ศ. 2492-2496 ท่านเป็นผู้นำและผู้วางรากฐานระเบียบแบบแผนของการฝึกหัดครู เป็นผู้บุกเบิกงานวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์ และเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบแผนของปุชนิยบุคคลในวิชาชีพครูอย่างสูงยิ่ง โดยในปี พ.ศ. 2596 นั้นเอง พบว่ามีปัญหาการขาดแคลนครูและนักการศึกษาซึ่งเป็นปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุก ๆ ด้าน ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้นำการศึกษาสมัยใหม่ได้เสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการให้ก่อตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา (College of Education) ขึ้นเพื่อพัฒนาปรัชญา แนวคิด และความรู้ความสามารถทางการศึกษาสมัยใหม่ ให้สอดคล้องผสมผสานสัมพันธ์กับสังคมประชาธิปไตย รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาศาสตร์ให้เป็นวิชาชีพที่มีระบบแบบแผนและมีความลุ่มลึกในสังคมไทย พร้อมกับการประสาทปริญญาทางด้านศึกษาศาสตร์ ทั้งในระดับบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต เมื่อแรกเริ่มการสถาปนาวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้นแทนโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง (16 กันยายน 2497) ซึ่งวิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ภายใต้แนวคิดระบบโรงเรียนสาธิต (Demonstration School) เพื่อให้โรงเรียนสาธิตเป็นแปลงทดลองค้นคว้า ในระบบการศึกษาพื้นฐานสมัยใหม่ วิทยาลัยวิชาการศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาแบบวิทยาเขต โดยขยายวิทยาเขตปทุมวัน ในปี พ.ศ. 2498 วิทยาเขตบางแสน ในปี พ.ศ. 2498 วิทยาเขตพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2510 วิทยาเขตมหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2511 วิทยาเขตสงขลา ในปี พ.ศ. 2511 วิทยาเขตพระนคร ในปี พ.ศ. 2512 และวิทยาเขตพลศึกษา ในปี พ.ศ. 2513 โดยมีวิทยาเขตประสานมิตรเป็นศูนย์กลางการบริหาร ซึ่งมหาวิทยาลัยมีระบบบริหารจัดการในรูปวิทยาเขตจนกระทั่ง พ.ศ. 2533 รวมระยะเวลา 16 ปี วิทยาเขตจึงเริ่มแยกออกไปเป็นมหาวิทยาลัยอิสระโดยมีการบริหารจัดการและงบประมาณเป็นของตนเอง ดังนี้ ในปี พ.ศ. 2533 วิทยาเขตบางแสนยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา และวิทยาเขตพิษณุโลกยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยนเรศวร ในปี พ.ศ. 2536 ยุบรวมวิทยาเขตปทุมวัน บางเขน และประสานมิตรเข้าเป็นวิทยาเขตกลาง ในปี พ.ศ. 2537 วิทยาเขตมหาสารคามยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และในปี พ.ศ. 2539 วิทยาเขตสงขลายกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยทักษิณ อีกทั้งในปีเดียวกันนี้เองมหาวิทยาลัยวิทยาเขตหลักก็ได้มีการขยายตัวไปที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เช่นกัน

ในปี พ.ศ. 2518 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้พัฒนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งได้ขยายโครงสร้างและบทบาทของมหาวิทยาลัยให้เป็นสากล ซึ่งบทบาทในด้านศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แสดงบทบาทสำคัญมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยมีการเปิดสอนวิชาพื้นฐาน วิชาความซาบซึ้งทางศิลปะ และวิชาความซาบซึ้งทางดนตรี เพื่อสร้างรสนิยมอันประณีตงดงามให้กับบัณฑิตทุกคน การเปิดแผนกวิชาศิลปศึกษา ภายใต้คณะวิชาการศึกษา

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ในปี พ.ศ. 2511 และผลิตบัณฑิตทางการศึกษามัธยมศึกษา เอกศิลปศึกษา เป็นแห่งแรกในประเทศไทย เวลาต่อมาเมื่อพัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปี พ.ศ. 2518 การกิจทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ได้พัฒนาต่อไป โดยการขยายโครงสร้างเป็น ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม และภาควิชาดุริยางคศาสตร์ ภายใต้คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรมได้เปิดสอนหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา วิชาเอกศิลปศึกษา และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกศิลปะ ส่วนภาควิชาดุริยางคศาสตร์เปิดสอนหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา ทั้งวิชาเอกดุริยางคศาสตร์ไทยและดุริยางคศาสตร์สากล โดยเริ่มภารกิจในโครงสร้างใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา โดยปัจจุบันจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา (ดนตรีไทย) ภายใต้สังกัด สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2561)

2.3 สาขาวิชาดนตรีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มต้นเป็น รูปเป็นร่างขึ้นในปี พ.ศ. 2500 โดยมีการสอนวิชาสังคีตนิยม และในปี พ.ศ. 2504 เปิดสอน เป็นวิชาโทดนตรี ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี สังกัดภาควิชาสารัตถศึกษา มีศาสตราจารย์คุณดวงเดือน พิศาลบุตร เป็นหัวหน้าภาควิชาในขณะนั้น ด้วยการบุกเบิกอย่างจริงจังของผู้ช่วยศาสตราจารย์กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา อาจารย์ พิเศษผู้สอนวิชาสังคีตนิยม โดยเป็นผู้วางรากฐานและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรี ในระยะเริ่มแรกของคณะครุศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำนิสิตจัดกิจกรรมดนตรีเป็นครั้งคราวในระหว่างพักกลางวันหรือ หลังเลิกเรียน และเป็นผู้ดำเนินการให้คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์สอบเทียบความรู้ทางดนตรีตาม หลักสูตรของ Trinity College of London อีกด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา จึงนับได้ว่าเป็นผู้ก่อ กำเนิดวิชาดนตรีในคณะครุศาสตร์มาตั้งแต่ว่า 60 ปีที่แล้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการปรับปรุง หลักสูตรดนตรีขึ้นเป็นโปรแกรมดนตรีศึกษาประกอบด้วยวิชาเอกและวิชาโททางดนตรีไทยและสากล

โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนต่อมาเป็นลำดับ ในปี พ.ศ. 2520 หลักสูตรดนตรีจัดเป็น สาขาการสอนวิชาเฉพาะ วิชาเอกดนตรี มีทั้งวิชาเอกดนตรีไทยและดนตรีสากล และไม่มีการเปิดสอนเป็นวิชาโทอีกต่อไป ในระยะนี้มีการจัดวางนโยบายด้านการเรียนการสอนและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดย รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนา ตุงคสวัสดิ์ หัวหน้าภาควิชาสารัตถศึกษาในขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2521 – 2526) เป็นผู้มีบทบาทเป็นอย่างมาก ด้วยการสนับสนุนของ ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล คณบดีคณะครุศาสตร์ทำให้สาขาการสอนวิชาเฉพาะวิชาเอกดนตรี แข็งแกร่งขึ้น กล่าวคือในด้านการรับนิสิตมีการวางนโยบายเพื่อการจัดตั้งวงดนตรีไทยและวงดนตรีสากล อันเป็นพื้นฐานของการจัดแสดงครุศาสตร์คอนเสิร์ตในเวลาต่อมา ในด้านบุคลากรได้มี

การจัดหาบุคคลผู้มีความสามารถเพื่อรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนคือ รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท ชันศิริ อาจารย์ ดร.ปราชญ์ ปรัชญาธรรมวงศ์ อาจารย์อัญชลินทร์ บุรพิพัฒน์ และอาจารย์หม่อมหลวงกมลทลิกา ศรีวัช เป็นบุคลากรในขณะนั้น ทำให้มีความพร้อมในการจัดแสดง ละครศาสตร์คอนเสิร์ต ครั้งที่ 1 และเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2521 โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท ชันศิริ เป็นผู้นำในการดำเนินการ ในระยะต่อมาได้มีการโอนรองศาสตราจารย์พิงจิตต์ สวามิภักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร มาจากกรมศิลปากร และผู้ช่วยศาสตราจารย์พันเอก (พิเศษ) ชูชาติ พิทักษากร (ศิลปินแห่งชาติ) มาจากกองทัพบก โดยได้รับความร่วมมือจากอาจารย์พิเศษซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีอีกจำนวนหนึ่งที่สละเวลามาช่วยสอนนิสิตด้วย นอกจากนี้ในช่วงนั้นได้มีการสร้างบุคลากรใหม่ด้วย โดยภาควิชาสารัตถศึกษาได้จัดสรรทุนปริญญา ชั้นสูงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรในคณะครุศาสตร์ไปศึกษาต่อชั้นปริญญาเอกด้านดนตรีศึกษา ผู้ที่ได้รับคัดเลือกคือ อาจารย์ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) จากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ในปี พ.ศ. 2524 เป็นทุนแรกและทุนเดียวของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มอบให้กับอาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปศึกษาปริญญาชั้นสูงด้านดนตรีศึกษา

สาขาการสอนวิชาเฉพาะ วิชาเอกดนตรีศึกษา สังกัดภาควิชาสารัตถศึกษา ได้มีการพัฒนาทั้งทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนต่อมา จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2536 สาขาการสอนวิชาเฉพาะวิชาเอกดนตรีศึกษา ได้รับการจัดตั้งเป็นภาควิชาที่ 12 ของคณะครุศาสตร์ โดยใช้ชื่อว่า ภาควิชาดนตรีศึกษา โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ เป็นหัวหน้าภาควิชาคนแรก ในช่วงเวลานี้ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่โดยขยายวิชาเอกออกเป็น 5 สาขาด้วยกัน คือ 1) สาขาการสอนเครื่องดนตรีและวงดนตรีไทย 2) สาขาการสอนเครื่องดนตรีและวงดนตรีสากล 3) สาขาการสอนทฤษฎีดนตรีไทย 4) สาขาการสอนทฤษฎีดนตรีสากล และ 5) สาขาดนตรีศึกษา ต่อมาในปี 2547 ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2547 เป็นหลักสูตร 5 ปี เป็นครั้งแรก โดยหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2547 ประกอบด้วย 3 วิชาเอก (เอกเดี่ยว) คือ วิชาเอกดนตรีศึกษา วิชาเอกการสอนดนตรีไทย และวิชาเอกการสอนดนตรีสากล โดยปัจจุบันจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา ภายใต้สังกัดสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2558)

2.4 สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ในปี พ.ศ. 2477 ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง กระทรวงธรรมการได้มีคำสั่งให้จัดตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ โดยหลักการและแนวคิดที่ว่า นาฏศิลป์และดนตรี เป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสนับสนุนและเผยแพร่อารยธรรมของประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 กระทรวงธรรมการได้มีคำสั่งให้จัดตั้งโรงเรียนศิลปากรในกรมศิลปากร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แผนก ได้แก่ แผนกสถาปัตยกรรม แผนกนาฏดุริยางค์ และแผนกศิลปอุตสาหกรรม โดยให้โอนโรงเรียน

นาฏดุริยางคศาสตร์ มาอยู่เป็นแผนกที่ 3 ของโรงเรียนศิลปากร ดังนั้นจึงเกิดชื่อเรียกใหม่ของโรงเรียนว่า โรงเรียนศิลปากร แผนกนาฏดุริยางคศาสตร์ และมีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนอีกครั้งในปี พ.ศ. 2485 โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนสังคีตศิลป์ สังกัดกองการสังคีต

ในช่วงระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงเรียนสังคีตศิลป์ สังกัดกองการสังคีต ได้มีการหยุดชะงักไปในระยะหนึ่ง เนื่องจากถูกสั่งปิด ภายหลังเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ในปี พ.ศ. 2488 ได้มีการปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนสังคีตศิลป์ขึ้นใหม่ และได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อของโรงเรียนใหม่อีกครั้ง โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนนาฏศิลป์ ซึ่งอยู่ในสังกัดกรมศิลปากร ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2514-2537 ได้มีโครงการขยายสถานศึกษาไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เพิ่มจำนวน 11 แห่ง ทั่วประเทศ ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จัดตั้งในปี พ.ศ. 2514 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา จัดตั้งในปี พ.ศ. 2521 วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง จัดตั้งในปี พ.ศ. 2522 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด จัดตั้งในปี พ.ศ. 2522 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย จัดตั้งในปี พ.ศ. 2522 วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ จัดตั้งในปี พ.ศ. 2525 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จัดตั้งในปี พ.ศ. 2526 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จัดตั้งในปี พ.ศ. 2527 วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง จัดตั้งในปี พ.ศ. 2527 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณ จัดตั้งในปี พ.ศ. 2536 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา จัดตั้งในปี พ.ศ. 2537 (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, 2539)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปถัมภ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย โปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม "บัณฑิตพัฒนศิลป์" เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งหมายถึงสถาบันผลิตบัณฑิตทางศิลปะแห่งความเจริญ เป็นการยกระดับการศึกษาด้านดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ เพื่อนำศิลปะมาพัฒนาตนเอง สังคม ตลอดจนประเทศชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เดิมเป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้รับการสถาปนาขึ้นตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2541 มีบทบาทหน้าที่เพื่อจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และช่างศิลป์ทั้งไทยและสากล

ซึ่งการดำเนินการจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2541 โดยกรมศิลปากร ได้พยายามผลักดันเรื่องการยกระดับการศึกษาวិชาชีพพิเศษด้านนี้ขึ้น กระทั่งเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 มีการประกาศจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา โดยให้สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2541 อันเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมให้สูงขึ้นถึงระดับปริญญา โดยเปิดดำเนินการสอนครั้งแรกใน 3 คณะวิชา คือ คณะศิลปวิจารณ์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ และคณะศิลปศึกษา ตั้งแต่วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2542 เป็นหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง 2 ปี) สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง (ปนส.) จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุก

แห่ง และผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปกรรมวิชาชีพชั้นสูง (ศ.ปวส.) จากวิทยาลัยช่างศิลป์ทุกแห่ง ในปีการศึกษา 2547 ได้ขยายการผลิตบัณฑิต โดยเปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ในคณะศิลปวิจิตร และคณะศิลปนาฏดุริยางค์ เปิดหลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ในคณะศิลปศึกษา และเปิดห้องเรียนเครือข่ายคณะศิลปศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทุกแห่งในภูมิภาค ในปีการศึกษา 2548 คณะศิลปวิจิตรได้ขยายการผลิตบัณฑิต และเปิดห้องเรียนเครือข่ายในวิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี และปีการศึกษา 2554 เปิดห้องเรียนเครือข่ายเพิ่มขึ้นที่วิทยาลัยช่างศิลป์ และในปีการศึกษา 2550 คณะศิลปนาฏดุริยางค์ ได้ขยายการผลิตบัณฑิตและห้องเรียนเครือข่าย ในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด

ปัจจุบันสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2550 ส่งผลให้สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เปลี่ยนสถานะเป็นนิติบุคคล สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานวิชาชีพ เฉพาะถึงระดับปริญญาเอก และมีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุในวัตถุประสงค์ของสถาบัน มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2550 ที่ว่า “การศึกษาและส่งเสริมวิชาการ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพชั้นสูงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอนการแสดง การวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ส่งเสริม ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่น ” ดังนั้นสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จึงมีภารกิจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ปริญญาตรี (5 ปี) และปริญญาตรี (4 ปี) ในคณะวิชา ในห้องเรียนเครือข่าย ภูมิภาค และการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานวิชาชีพเฉพาะด้านและระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์รวม 15 แห่งด้วย โดยปัจจุบันจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา (สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา) ภายใต้สังกัดคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2557)

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของสถาบันอุดมศึกษาด้านดนตรีศึกษา พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันที่มุ่งจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีเพื่อการผลิตครูดนตรีสู่สังคมไทยนับตั้งแต่อดีต อีกทั้งมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนในด้านสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านศิลปะวัฒนธรรมโดยตรง โดยมีรากฐานมาจากการจัดตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ และวิทยานาฏศิลป์ ซึ่งนับว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักการและแนวทางที่ชัดเจนในการผลิตบัณฑิตครูศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ ออกสู่สังคมเช่นเดียวกัน

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

จากข้อมูลในตอนต้นที่ 1 ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลในด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อองค์ประกอบของการเรียนการสอนเพื่อมาเป็นแนวคิดทฤษฎีในการศึกษา ตลอดจนการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย ผู้วิจัยจึงศึกษาและทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนการสอนดังนี้

การจัดการเรียนการสอนนับเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญ และคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งในการศึกษาข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยศึกษาและนำเสนอความหมายและองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ตลอดจนพัฒนาขึ้นเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยศึกษาและนำเสนอประเด็นต่อไปนี้

3.1 ความหมายของการเรียนการสอน

คำว่า Instruction (การเรียนการสอน) มาจากคำภาษาละติน 2 คำ ได้แก่ คำว่า in ซึ่งหมายถึง เข้าไปข้าง (into) และคำว่า struo หมายถึง ฉันทสร้าง (I built) หากกล่าวโดยรวมจากคำดังกล่าวแล้วจะหมายถึง การสร้างเข้าไปสู่ความรู้ ข้อมูล ทักษะ ทักษะ ความเข้าใจ การประเมินค่า และพฤติกรรมของผู้อื่น (Stiles, 1960) ซึ่งพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเรียนการสอนไว้ว่า “การจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการฝึกทักษะโดยใช้ยุทธศาสตร์กระบวนการ วิธีการ สื่อ และเทคนิคต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้สอนให้ความสำคัญต่อผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ บทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน หรือกับสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสม”

โดยโคเรย์ (Stephen Corey, 1967 อ้างถึงใน David Merrill, 1971) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเรียนการสอน (instruction) ว่าเป็นกระบวนการที่จัดกระทำสภาพแวดล้อมขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้เพื่อแสดงพฤติกรรมไปในทางที่กำหนดด้วยภายใต้เงื่อนไขหรือการตอบสนองในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งบุช (Buch, 1973, อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2560) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงการเรียนการสอน (instruction) ว่ามีลักษณะที่เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ มีการวางแผนล่วงหน้าโดยใช้ความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ไม่จำกัดระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ของการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนมีวิวัฒนาการมาจากการสอน (teaching) แต่พบว่า 2 คำดังกล่าวนี้มีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยการสอน (teaching) เป็น

ลักษณะของการสั่ง บอก เล่า อธิบาย ชี้แจง แสดงให้ดู มีปฏิสัมพันธ์เพียงแค่ว่าระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งเน้นบทบาทครูเป็นศูนย์กลาง และเกิดขึ้นได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งต่อมาความหมายของการสอนได้เปลี่ยนแปลงไปจากการถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยจะต้องอาศัยวิธีการที่หลากหลาย (ทิสนา แคมมณี, 2560) แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีนักการศึกษาเชื่อว่าการเรียนการสอน (instruction) กับการสอน (teaching) นั้นมีความหมายแทบจะเหมือนกันเลยก็ได้ (Saskatchewan Education, 1991)

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้เสนอว่าการเรียนและการสอนเป็นคำที่มักจะใช้คู่กันเสมอ เนื่องจากทั้งสองคำนี้มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน โดยมีลักษณะที่เป็นกระบวนการของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งทั้งนี้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน เพราะเนื่องจากการเรียนการสอนนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้ทั้งสองสิ่งร่วมกันอย่างลงตัว (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553; Saskatchewan Education, 1991)

สรุปได้ว่าความหมายของการจัดการเรียนคือ กระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างมีปฏิสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะไปตามที่กำหนดไว้ โดยจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสอนเข้าด้วยกัน

3.2 องค์ประกอบของการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกเป็นได้หลายรูปแบบหรือหลายขนาด ซึ่งในรูปแบบหรือขนาดต่าง ๆ มีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป โดยทิสนา แคมมณี (2560) นำเสนอองค์ประกอบของการเรียนการสอนของบริบทในระดับต่าง ๆ จำแนกโดยใช้แนวคิดทางด้านสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา (ecological environment) ของบรอนเฟนเบรินเนอร์ (Urie Bronfenbrenner, 1977) โดยในแต่ละบริบทมีองค์ประกอบต่าง ๆ รวมกันอยู่ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (Bronfenbrenner, 1977; ทิสนา แคมมณี, 2560) ดังนี้

1) องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนของบริบทในระดับไมโคร (micro) ประกอบด้วย 1.1) ผู้สอน 1.2) ผู้เรียน 1.3) การจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์ การวัดและประเมินผล และ 1.4) สภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบของบริบทในระดับนี้ถือว่าเป็นบริบทการสอนในระดับห้องเรียน ซึ่งเป็นบริบทที่ใกล้ชิดตัวผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุด

2) องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนของบริบทในระดับเมโซ (meso) ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียน และผู้ร่วมงาน โดยองค์ประกอบของบริบทในระดับนี้เป็น

บริบทการสอนในระดับห้องเรียนเช่นกัน เพราะเนื่องจากห้องเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของระบบโรงเรียน เพียงแต่มีลักษณะที่กว้างขึ้น อย่างไรก็ตามบริบทในระดับนี้ถือว่ายังคงใกล้ชิดกับผู้เรียนอยู่

3) องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนของบริบทในระดับเอ็กโซ (exo) ประกอบด้วย บุคคลในชุมชน ทรัพยากรในชุมชน และสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชน ซึ่งองค์ประกอบของบริบทในระดับนี้ยังคงมองว่า ห้องเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของระบบโรงเรียน และโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของในระบบชุมชน อาจดูเหมือนว่าห่างไกลจากการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ความจริงนั้นพบว่ามียุทธศาสตร์ต่อการเรียนการสอนได้

4) องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนในบริบทระดับแมโคร (macro) ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับชาติ นโยบายและแผนการจัดการศึกษาระดับชาติ การบริหารการศึกษาระดับชาติ ทรัพยากร งบประมาณ สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบที่ไกลตัวจากผู้เรียนและผู้สอนมากที่สุด

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้นำเสนอองค์ประกอบของการเรียนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ องค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) องค์ประกอบรวม คือ องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน ได้แก่ ครูหรือผู้สอนหรือวิทยากร นักเรียนหรือผู้เรียน และหลักสูตรหรือสิ่งที่จะสอน

2) องค์ประกอบย่อย คือ องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้การสอนเป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

2.1) การกำหนดจุดประสงค์การสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของการสอน เป็นการทำให้ผู้สอนทราบถึงเป้าหมายของการสอนว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอย่างไรบ้าง และอย่างน้อยเพียงใด และเพื่อให้เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย นอกจากนี้การตั้งจุดประสงค์การสอนยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาการสอน การเลือกใช้วิธีการสอน เลือกใช้สื่อการสอน และการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์อีกด้วย

2.2) การกำหนดเนื้อหาสาระ หมายถึงรวมถึงการเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่จะสอน ซึ่งการกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบถึงสิ่งที่สอนว่าจะสอนอะไร ผู้เรียนควรจะได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดที่ผู้เรียนควรได้รับก่อน และอยู่ในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม โดยการกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระและคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไป และมีความคุ้มค่าแก่ผู้เรียน

2.3) การจัดกิจกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญเนื่องจากจะทำให้ผู้สอนทราบถึงวิธีการสอนว่าจะสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดในการเสนอหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาสาระวิชา กับผู้เรียน กับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

2.4) การใช้สื่อการสอน เป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจน และเร็วขึ้น อีกทั้งช่วยสร้างความสนใจได้ดีขึ้น ซึ่งสื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้การจดจำได้นานขึ้น และสะดวกต่อตัวผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าต้องใช้สื่ออะไรเป็นสื่อช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

2.5) การวัดและประเมินผล ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าการสอนที่ผ่านมานั้นบรรลุผลหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ใดบ้างที่ยังไม่บรรลุ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด การวัดและประเมินผลนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งผู้สอนจึงต้องทำการวัดและประเมินผลทุกครั้งที่สอน

หากพิจารณาจากองค์ประกอบของการเรียนการสอนตามแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2560) ที่ใช้แนวคิดทางด้านสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา (ecological environment) ของบรอนเฟน เบรินเนอร์ (Urie Bronfenbrenner, 1977) มาจำแนกระดับบริบททางการสอน ร่วมกับแนวคิดของ อารมณ์ ใจเที่ยง (2553) พบว่า องค์ประกอบสำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับไมโคร (micro) ที่เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของทิสนา แคมมณี (2560) มีองค์ประกอบย่อยที่เป็นองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบย่อย โดยมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดด้านองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนลักษณะย่อยของอารมณ์ ใจเที่ยง (2553) ซึ่งองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมในการศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตครั้งนี้ เพราะเป็นการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะในชั้นเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาในลักษณะขององค์ประกอบย่อยที่สุด จึงเห็นว่าองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนนี้มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.3 หลักการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนพบว่า องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล มีหลักการดังนี้

3.3.1) การกำหนดวัตถุประสงค์

การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดกรอบแนวทางเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวของผู้เรียน วัตถุประสงค์เป็นตัวกำหนดทิศทางการสอน ว่าผู้สอนจะสอนผู้เรียนให้รู้ไปตามเป้าหมายใดบ้าง การกำหนดวัตถุประสงค์ควรจะต้องมีความเฉพาะเจาะจงที่จะระบุถึงการทำหรือการแสดงออกได้อย่างชัดเจน ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์จะเป็นการช่วยกำหนดแนวทางให้ผู้สอนเลือกหรือกำหนดเนื้อหาสาระ วิธีการสอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สอน การใช้สื่อการสอน รวมไปถึงการวัดและการประเมินผลได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย (บุญชม ศรีสะอาด, 2537; จำเนียร ศิลปะวานิช, 2538; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553)

การกำหนดวัตถุประสงค์ควรจำแนกตามพฤติกรรม 3 ลักษณะตามพิสัยการเรียนรู้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) ประกอบด้วย

1) วัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์ในด้านความสามารถทางปัญญา แบ่งออกเป็น 6 ระดับ (Benjamin Bloom, Max Engelhart, Edward Furst, Walker Hill, and David Krathwohl, 1956; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553; ทิศนา ขัมมณี, 2560) ได้แก่

1.1) ความรู้ (knowledge) คือ ความสามารถในการจดจำในเนื้อหาสาระ และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการนำมาใช้

1.2) ความเข้าใจ (comprehension) คือ การเข้าถึงซึ่งความหมายของ สาระเนื้อหา ไม่ใช่เป็นเพียงการจำอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมถึง ความเข้าใจในรูปแบบของการแปลความหมาย การตีความ หรือการสรุปถึงใจความสำคัญได้อีกด้วย

1.3) การนำไปใช้ (application) คือ ความสามารถในการนำเอาสาระ เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี หรือความคิดรวบยอดต่าง ๆ ที่ได้เรียน ไปใช้ในรูปแบบใหม่ บริบทหรือ สถานการณ์ใหม่

1.4) การวิเคราะห์ (analysis) คือ ความสามารถในการจำแนกสาระเนื้อหา ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้ เพื่อค้นหาโครงสร้าง องค์ประกอบ หรือความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยนั้น ๆ ซึ่งในขั้นนี้ผู้เรียนจะสามารถกระทำได้นั้น จำเป็นจะต้องผ่านการเข้าใจซึ่งสาระเนื้อหามาก่อนแล้ว

1.5) การสังเคราะห์ (synthesis) คือ ความสามารถในการนำองค์ประกอบ หรือส่วนย่อยต่าง ๆ มารวมให้เข้ากัน เพื่อให้เกิดภาพที่สมบูรณ์แบบหรือความกระจ่างในสิ่งนั้น ๆ

1.6) การประเมินค่า (evaluation) คือ ความสามารถในการพิจารณาหรือ ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้ที่กำหนดเกณฑ์ขึ้นมาเองหรือใช้เกณฑ์ที่ผู้อื่นสร้างมา ตัดสินคุณค่าสิ่งต่าง ๆ

2) วัตถุประสงค์ด้านจิตพิสัย (affective domain) เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์ในด้านของจิตใจ ความสนใจ ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ค่านิยม และเจตคติ โดยแบ่ง ออกเป็น 5 ระดับ (David Krathwohl, Bertram Masia, and Benjamin Bloom, 1964; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) ได้แก่

2.1) การรับรู้ (receiving) คือ การได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนนั้นเกิดความเข้าใจ รวมไปถึงเก็บเรื่องราวต่าง ๆ ได้ถูกต้องและเพียงพอ

2.2) การตอบสนอง (responding) คือ การมีปฏิกริยาในการตอบสนองต่อประสบการณ์ที่ได้รับของผู้เรียน

2.3) การสร้างค่านิยม (valuing) คือ การเกิดค่านิยมจากประสบการณ์ที่มาจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

2.4) การจัดรวบรวม (organization) คือ การรวบรวมค่านิยมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตัว และใช้การคิด พิจารณา ค่านิยมเหล่านั้นเพื่อหาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม จากนั้นจัดระบบโดยการพิจารณาบทบาทและความสำคัญ

2.5) การสร้างลักษณะนิสัยจากค่านิยม (characterization) คือ การเกิดพฤติกรรม คุณสมบัติ และลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของผู้เรียน จากค่านิยม ความรู้สึก ความคิด และค่านิยมในระดับขั้นต้น ที่ถูกจัดประสบการณ์ขึ้น

3) วัตถุประสงค์ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ในด้านการเคลื่อนไหวทางร่างกาย โดยแบ่งออกเป็น 7 ระดับ (Elizabeth Simpson, 1966) ได้แก่

3.1) การรับรู้ (perception) คือ การให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือการ เลือกแบบที่ผู้เรียนสนใจ

3.2) กระทำตามแบบ (set) คือ พฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจ และพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจได้หรือทำตามข้อแนะนำได้

3.3) การตอบสนองตามการชี้แนะ (guided response) คือ ขั้นแรกของการพัฒนาทักษะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้วก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติควบคู่กับการแนะนำจากผู้สอน

3.4) การสร้างกลไก (mechanism) คือ การนำความรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่นอกเหนือจากที่เคยพบ

3.5) การสนองตอบสิ่งที่ซับซ้อนขึ้น (complex overt response) คือ การปฏิบัติสิ่งที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น และแสดงความสามารถออกมาให้เห็นว่ามีทักษะต่อการปฏิบัติสิ่งนั้น

3.6) การดัดแปลงให้เหมาะสม (adaptation) คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการในการปฏิบัติเมื่อเจอกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

3.7) การริเริ่มใหม่ (origination) คือ การนำเอาทักษะที่ได้ศึกษา หรือปฏิบัติจากประสบการณ์ตรงมาสร้างสรรค์เป็นสิ่งใหม่

สรุปได้ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายและเป็นการวางกรอบแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะต้องดำเนินการให้ผู้เรียนได้บรรลุผลและเกิด

การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องกำหนดให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งวัตถุประสงค์ควรจะต้องมีลักษณะที่เป็นแบบเฉพาะเจาะจง ระบุถึงการทำของผู้เรียนอย่างชัดเจนว่า ผู้เรียนควรจะต้องทำอะไรได้ และภายหลังจากการเรียนการสอนการกระทำดังกล่าวจะต้องสังเกตได้อย่างเห็นได้ชัด หากผู้สอนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน การกำหนดวัตถุประสงค์จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกเนื้อหาสาระ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่อการสอน วัดและประเมินผลได้เหมาะสมอีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย

3.3.2) การกำหนดเนื้อหาสาระ

การกำหนดเนื้อหามีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์โดยตรงกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เพราะเนื่องจากการกำหนดเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนจำเป็นจะต้องคำนึงถึงการกำหนดวัตถุประสงค์เป็นหลัก หรือยึดวัตถุประสงค์เป็นแนวทาง และการกำหนดเนื้อหาสาระนั้นจะต้องทำการคัดเลือกและจัดลำดับ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าจะต้องอะไร และผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรมาก่อนหรือมาหลัง การกำหนดเนื้อหาสาระในลักษณะที่กล่าวมานี้จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการใช้เวลา และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน ในการคัดเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนจำเป็นจะต้องควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน และให้ความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) ซึ่งไทเลอร์ (Ralph Tyler, 1971) ได้นำเสนอเกณฑ์การพิจารณาการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ไว้ 3 ด้าน ได้แก่

1) ความต่อเนื่อง (continuity) คือ การจัดเนื้อหาแบบซ้ำ ๆ และมีความต่อเนื่องในเชิงแนวตั้งหรือความลุ่มลึก และถือว่าความต่อเนื่องเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดหรือจัดเนื้อหาสาระในเชิงลึกให้มีประสิทธิภาพได้

2) การจัดลำดับก่อน-หลัง (sequence) คือ การให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องของเนื้อหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ หรือปัจจัยอื่น ๆ ในการเรียนการสอน

3) การบูรณาการ (integration) คือ การจัดเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้แบบองค์รวม ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

และนอกจากแนวคิดการกำหนดเนื้อหาสาระของไทเลอร์ (Tyler, 1971) พบว่า บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) ได้กล่าวว่า สิ่งที่จะต้องตระหนักถึงในการจัดเนื้อหาสาระคือ ความสัมพันธ์ต่อเนื่องของเนื้อหาสาระทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน โดยความสัมพันธ์ต่อเนื่องของเนื้อหาสาระในแนวนอน จะเป็นการจัดอันดับเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อใช้สำหรับการสอนในช่วง

เดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความเชื่อมโยงในเนื้อหาสาระนั้น ๆ ได้ ส่วนความสัมพันธ์ต่อเนื่องของเนื้อหาสาระในแนวตั้ง เป็นการจัดอันดับเนื้อหาสาระจากง่ายไปยาก เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน หากผู้สอนสามารถตระหนักถึงส่วนนี้ได้อย่างครบถ้วน จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการผสมผสานความรู้ ถ่ายโอนความรู้จากเรื่องหนึ่งไปยังเรื่องหนึ่งได้ รวมถึงจะสามารถช่วยในการประยุกต์สำหรับการใช้ความรู้และทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจากการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระต่าง ๆ อีกด้วย

โดย บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) ได้นำเสนอถึงแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระว่าจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) การจัดเนื้อหาสาระตามลำดับ จากเนื้อหาสาระที่มีความง่ายไปสู่เนื้อหาสาระที่มีความยาก 2) การจัดเนื้อหาสาระตามความจำเป็นที่จะต้องเรียนก่อน-หลัง 3) การจัดเนื้อหาสาระตามลำดับของเวลา 4) การจัดเนื้อหาสาระตามลำดับ จากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย 5) การจัดเนื้อหาสาระตามลำดับ จากส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม 6) การจัดเนื้อหาสาระตามหัวข้อ 7) การจัดเนื้อหาสาระจากสิ่งใกล้ตัวของผู้เรียนไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวของผู้เรียน 8) การจัดเนื้อหาสาระโดยมุ่งขยายความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียน 9) การจัดเนื้อหาสาระโดยยึดสาระความรู้ของแต่ละศาสตร์เป็นหลัก (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553)

สรุปได้ว่าลักษณะสำคัญในการกำหนดเนื้อหาสาระมี คือ 1) การกำหนดเนื้อหาสาระจะต้องสอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้นซึ่งมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย 2) การกำหนดเนื้อหาสาระจะต้องมุ่งพัฒนาและขยายความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน 3) การกำหนดเนื้อหาสาระจะต้องคัดเลือกและจัดลำดับโดยคำนึงถึงสิ่งที่ผู้เรียนควรได้เรียนก่อน-หลัง ความยาก-ง่าย และความเหมาะสมของผู้เรียน และ 4) การกำหนดเนื้อหาสาระจะต้องมีการบูรณาการเชื่อมโยงความรู้และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3.3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์และการกระทำทุก ๆ อย่างที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ รวมไปถึงได้รับความรู้และความสนุกสนานในการเรียนรู้อีกด้วย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นควรจะต้องดำเนินให้สอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน รวมถึงเนื้อหาสาระ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ตลอดจนเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนให้เหมาะสม และก่อให้เกิดประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังแก่ผู้เรียนได้อย่างสูงสุด (วไลพร คุโณทัย, 2530; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2527; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553)

ไทเลอร์ (Tyler, 1971) ได้ระบุถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงและพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นลำดับแรก จากนั้นวิเคราะห์วิธีการที่ทำให้วัตถุประสงค์เหล่านั้นเกิดขึ้นจริง และหากิจกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการดำเนินการให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาและได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างสูงสุด

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้นำเสนอถึงหลักการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้ 1) ดำเนินการให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร 2) ดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน 3) ดำเนินการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน 4) ดำเนินการให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาสาระวิชา 5) ดำเนินการอย่างมีลำดับขั้นตอน 6) มีความน่าสนใจ และมีการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม 7) ให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม 8) มีการใช้วิธีการที่ท้าทายความคิดความสามารถของผู้เรียน 9) มีการใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย 10) มีบรรยากาศที่สนุกสนาน และเป็นกันเอง และ 11) มีการวัดผลประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง

บุญเลี้ยง ทูมทอง (2553) ได้นำเสนอถึงหลักการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้ 1) ควรคำนึงถึงความต่อเนื่องของกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ควรจะต้องมีความต่อเนื่องกับกิจกรรมเดิมและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง 3) ควรมีการวางแผนในการจัดกิจกรรมอย่างมีลำดับขั้นตอนและสะดวกต่อการเลือกใช้สื่อการสอน ตลอดจนการประเมินผลที่มีความเหมาะสมแก่ผู้สอนและผู้เรียน เช่น การเริ่มต้นจากสิ่งที่ยากไปหาสิ่งที่ง่าย หรือ เริ่มต้นจากประสบการณ์ใกล้ตัวของผู้เรียนไปสู่ประสบการณ์ที่ไกลตัวออกไป 4) ควรจะต้องวางแผนเตรียมการล่วงหน้าระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการเลือกใช้สื่อและวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และ 5) ควรมีการบูรณาการผสมผสานทั้งด้านความรู้ จิตใจ และทักษะให้แก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ การจัดประสบการณ์และกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาตามจุดประสงค์ที่คาดหวัง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีแนวทางสำคัญดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรต้องพิจารณาและจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสาระเนื้อหาของการเรียนการสอนหรือหลักสูตร ซึ่งจะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรต้องจัดให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนทั้งในด้านของช่วงวัย ความสามารถ ความสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเองตามสมัครใจและความสนใจ และ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดอย่างมีลำดับขั้นตอนและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีลักษณะที่เป็นการบูรณาการเชื่อมโยงความรู้

ประสบการณ์เรียนรู้ นั้น ๆ ได้ รวมถึงดำเนินการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทุก ๆ ครั้งอีกด้วย

3.3.4) การใช้สื่อการสอน

องค์ประกอบหนึ่งที่นับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ถึงสิ่งที่ผู้สอนต้องการถ่ายทอด และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นคือ สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เนื้อหาสาระในการเรียนการสอนออกมาในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งยังสามารถสร้างแรงจูงใจ ความสนใจ และความสนุกสนานให้แก่ผู้เรียนได้อีกด้วย ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ในการสอนให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ความสามารถ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการช่วยให้ผู้สอนสามารถพิจารณาได้ว่า สื่อรูปแบบใดจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553; กิดานันท์ มลิทอง, 2540) และเนื่องจากสื่อการสอนมีหลายประเภท ที่สามารถจะนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนได้ ดังนั้นผู้สอนควรจะต้องพิจารณาว่า สื่อการสอนใดที่จะสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอนที่มุ่งหมายได้หรือไม่ ลักษณะของสื่อที่ใช้ควรจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัย สภาพ และพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน ตลอดจนสามารถจัดหาได้ง่ายและสะดวกเหมาะสมกับค่าใช้จ่าย (อึ้ง บั้วศรี, 2542)

อึ้ง บั้วศรี (2542) ได้จำแนกประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อประเภทวัสดุ เช่น แผ่นภาพ ภาพถ่าย แผนภูมิ เสียง 2) สื่อประเภทอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ กล้องถ่ายรูป และ 3) สื่อประเภทระบบ เช่น ระบบการสอนแบบโปรแกรม (อึ้ง บั้วศรี, 2542)

ทิตินา แคมมณี (2548) ได้จำแนกประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือ ใบความรู้ แบบฝึกหัด ฯลฯ 2) ประเภทวัสดุอุปกรณ์ เช่น แผนภูมิ แผนที่ ตาราง หุ่นจำลอง ฯลฯ 3) ประเภทโสตทัศนูปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน แถบเสียง ฯลฯ 4) ประเภทกิจกรรม โดยสื่อประเภทนี้เป็นลักษณะแบบวิธีการที่ใช้ในการฝึกทักษะ ฝึกปฏิบัติ เช่น เกม เพลง บทบาทสมมุติ การจัดนิทรรศการ การทำโครงงาน ฯลฯ และ 5) ประเภทบริบท ซึ่งเป็นสื่อที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ฯลฯ (ทิตินา แคมมณี, 2548)

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้จำแนกประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทบุคคลและของจริง คือ ผู้สอน หรือสิ่งของที่เป็นของจริงเพื่อช่วยในการประกอบการสอน 2) ประเภทเครื่องฉาย เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ 3) ประเภทเครื่องเสียง เช่น วิทยุ เครื่อง

บันทึกเสียง ฯลฯ 4) ประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร หนังสือ ฯลฯ และ 5) ประเภทวัสดุที่ใช้แสดง เช่น แผนที่ ลูกโลก ของจำลองต่าง ๆ ฯลฯ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553)

สรุปได้ว่าการเลือกใช้สื่อการสอนนั้นควรจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนในด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และควรคำนึงถึงความเหมาะสมของลักษณะและสภาพของผู้เรียน ทั้งในด้านวัยและพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน สื่อการสอนนั้นจะต้องช่วยและส่งเสริมเพื่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะอีกด้วย ซึ่งการเลือกใช้สื่อที่ความเหมาะสมและสอดคล้องตามหลักการดังที่กล่าวมานั้นจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายตามที่ผู้สอนมุ่งหวัง

3.3.5) การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพราะจะเป็นการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นการบ่งชี้ถึงความสำเร็จของวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลมีความสำคัญในการเรียนการสอนและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรง การวัดและประเมินผลจำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เพื่อเป็นการประเมินสภาพจริงที่จะให้ข้อมูลและสารสนเทศที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้เกี่ยวกับผู้เรียนและกระบวนการทางการเรียนรู้ (เอมอร์ จังศิริพรภรณ์, 2550; โชติกา ภาษีผล ญัฐภรณ์ หลาวทอง และ กมลวรรณ ดังธนานนท์, 2558)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือการตัดสินคุณค่าในศักยภาพของการเรียนรู้ และการปฏิบัติของผู้เรียน จำแนกออกเป็น 3 ด้านตามพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของแนวกิตบลูม (Bloom, 1956) ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย คือการวัดด้านความรู้ ด้านจิตพิสัย คือการวัดด้านจิตใจ และด้านทักษะพิสัย คือการวัดด้านการปฏิบัติ โดยสามารถจำแนกตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนเป็นออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) การวัดและประเมินผลก่อนเรียน (pre-evaluation) โดยการวัดและประเมินผลลักษณะนี้จะดำเนินการก่อนการเรียนการสอนจะเกิดขึ้น เพื่อใช้ตรวจสอบพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้สอนดำเนินการวางแผนให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน ซึ่งการวัดและประเมินผลในลักษณะนี้ไม่ใช่เป็นการดำเนินการเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์แต่อย่างใด ตัวอย่างของเครื่องมือการวัดในลักษณะนี้ ได้แก่ แบบสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ 2) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน (formative evaluation) เป็นการวัดและประเมินระหว่างการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนว่าบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่ผู้สอนหรือการเรียนการสอนมุ่งหวังหรือไม่ หรือเป็นการตรวจสอบเพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนได้ ตัวอย่างของเครื่องมือการวัดในลักษณะนี้ ได้แก่ แบบสอบ

แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบปากเปล่า และ 3) การวัดและประเมินผลหลังเรียน (summative evaluation) เป็นการวัดและประเมินผลหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อตัดสินผลการเรียนทั้งหมดของผู้เรียนว่ามีความสามารถมากน้อยเพียงใด ตัวอย่างของเครื่องมือการวัดในลักษณะนี้ ได้แก่ แบบสอบ มาตรฐานค่า (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553; เอมอร จังศิริพรปกรณ์, 2550; โชติกา ภาชีผล ญัฐภรณ์ หลาวทอง และ กมลวรรณ ตังชนกานนท์, 2558)

นอกจากนี้การวัดและประเมินผลทางการศึกษายังมีรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนซึ่งพบว่ามี 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (norm-referenced evaluation) คือการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อบรรยายและตัดสินความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยเปรียบเทียบกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ภายในกลุ่ม 2) การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (criterion-referenced evaluation) คือการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อบรรยายและตัดสินความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และ 3) การประเมินผลแบบอิงตนเอง (self-referenced evaluation) คือการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อบรรยายและตัดสินความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยเปรียบเทียบผลการวัดประเมินระดับความรู้ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งจะแสดงถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นระยะ ว่ามีพัฒนาการจากเดิมมากหรือน้อยเพียงใด และจะไม่เน้นการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น (ญัฐภรณ์ หลาวทอง, 2551)

สรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลนั้นเป็นส่วนประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพราะถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับการกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งมีลักษณะที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านของพฤติกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะโดยจำแนกตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การวัดและประเมินผลก่อนเรียน (pre-evaluation) 2) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน (formative evaluation) และ 3) การวัดและประเมินผลหลังเรียน (summative evaluation) และผลการวัดและประเมินผลมีรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน 3 รูปแบบ ประกอบด้วย การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (norm-referenced evaluation) การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (criterion-referenced evaluation) และการประเมินผลแบบอิงตนเอง (self-referenced evaluation)

จากข้อมูลด้านหลักการจัดการเรียนการสอน ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบการเรียนการสอนมีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องและสัมพันธ์กันอยู่ในตัว เป็นสิ่งที่ควรจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป และจะต้องจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนแต่ละด้านให้สอดคล้องกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

จากการศึกษาข้อมูลในด้านการจัดการเรียนการสอนสามารถสรุปได้ องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งในองค์ประกอบแต่ละด้านมีลักษณะแนวทางตลอดจนหลักการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยนี้ด้วยแนวคิด ทฤษฎี และหลักการดังกล่าวร่วมกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีด้านการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยดังที่จะกล่าวในลำดับถัดไป

ตอนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย

4.1 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ

4.1.1 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ทักษะปฏิบัติ” มักจะพบคำศัพท์ 3 คำที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ได้แก่ 1) “psychomotor skill” เป็นการปฏิบัติที่เน้นการเคลื่อนไหวทางร่างกายแบบพื้นฐานที่เป็นกลไกของอวัยวะและกล้ามเนื้อ 2) “practical skill” เป็นการปฏิบัติที่เน้นความสามารถทางสมองร่วมด้วย และมักจะต้องเป็นทักษะที่ต้องทำการฝึกฝนอย่างเป็นประจำ เช่น ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน ทักษะการคิดคำนวณ เป็นต้น 3) “performance” เป็นการแสดงออกหรือการทำงานตามกระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องอาศัยความสามารถทางสมองร่วมกับจิตใจเพิ่มขึ้นมา นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การเล่นดนตรี การวาดภาพ เป็นต้น อย่างไรก็ตามทั้ง 3 คำที่ได้กล่าวมานี้ล้วนมีความหมายเกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติเหมือนกัน เพียงแต่มิมีที่แตกต่างเล็กน้อยในรายละเอียด (สุวิมล ว่องวานิช, 2547)

การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ เป็นหนึ่งในพิสัยหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของบลูม (Bloom, 1956) เป็นการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ การกระทำการแสดงออกต่าง ๆ ในด้านการเคลื่อนไหวและการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย อาทิ การอ่าน การเขียน การวาดภาพ การว่ายน้ำ เป็นต้น โดยการเรียนการสอนในด้านนี้มีความมุ่งหวังหรือวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทำงานที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี มีความถูกต้อง และมีความชำนาญ ตลอดจนกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งนี้ยังพบว่าการเรียนรู้ทางด้านทักษะพิสัยส่งผลต่อการเรียนรู้ในด้านพุทธิพิสัยหรือด้านความรู้ และด้านจิตพิสัยหรือด้านจิตใจได้เช่นเดียวกัน (ทิสนา แคมมณี, 2560) มีนักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกลำดับขั้นตอนในการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติไว้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอไว้ดังต่อไปนี้

ซิมป์สัน (Simpson, 1966) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) ออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรับรู้ (perception) คือ การให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือการ เลือกแบบที่ผู้เรียนสนใจ 2) กระทำตามแบบ (set) คือ พฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจ และพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจได้หรือทำตามข้อแนะนำได้ 3) การตอบสนองตามการชี้แนะ (guided response) คือ ขั้นแรกของการพัฒนาทักษะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้วก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติควบคู่กับการแนะนำจากผู้สอน 4) การสร้างกลไก (mechanism) คือ การนำความรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่นอกเหนือจากที่เคยพบ 5) การสนองตอบสิ่งที่ซับซ้อนขึ้น (complex overt response) คือ การปฏิบัติสิ่งที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น และแสดงความสามารถออกมาให้เห็นว่ามีทักษะต่อการปฏิบัติสิ่งนั้น 6) การดัดแปลงให้เหมาะสม (adaptation) คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการในการปฏิบัติเมื่อเจอกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และ 7) การริเริ่มใหม่ (origination) คือ การนำเอาทักษะที่ได้ศึกษา หรือปฏิบัติจากประสบการณ์ตรงมาสร้างสรรค์เป็น สิ่งใหม่

เดฟ (Ravindra Dave, 1967) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเลียนแบบ (imitation) เป็นการให้ผู้เรียนได้สังเกตการณ์กระทำที่หรือสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ ซึ่งผู้เรียนย่อมจะรับรู้หรือสังเกตเห็น รายละเอียดต่าง ๆ ได้ไม่ครบถ้วน แต่อย่างไรก็ตามผู้เรียนจะสามารถระบุได้ว่า ขั้นตอนหลักของการกระทำนั้น ๆ มีอะไรบ้าง 2) การลงมือกระทำตามคำสั่ง (manipulation) เมื่อผู้เรียนได้เห็นและสามารถบอกขั้นตอนของการกระทำหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ได้แล้ว จะให้ผู้เรียนลงมือทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น ผู้เรียนอาจลงมือทำตามคำสั่งของผู้สอน หรือทำตามคำสั่งที่ผู้สอนเขียนไว้ในคู่มือก็ได้ การลงมือปฏิบัติ ตามคำสั่งนี้ แม้ผู้เรียนจะยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างน้อยผู้เรียนก็ได้ประสบการณ์ในการลงมือทำ และค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการปรับ การกระทำให้ถูกต้องสมบูรณ์ขึ้น 3) การกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (precision) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบอย่างหรือมีคำสั่งนำทางการกระทำ การกระทำที่ถูกต้อง พอดี สมบูรณ์แบบ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องสามารถทำได้ในขั้นนี้ 4) การแสดงออก (articulation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสดูฝึกฝนมากขึ้น ไปจนกระทั่งสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และกระทำด้วยความมั่นใจ และ 5) การทำอย่างเป็นธรรมชาติ (naturalization) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างสบาย ๆ ซึ่งเป็นไปอย่างอัตโนมัติ โดยไม่รู้สึกรว่าจะต้องใช้ความพยายามมากเป็นพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อย ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

ฮาร์โรว์ (Anita Harrow, 1972) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเคลื่อนไหวแบบรีเฟล็กซ์ (reflex movements) เป็นการกระทำหรือการตอบสนองสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ปราศจากการเรียนรู้ 2) การเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน (basic fundamental movement) เป็นการเคลื่อนไหวอย่างง่ายซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมกันของการเคลื่อนไหวแบบรีเฟล็กซ์ และเป็นพื้นฐานของทักษะการเคลื่อนไหวที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น 3) การรับรู้ (perceptual) เป็นการแปลหรือการตีความสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลนั้นสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ด้านการมองเห็น การได้ยิน หรือการสัมผัส พฤติกรรมในลำดับขั้นนี้อาจมีพฤติกรรมในด้านสมอง (cognitive behavior) เกี่ยวข้องด้วย 4) การทำกิจกรรมทางกายภาพ (physical activities) เป็นการกระทำที่ต้องอาศัยความแข็งแรง ทนทาน กระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว ซึ่งทำให้ร่างกายต้องออกแรงหรือใช้พลังงาน 5) การเคลื่อนไหวอย่างมีทักษะ (skilled movements) เป็นการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาทักษะเพื่อปฏิบัติการที่มีความซับซ้อน และ 6) การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา (non-discursive communication) เป็นการสื่อสารผ่านการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งหมายรวมถึงการแสดงออกและการปรับเปลี่ยนการแสดงออกทางใบหน้าด้วย

กมลวรรณ ตังธนิกานนท์ (2557) ได้สังเคราะห์ลำดับขั้นของกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรับรู้และการปฏิบัติพื้นฐาน คือ การตอบสนองสิ่งเร้าโดยอัตโนมัติ การรับรู้ใส่ใจต่อสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ และการปฏิบัติอย่างง่าย ไม่ต้องอาศัยการเรียนรู้ 2) การเตรียมความพร้อมและการเลียนแบบ คือ การเตรียมพร้อมในการปฏิบัติตลอดจนการทำตามตัวแบบหรือคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่าง ๆ การปฏิบัติในขั้นตอนนี้จะยังไม่เป็นอัตโนมัติและยังไม่ราบรื่นนัก 3) การฝึกปฏิบัติ คือ การปฏิบัติอย่างซ้ำ ๆ การปฏิบัติในขั้นตอนนี้จะค่อย ๆ เป็นอัตโนมัติและราบรื่นมากขึ้น 4) การปฏิบัติด้วยความชำนาญ คือ การปฏิบัติอย่างคล่องแคล่ว แม่นยำ ชำนาญ การปฏิบัติในขั้นตอนนี้จะเป็นอัตโนมัติและราบรื่น และ 5) การปรับเปลี่ยนหรือสร้างทักษะปฏิบัติ คือ การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการตามสถานการณ์ หรือสร้างปฏิบัติการขึ้นใหม่

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับทักษะปฏิบัติในข้างต้นพบว่า เป็นการเน้นการกระทำ และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามผู้สอน ซึ่งวิธีการสอนที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวคือวิธีการสอนแบบการบรรยายและการสาธิต (Saskatchewan Education, 1991; กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2528; Bruce Joyce Marsha Weil and Emily Calhoun, 1972) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) วิธีการสอนแบบบรรยาย คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการเตรียมเนื้อหาสาระแล้วบรรยายคือ การพูด การบอกเล่า หรือการอธิบาย เนื้อหาสาระ เรื่องราว หรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่

ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ซึ่งวิธีการสอนในลักษณะนี้จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้เรียนรู้เนื้อหาสาระจำนวนมากในเวลาที่มีจำกัด นอกจากนี้พบว่าการใช้วิธีการสอนแบบบรรยายให้มีประสิทธิภาพควรใช้ร่วมกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ เช่น ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายคู่กับวิธีการสอนแบบทดลอง หรือใช้วิธีการสอนแบบบรรยายคู่กับวิธีการสอนแบบสาธิต เป็นต้น

2) วิธีการสอนแบบสาธิต คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนสังเกตดู แล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตจากการสาธิต ซึ่งวิธีการสอนในลักษณะนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตาตนเอง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างชัดเจนขึ้น (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553; ทิศนา ขัมมณี, 2560)

4.1.2 การวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ

การวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติคือการวัดและประเมินผลพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางกาย ซึ่งประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ การทดสอบเฉพาะความสามารถทางด้านร่างกายในลักษณะของการวัดประเมินผลในลักษณะของคำว่า “psychomotor skill” และการทดสอบแบบความสามารถทางร่างกายประกอบกับความสามารถทางสมองในลักษณะของคำว่า “practice skill” และ “performance” อย่างไรก็ตามแนวคิดทั้งสองดังกล่าวก็จำเป็นจะต้องวัดและประเมินผลจากภาคปฏิบัติที่เป็นการแสดงออกของผู้ที่ถูกวัดและประเมินผลซึ่งเป็นสภาพจริงหรือสถานการณ์จริงตามที่ผู้ประเมินจัดไว้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2546; กมลวรรณ ดังธนกานนท์, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับธนุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2560) ที่กล่าวถึงการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) ว่าการประเมินตามสภาพจริงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้กับการสอนดนตรีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากมุ่งเน้นการประเมินตามพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ซึ่งแนวคิดการประเมินตามสภาพจริงเกิดขึ้นและแพร่หลายในต่างประเทศมานานแล้ว แต่เริ่มเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2535 และเป็นที่สนใจมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งการประเมินตามสภาพจริงคือ กระบวนการประเมินความสามารถของผู้เรียน การปฏิบัติงานของผู้เรียนในสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริง โดยเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความเข้าใจและทักษะการคิดซับซ้อนและบูรณาการความรู้และทักษะ เข้าด้วยกัน โดยวิธีการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงสามารถจำแนกได้ 4 วิธี ได้แก่ 1) การสังเกต (observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล คุณลักษณะ พฤติกรรม การปฏิบัติงาน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามสภาพที่แท้จริง ของผู้เรียน และสามารถติดตามความก้าวหน้าได้อย่างถูกต้อง 2) การสัมภาษณ์ (interview) ช่วยให้ได้รายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง นิยมใช้ ร่วมกับการสังเกต นอกจากนี้การสัมภาษณ์ยังช่วยให้การเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้เรียนง่ายขึ้นด้วย 3) การประเมินการปฏิบัติงาน (performance assessment)

เพื่อทดสอบทักษะและ ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยประเมินผ่าน การปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมในสถานการณ์จริง หรือ สถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงสภาพจริง และ 4) การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) แฟ้มสะสมผลงาน คือ สิ่งที่ใช้บรรจุ หลักฐาน หรือ ผลงานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ประเมินตามสภาพจริงจากแฟ้มสะสมผลงาน จึงเป็นการประเมินโดยพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งสะท้อนผลสัมฤทธิ์ ทักษะ พัฒนาการ และความก้าวหน้าของผู้เรียน อันเป็นผลจากการเรียนรู้ที่เกิดในสภาพจริงในการประเมินตามสภาพจริงผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือกำหนดเกณฑ์ การให้คะแนน (scoring rubric) สำหรับใช้ในการประเมินวิธีการต่าง ๆ ซึ่งการประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนดนตรี ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการประเมินด้านทักษะดนตรี เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการด้านทักษะดนตรีไม่เท่ากัน ดังนั้นการประเมินแบบอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่ม อาจไม่สามารถประเมินความรู้ ทักษะ และพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นผู้สอนควรใช้การประเมินตามสภาพจริงควบคู่กับการประเมินแบบปกติ จะทำให้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนดนตรีมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมากที่สุด (ณรุทธ์ สุทธจิตต์ 2560; กมลวรรณ ตั้งธนานนท์, 2549; Johnson, Penny, and Gordon, 2009)

ประเภทของการวัดและประเมินทักษะปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติที่เน้นกระบวนการ คือการวัดและประเมินคุณภาพของกระบวนการในขณะที่ปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งจะนิยมใช้กับทักษะที่มีจุดเน้นซึ่งมีขั้นตอนของการปฏิบัติมากกว่าผลการปฏิบัติ 2) การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติที่เน้นผลงาน คือการวัดและประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติ ซึ่งจะนิยมใช้กับทักษะที่ไม่ได้มีกระบวนการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องประเมิน และการวัดและประเมินประเภทนี้จะนิยมใช้กับทักษะที่วัดผลงานได้ง่ายกว่าการวัดกระบวนการปฏิบัติงาน เพราะผลการปฏิบัติงานเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นรูปธรรม สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย ซึ่งกระบวนการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นในช่วงที่มีการปฏิบัติงาน และเมื่อการปฏิบัติงานสิ้นสุดลงกระบวนการปฏิบัติงานก็จะถือว่าสิ้นสุดลงด้วย และ 3) การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติที่เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน คือการวัดและประเมินคุณภาพของของกระบวนการในขณะที่ปฏิบัติและผลงานจากการปฏิบัติด้วย ซึ่งนิยมใช้กับงานประเภทที่สามารถวัดกระบวนการและผลงานแยกจากกันได้ชัดเจน (Fitzpatrick and Morrison, 1971 อ้างถึงใน กมลวรรณ ตั้งธนานนท์, 2557)

ในด้านเครื่องมือวัดและประเมินทักษะปฏิบัติสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้การทดสอบ ได้แก่ แบบสอบข้อเขียน (paper and pencil test) แบบสอบปากเปล่า (oral test) และ 2) เครื่องมือที่ไม่ใช้การทดสอบ ซึ่งเครื่องมือในลักษณะนี้จะใช้เพื่อเป็นเครื่องมือประกอบการสังเกตการปฏิบัติงาน เพื่อประเมินทักษะปฏิบัติทั้งกระบวนการและผลของ

การปฏิบัติ ดังนั้นเครื่องมือประเภทนี้จึงเป็นในลักษณะแบบประเมินที่ใช้ประกอบการสังเกตของผู้ประเมิน ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบประเมินค่า (rating scale) และเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (scoring rubric) (สุวิมล ว่องวานิช, 2547; กมลวรรณ ตังชนกานนท์, 2557)

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการกระทำ และการเคลื่อนไหวทางร่างกาย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อกระทำหรือแสดงออกในด้านการเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลาย ให้มีความถูกต้องชำนาญ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยมีลำดับขั้นตอนนับตั้งแต่การรับรู้ขั้นเบื้องต้นโดยการกระทำเลียนแบบ ไปจนกระทั่งการปฏิบัติด้วยตนเองโดยอัตโนมัติและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติยังมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการเรียนรู้ในด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัยอีกด้วย วิธีการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติคือ วิธีการสอนแบบบรรยาย และวิธีการสอนแบบสาธิต ส่วนด้านการวัดและประเมินผลพบว่า เป็นการมุ่งวัดและประเมินผลในด้านพฤติกรรมหรือการแสดงออกเป็นหลัก ซึ่งลักษณะของการวัดและประเมินมี 3 ประเภท คือ ประเภทที่เน้นกระบวนการ ประเภทที่เน้นผลงาน และประเภทที่เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน ส่วนเครื่องมือในการวัดและประเมินผลมี 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้การทดสอบ และเครื่องมือที่ไม่ใช่การทดสอบ นอกจากนี้การวัดและประเมินผลสำหรับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติมีการใช้รูปแบบการประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment) โดยมุ่งเน้นเพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและทักษะของผู้เรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริง

4.2 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย

การเรียนการสอนดนตรีไทยทักษะปฏิบัติดนตรีเป็นการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดในลักษณะของการบอกเล่าจากผู้สอน หรือเรียกอีกอย่างได้ว่า เป็นการสอนแบบมุขปาฐะ (oral transmission) และการสอนแบบตัวต่อตัว (face to face) ลักษณะของการเรียนรู้จะมุ่งเน้นแบบการท่องจำ (rote learning) การเลียนแบบ (imitation) (กวินทิพย์ บรรยายกิจ, 2545; สุวรรณ วังโสภณ, 2547; ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2561; เหมราช เหมหงษา, 2541) ซึ่งลักษณะวิธีในข้างต้นผู้เรียนดนตรีไทยจะต้องเรียนและบรรเลงดนตรีด้วยความจำ โดยไม่ใช้การอ่านหรือการดูโน้ต ดังนั้นการเรียนการสอนในเบื้องต้น ผู้สอนควรสอนด้วยการปฏิบัติอย่างเดียว ส่วนในด้านของทฤษฎีควรสอนผู้เรียนเมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2545) จากการศึกษาพบผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนดนตรีไทยนำเสนอวิธีการหรือหลักการสำหรับการเรียนการสอนทักษะดนตรีไทยที่สำคัญไว้ดังนี้

มนตรี ตราโมท (2540) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยว่า การเริ่มครูจะต้องพิจารณาและความถนัดทางด้านดนตรีของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างประสบผลสำเร็จด้วยดี และการเลือกเครื่องดนตรีมีความสำคัญอย่างยิ่งที่

ผู้สอนจะต้องเลือกเครื่องดนตรีให้เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งในด้านความถนัดและลักษณะทางกายภาพ เมื่อเลือกหรือกำหนดเครื่องดนตรีให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมแล้ว ผู้สอนควรดำเนินการเรียนการสอนในลักษณะตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) เรื่องของทำนอง โดยจะต้องสอนให้ผู้เรียนนั่งให้ถูกแบบแผนตามลักษณะของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ด้วยความสง่า 2) การจับเครื่องดนตรี โดยผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนจับเครื่องดนตรีให้ถูกวิธี และเหมาะสมกับเครื่องดนตรีนั้น ๆ 3) การทำเสียงของเครื่องดนตรี โดยผู้สอนสอนให้ผู้เรียนเริ่มจากทำเสียงหรือเป็นเสียงก่อน จากนั้นเริ่มบรรเลงไล่เสียงแบบเรียงและข้ามเป็นระยะ ๆ จากง่ายไปสู่ยาก และหากเป็นการเรียนเครื่องสายผู้สอนจะต้องฝึกให้เทียบสายด้วย 4) การต่อเพลงแบบง่าย และสั้น โดยผู้สอนต่อเพลงง่าย ๆ สั้น ๆ เช่น เพลงต้นเพลงฉิ่ง เพลงจระเข้หางยาว เป็นต้น 5) การสอนจังหวะ โดยผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักจังหวะ เริ่มจากจังหวะสม่ำเสมอ จากนั้นรวมกับจังหวะฉิ่ง แล้วจึงเป็นจังหวะหน้าทับ พร้อมทั้งเรียนการขึ้นต้นของเพลงและการหมดจังหวะของเพลง และ 6) การสอนทำนองที่ใช้แทนกันได้ โดยเปรียบเทียบระหว่างทำนองให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ (มนตรี ตราโมท, 2540)

สัจ จูเขาทอง (2539) ได้นำเสนอถึงวิธีการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1) การชี้แนะ คือผู้เรียนต้องทำตามที่คุณสอนสั่ง 2) การท่องจำโดยการไม่บันทึกโน้ต และ 3) การปฏิบัติตามจารีตประเพณี

บุญเสริม ภูาสาลี (2525 อ้างถึงใน สงบศึก ธรรมวิหาร, 2545) ได้นำเสนอถึงสาระสำคัญตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนในด้านทักษะปฏิบัติดนตรีไทย โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติโดยตรงดังต่อไปนี้ 1) วิธีการบรรเลงในชั้นเริ่มต้น 2) การกำหนดเพลงหรือเนื้อหาสาระสำหรับการเรียน และ 3) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2545)

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะและการสอนแบบตัวต่อตัว การเรียนการสอนมุ่งเน้นแบบการท่องจำและการเลียนแบบ โดยหลักการและวิธีการเรียนการสอนมีหลักการที่ควรคำนึงดังต่อไปนี้ 1) ลักษณะในการบรรเลงทางกายภาพ ได้แก่ ทำนอง วิธีการจับและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรี 2) วิธีการเรียนการสอนหรือการต่อเพลง และการฝึกปฏิบัติ 3) การกำหนดสาระเนื้อหาด้านบทเพลง และ 4) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

4.3 การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า

4.3.1 หลักการและวิธีการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า

เหมราช เหมหงษา (2541) ศึกษาวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้าในยุคปัจจุบันไว้ว่า วิธีการถ่ายทอดจะเข้าถูกนำเข้าสู่ระบบการศึกษาแบบทางการ (formal education) แต่ยังคงใช้วิธีการถ่ายทอดหรือวิธีการสอนตามแบบครูในลักษณะไทยโบราณ แต่ลักษณะดังกล่าวได้มีการปรับให้

สอดคล้องกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน การสอนทักษะปฏิบัติจะเข้าใช้การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวเป็นแบบหมู่คณะมากขึ้น ฝึกให้ใช้ความจำและมีการนำระบบโน้ตมาใช้ อีกทั้งยังมีการนำสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ซึ่งเป็นการปรับปรุงรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้าที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง (เหมราช เหมหงษา, 2541)

กษมา ประสงค์เจริญ (2552) ศึกษาการสอนจะเข้าแบบฉบับดั้งเดิมและแบบฉบับปัจจุบัน ซึ่งพบว่าการสอนจะเข้าแบบฉบับดั้งเดิมเน้นการฝึกหัดปฏิบัติเบื้องต้นที่เน้นการบรรเลงทักษะให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่แม่นยำ ถูกต้อง ตั้งแต่การนั่ง การพันไม้ดีด การไล่เสียง การไล่นิ้ว และการจดจำเพลงแบบฝึกรากลึก ใช้วิธีการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว การต่อเพลงการให้เลียนแบบครู การสาธิต และการให้ทำตาม เน้นการปฏิบัติให้รู้สึกและรู้จริงในกลวิธีการบรรเลงทักษะจะเข้า ในขณะที่การสอนจะเข้าแบบฉบับปัจจุบัน จัดการเรียนการสอนเน้นในการสอนและต่อเพลงให้ได้ตรงตามหลักสูตร ใช้วิธีการสอนในลักษณะของการผสมผสานวิธีการสอนแบบตัวต่อตัว การเลียนแบบ การสาธิต การให้ทำตาม และสอนแบบกลุ่ม ซึ่งสอนทั้งในด้านสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป อีกทั้งยังมีการใช้สื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอนอีกด้วย (กษมา ประสงค์เจริญ, 2552)

ณวัฒน์ หลาวทอง (2555) ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้าของครูสุธารณ์ บัวทั้ง พบว่ากระบวนการถ่ายทอดประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการตรวจสอบและวัดระดับความรู้เพื่อวัดระดับความสามารถของผู้เรียน 2) ขั้นตอนการทำตามแบบหรือเลียนแบบครูเพื่อให้เกิดการรักษารูปแบบของการบรรเลงจะเข้าที่ถูกต้อง 3) ขั้นตอนการทำเองโดยไม่มีแบบแผนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิด และ 4) ขั้นตอนการฝึกให้เกิดความชำนาญ และการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่เสมอเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของนักดนตรีไทยที่สมบูรณ์ ในด้านวิธีการสอนพบว่าใช้วิธีการสอนแบบการบรรยาย และการสาธิต (ณวัฒน์ หลาวทอง, 2555)

ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์ (2560) ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้าของครูระดี วิเศษสุการ พบว่ากระบวนการถ่ายทอดประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการพิจารณาพื้นฐานของผู้เรียน 2) ขั้นตอนการเลียนแบบการบรรเลงของผู้สอน 3) ขั้นตอนการบรรเลงด้วยตนเอง (ผู้เรียน) ได้อย่างถูกต้อง 4) ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนผ่านประสบการณ์ตรง และ 5) ขั้นตอนการบรรเลงได้อย่างเป็นธรรมชาติ (ของผู้เรียน) ซึ่งใช้วิธีการสอนโดยการเลียนแบบ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการบรรยายประกอบการสาธิต (ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, 2560)

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้าใช้วิธีการสอนโดยการเลียนแบบจากครูผู้สอน แบบตัวต่อตัว ในลักษณะการสอนแบบการสาธิตและการบรรยาย ซึ่งในขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนมีหลักการและลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากขั้นตอนการวัดและประเมินผล

ก่อนเรียน ในด้านความรู้ความสามารถของผู้เรียน ขั้นตอนการเรียนการสอน และขั้นตอนของการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ในการเรียนการสอนยังมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอนอีกด้วย

4.3.2 ขอบเขตและเนื้อหาสาระการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร (2553) และสำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2544) ได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถสาขาดนตรีไทยด้านปฏิบัติ (performance) ด้านการสอนวิชาดนตรีไทย หรือกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพการสอนวิชาดนตรีไทยด้านดนตรีศึกษา (education) และด้านดนตรีวิทยา (musicology) โดยเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยสามารถแบ่งออกเป็น 12 ชั้น โดยเริ่มจากขั้นเตรียมจนไปถึงขั้นที่ 11 ซึ่งมีการระบุและจำแนกระดับต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน โดยพบว่าความสัมพันธ์ของเกณฑ์กับการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิตนั้นได้กำหนดไว้อยู่ในเกณฑ์ขั้นที่ 7 ถึงขั้นที่ 9 ซึ่งการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับเกณฑ์ดังกล่าวโดยตรง จากความสำคัญดังกล่าวที่ ผู้วิจัยจึงได้มุ่งศึกษาและนำเสนอเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร, 2553; สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) เพื่อใช้เป็นศึกษาสภาพตลอดจนแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตร โดยผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นดังนี้

1) เกณฑ์ภาคปฏิบัติ ขั้นที่ 7 ถึง 9

เกณฑ์ภาคปฏิบัติ คือข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ให้ถือปฏิบัติโดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของการกระทำเป็นเกณฑ์ ซึ่งเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ขั้นที่ 7 ถึง 9 ของกลุ่มเครื่องดนตรีเครื่องสายได้กำหนดไว้ดังนี้

1.1) ขั้นที่ 7 มีขอบเขตของเกณฑ์ ดังนี้

1) มีความสมบูรณ์ในกระบวนการฝึกฝนเพื่อพัฒนาฝีมือในการบังคับเครื่องดนตรีและ/หรือการขับร้อง เพียงพอต่อการรองรับกรณีศึกษาวิชาการและความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีในระดับสูง 2) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษาเพื่อพิธีกรรม และ

3) มีความสมบูรณ์ในกระบวนการบรรเลงขับกล่อม

1.2) ขั้นที่ 8 ขอบเขตของเกณฑ์ ดังนี้

1) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษาเพื่อการบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงมโหรี 2) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษา เพื่อการบรรเลงสำหรับการแสดง และ 3) มีความสามารถและใช้เทคนิคการบรรเลงในระดับปานกลาง

1.3) ขั้นที่ 9 มีขอบเขตของเกณฑ์ ดังนี้

1) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษาเพื่อการบรรเลงฝีมือขั้นสูงสำหรับวงเครื่องสาย และ 2) มีพื้นฐานการวิเคราะห์กระบวนการบรรเลง

2) เกณฑ์ด้านบทเพลง

ขั้นที่ 7 มีขอบเขตของเกณฑ์ ดังนี้ 1) มีความสมบูรณ์ในกระบวนการฝึกฝนเพื่อพัฒนาฝีมือในการบังคับเครื่องดนตรีและ/หรือการขับร้อง เพียงพอต่อการรองรับกรณีศึกษาวิชาการและความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีในระดับสูง 2) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษาเพื่อพิธีกรรม และ 3) มีความสมบูรณ์ในกระบวนการบรรเลงขับกล่อม โดยมีเนื้อหาสาระด้านบทเพลงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในขั้นที่ 7 ของกลุ่มเครื่องสาย

กลุ่มเพลง	บทเพลง
เพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม และเพลงที่ใช้ในการแสดง	เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงเหาะ เพลงสืงวล เพลงเสมอ เพลงลา
เพลงโหมโรง/โหมโรงเสภา	เพลงโหมโรงแปดบท สามชั้น เพลงโหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น และเพลงโหมโรงมหาฤกษ์ สามชั้น
เพลงเถา/สามชั้น	เพลงนาคเกี้ยว สองชั้นฉาย เพลงแขกไทโร เถา เพลงพม่าเห่ เถา เพลงแขกกลิต เถา เพลงสุรินทราหู สามชั้น เพลงเขมรปี่แก้ว สามชั้น เพลงเขมรปี่แก้วทางสักวา สามชั้น เพลงจระเข้หางยาว สามชั้น เพลงจระเข้หางยาวทางสักวา สามชั้น เพลงหกบท เถา เพลงเขมรพวง เถา เพลงมอญรำดาบ เถา เพลงลาวเสียงเทียน เถา เพลงราตรีประดับดาว เถา และเพลงเขมรลอองค์ เถา
เพลงดับ	เพลงดับมโหรีเรื่องนางนาค สองชั้น เพลงดับสมิงทอง สองชั้น เพลงดับนิทราชาคริต สองชั้น และเพลงดับลมพัดชายเขา สามชั้น
เพลงลา	เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น และเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง สองชั้น

ขั้นที่ 8 ขอบเขตของเกณฑ์ ดังนี้ 1) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษาเพื่อการบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงมโหรี 2) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษา เพื่อการบรรเลงสำหรับการแสดง และ 3) มีความสามารถและใช้เทคนิคการบรรเลงในระดับปานกลาง โดยมีเนื้อหาสาระด้านบทเพลงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในขั้นที่ 8 ของกลุ่มเครื่องสาย

กลุ่มเพลง	บทเพลง
เพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม และเพลงที่ใช้ในการแสดง	เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสืงวล เพลงเหาะ เพลงมหาชัย ทางไทย เพลงมหาชัย ทางเกียรติยศ เพลงมหาฤกษ์ ทางไทย เพลงมหาฤกษ์ ทางสากล เพลงเสมอ เพลงลา เพลงรว เพลงขำนาญ และเพลงกลม
เพลงเรื่อง	เพลงฉิ่งเรื่องช้างประสานงา เพลงซำเรื่องจีนแสบ เพลงซำเรื่องเต่ากินผักบั้ง เพลงฉิ่ง

กลุ่มเพลง	บทเพลง
	เรื่องมูล่ง ชั้นเดียว และเพลงฉิ่งเรื่องฉิ่งพระฉั้น ชั้นเดียว
เพลงโหมโรง/โหมโรงเสภา	เพลงโหมโรงไอยเรศ สามชั้น เพลงโหมโรงเยี่ยมวิมาน สามชั้น เพลงโหมโรง ครอบจักรวาล สามชั้น เพลงโหมโรงแปดบาท สามชั้น เพลงโหมโรงปฐมดุสิต สาม ชั้น เพลงโหมโรงมหาฤกษ์ สามชั้น เพลงโหมโรงราโค สามชั้น
เพลงเถา/สามชั้น	เพลงแขกไทย เถา เพลงพม่าเห่ เถา เพลงแขกกลิต เถา เพลงถอนสมอ เถา เพลง แขกขาว เถา เพลงโสมส่องแสง เถา เพลงแสนคำนึง เถา เพลงแขกมอญบางขุน พรหม เถา เพลงลาวเสียงเทียน เถา เพลงหกบาท เถา เพลงเขมรโพธิ์สัตว์ เถา เพลง อาถรรพ์ เถา เพลงนาคเกี้ยว สองชั้นฉาย เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ สามชั้น เพลง นารายณ์แปลงรูป สามชั้น เพลงสารถิ สามชั้น เพลงแขกมอญ สามชั้น เพลงต้อย รูป สามชั้น เพลงเขมรใหญ่ สามชั้น เพลงแขกลพบุรี สามชั้น เพลงสุรินทราหู สาม ชั้น เพลงเขมรปี่แก้ว สามชั้น เพลงเขมรปี่แก้วทางสีกวา สามชั้น เพลงเขมรละออ องค์ เถา เพลงขอมเงิน เถา เพลงหกบาท เถา เพลงเขมรพวง เถา เพลงมอญรำดาบ เถา เพลงราตรีประดับดาว เถา เพลงจระเข้หางยาว สามชั้น เพลงจระเข้หางยาว ทางสีกวา สามชั้น เพลงแขกโอด สามชั้น เพลงเขมรราชบุรี สามชั้น เพลงบุหลัน สามชั้น
เพลงตับ	เพลงตับมโหรีเรื่องนางนาค สองชั้น เพลงตับวิวาห์พระสมุทร สองชั้น เพลงตับนาง ซินเดอเรลลา สองชั้น เพลงตับนิทราชาคริต สองชั้น เพลงตับสมิงทอง สองชั้น เพลงตับลาวเจริญศรี สองชั้น เพลงตับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น เพลงตับลมพัดชายเขา สามชั้น และเพลงตับดุซงญี่สังเวทสมโภชพระพุทธรฯ
เพลงเดี่ยว	เลือก 1 เพลงจากเพลงเดี่ยวต่อไปนี้ เพลงจีนขิมใหญ่ สองชั้น เพลงทะแย สามชั้น เพลงนกขมิ้น สามชั้น เพลงพญาโศก สามชั้น เพลงแขกมอญ สามชั้น เพลงเชิด นอก และเพลงลาวแพน
เพลงลา	เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง สองชั้น เพลงออกทะเล สามชั้น และเพลงกราวรำ เถา

ชั้นที่ 9 มีขอบเขตของเกณฑ์ ดังนี้ 1) มีความสมบูรณ์ในกรณีศึกษาเพื่อ
การบรรเลงฝีมือขั้นสูงสำหรับวงเครื่องสาย และ 2) มีพื้นฐานการวิเคราะห์กระบวนการบรรเลง โดยมี
เนื้อหาสาระด้านบทเพลงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในชั้นที่ 9 ของกลุ่มเครื่องสาย

กลุ่มเพลง	บทเพลง
เพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม และเพลงที่ใช้ในการแสดง	เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสืบทอด เพลงเหาะ เพลงสาธุการ เพลงเสมอ เพลงตระนิมิต เพลงตระนอน เพลงตระบองกัน เพลงปฐม เพลงกราวนอก เพลงกราวรำ เพลงโอด เพลงขำนาญ เพลงสองไม้ เพลงมหาชัย ทางไทยปรบไก่ เพลงมหาชัย ทางเกียรดิยศ เพลงมหาฤกษ์ ทางไทย เพลงมหาฤกษ์ ทางสากล เพลงกลม เพลงวา และเพลงโลม
เพลงเรื่อง	เพลงข้าเรื่องสร้อยสั้น เพลงข้าเรื่องเต่ากินผักบุ้ง เพลงข้าเรื่องพระรามเดินดง เพลงข้าเรื่องตะนาว เพลงฉิ่งเรื่องฉิ่งพระฉันทน์ขึ้นเดียว เพลงข้าเรื่องจีนแสบ เพลงฉิ่งเรื่องฉิ่งช้างประสาธนา เพลงฉิ่งเรื่องมุล่ง เพลงฉิ่งเรื่องแมลงภู่ทอง และเพลงฉิ่งเรื่องฉิ่งตรึง
เพลงโหมโรง/โหมโรงเสภา	เพลงโหมโรงไอยเรศ สามชั้น เพลงโหมโรงเยี่ยมวิมาน สามชั้น เพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง สามชั้น เพลงโหมโรงมะลิเลื้อย สามชั้น เพลงโหมโรงทะแย สามชั้น เพลงโหมโรงครอบจักรวาล สามชั้น เพลงโหมโรงแปดบท สามชั้น เพลงโหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น เพลงโหมโรงมหาฤกษ์ สามชั้น เพลงโหมโรงพญาโคก สามชั้น เพลงโหมโรงเจริญศรีอยุธยา สามชั้น เพลงโหมโรงรัตนโกสินทร์ สามชั้น และเพลงโหมโรงจอมสุรางค์ สามชั้น
เพลงเถา/สามชั้น	เพลงขอมเงิน เถา เพลงเขมรพวง เถา เพลงมอญรำดาบ เถา เพลงราตรีประดับดาว เถา และเพลงเชิดจีน สองชั้น (ออกแขกประเทศ เถา)
เพลงตับ	เพลงตับมโหรีเรื่องนางนาค สองชั้น เพลงตับลาวเจริญศรี สองชั้น เพลงตับลมพัดชายเขา สามชั้น เพลงตับสมิงทอง สองชั้น เพลงตับนาคบาศ เพลงตับวิภาพระสมุทรา สองชั้น เพลงตับระบำสืบท สองชั้น เพลงตับนางจีนเดอริลลา สองชั้น และเพลงตับนิทราชาคริต สองชั้น
เพลงเดี่ยว	เลือกศึกษาเพลงที่เหมาะสม 2 เพลง ได้แก่ เพลงจีนขิมใหญ่ สองชั้น เพลงทะแย สามชั้น เพลงนกขมิ้น สามชั้น เพลงพญาโคก สามชั้น เพลงแขกมอญ สามชั้น เพลงเชิดนอก และเพลงลาวแพน
เพลงลา	เพลงเต่ากินผักบุ้ง สองชั้น เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง สองชั้น เพลงออกทะเล สามชั้น เพลงปลาทอง เถา และเพลงกราวรำ เถา

3) เกณฑ์ด้านหลักการและวิธีการบรรเลง

3.1) ลักษณะการบรรเลงประกอบด้วย (1) ทำนอง มีลักษณะดังนี้ นั่งในท่าพับเพียบ โดยลำตัวตรง ไม่ก้มหน้า ตัวเฉียงไปทางหางจะเข้ หรือทางด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงเล็กน้อย หัวเข่าขวาอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างกระดูก (กลองเสียง) กับตัวจะเข้ (2) ทำจับจะเข้ มีลักษณะดังนี้ แขนและลำตัวต้องอยู่ในลักษณะตามสบายไม่เหยียดเกร็ง โดยมือซ้ายเป็นมือบังคับเสียง ส่วนมือขวาเป็นมือที่ติดให้เกิดเสียง และ (3) การพันไม้ติดจะเข้ มีวิธีการดังนี้ คว้ามือขวาใช้นิ้วกลางและนิ้วชี้หนีบเชือกพันไม้ติด โดยให้โคนไม้ติดชี้ไปทางนิ้วกลาง พาดขวางตั้งฉากบนหลังนิ้วชี้ระหว่างข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ให้ปลายไม้ติดชี้ลงทำมุมประมาณ 45 องศา หรือใช้มือขวาจับไม้ติดโดยใช้ปลายนิ้วกลาง จับด้านโคนและปลายนิ้วหัวแม่มือด้านปลายให้นิ้วชี้อยู่ใต้ไม้ติดซึ่งวางพาดขวางตั้งฉากระหว่างข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ให้ปลายไม้ติดเสียงลงเล็กน้อย พันเชือกเคียนไม้จากบนลงล่าง โดยเริ่มจากพาดเชือกลงไปทางท้องนิ้วชี้ขวาลงมาหาริมไม้ติดด้านโคนนิ้วชี้ พันตรง ๆ ลงมาหาริมไม้ด้านโคนนิ้ว ก่อนพันขึ้นบนไขว้ไปหาริมไม้ด้านปลายนิ้วชี้ ปลอยนิ้วกลางและนิ้วหัวแม่มือออก พันซ้ำเช่นนี้อีกครั้ง แล้วพันเชือกกลางไขว้หลังนิ้วลงมาหาริมไม้ด้านโคนนิ้ว เคียนคาดคอโดยพันเชือกขึ้นบนลงล่างวนไปทางปลายนิ้วชี้ โค้งลอดไม้ติดไปทางโคนนิ้วชี้ พันเช่นเดิมอีก 1 ครั้ง คล้องวงเชือกกับโคนไม้ก่อนดึงทางเชือกตามเงื่อนไขให้เงื่อนไข กระชับ สำหรับการจับไม้ติด โดยวิธีนี้นิ้วหนีบเชือกนั้นสามารถเริ่มต้นพันลงล่างมาหาริมไม้ด้านโคนนิ้วชี้ แล้วพันไขว้สลับกัน 2 รอบ พันคาดระหว่างนิ้วกับไม้อีก 2 รอบ (เคียนคาดคอ) ก่อนขมวดทางเชือก คล้องยอดไม้ติด ดึงปลายเชือกให้ตึง อนึ่งสามารถใช้หัวแม่มือซ้ายกดแป้นไว้ มือซ้ายดึงชายเชือกที่พันคาดคอไว้แล้วให้แน่นตามความต้องการของผู้ติดก่อนคล้องยอดดึงชายเชือกให้กระชับอีกครั้ง เมื่อพันแล้วและคว้ามือขวานกับพื้น ไม้ติดจะตะแคงทำมุมประมาณ 45 องศากับแนวราบ พันเชือกไม้ติดได้แน่น โดยสังเกตได้ว่าเมื่อใช้นิ้วหัวแม่มือกดปลายไม้ติด นิ้วชี้จะบิดตามแรงกด โดยวิธีการพันเชือกกับไม้ติดดังกล่าวใช้วิธีพันเชือกด้วยเงื่อนไขตะกรุดเบ็ด

3.2) วิธีการบรรเลง ประกอบด้วย (1) การติดไม้ ออกไม้ เข้า ได้แก่ การติดสายเปล่า การติดกดสายแบบติดเรียงเสียงและติดไล่เสียงขึ้นลง และการติดกดสายแบบข้ามเสียงในทำนองที่ง่าย (2) การติดเสียงทึงนอย ได้แก่ การติดแบบใช้นิ้วหัวแม่มือประกบนิ้วชี้ การติดแบบใช้นิ้วหัวแม่มือประกบนิ้วกลาง การติดแบบใช้นิ้วก้อยประกบนิ้วนาง และการติดแบบสายเปล่า (3) การติดเก็บ (4) การติดรว (5) การติดรูด ได้แก่ การติดรูดสายลวด การติดรูดแบบรว และการติดรูดแบบตัว (6) การติดควบเสียง ได้แก่ การติดควบเสียงแบบกระทบ 2 สาย และการติดควบเสียงแบบกระทบ 3 สาย (7) การติดสะบัดเสียง ได้แก่ การติดสะบัดเสียงตัวโน้ตเดียว การติดสะบัดเสียงสองตัวโน้ต และการติดสะบัดเสียงสามตัวโน้ต (8) การติดตบสาย ได้แก่ การติดตบสายแบบติดสายลวดสายเปล่าด้วยไม้ติดเข้าแล้วใช้เล็บนิ้วหัวแม่มือกดไปที่สายลวด การติดตบสายแบบติดไม้ติดเข้า (แต่ตัว) และ

การติดตบสายแบบติดไม้ติดเข้าที่สายเปล่า (9) การติดขี้ และ (10) การติดปรีบ ซึ่งวิธีการบรรเลงทั้งหมดในข้างต้นนี้ ได้กำหนดไว้ตามเกณฑ์ในแต่ละชั้นดังนี้

ตารางที่ 5 เกณฑ์วิธีการบรรเลงจะเข้าชั้นที่ 1 ถึง 9

ชั้นที่	วิธีการบรรเลง
1	- การติดไม้ ออก ไม้ เข้า แบบการติดสายเปล่า และแบบการติดกดสายชนิดเรียงเสียง และไล่เสียงขึ้นลง
2	- การติดไม้ ออก ไม้ เข้า แบบการติดกดสายแบบข้ามเสียงในทำนองที่ง่าย - การติดทิงนอย แบบการติดโดยใช้นิ้วหัวแม่มือประกบนิ้วชี้ แบบการติดโดยใช้นิ้วหัวแม่มือประกบนิ้วกลาง และแบบการติดโดยใช้นิ้วก้อยประกบนิ้วนาง
3	- การติดทิงนอย แบบการติดแบบสายเปล่า
4	- การติดเก็บ
5	- การติดรัว - การติดรูด แบบการติดรูดสายลวด
6	- การติดควบเสียง แบบติดกระหนาบสองสาย และติดแบบกระหนาบสามสาย - การติดสะบัดเสียง แบบติดสะบัดเสียงตัวโน้ตเดียว
7	- การติดสะบัดเสียง แบบติดสะบัดเสียงสองตัวโน้ต และแบบติดสะบัดเสียงสามตัวโน้ต
8	- การติดรูด แบบรัว (กรอ) และแบบตัว - การติดตบสาย แบบติดสายลวดสายเปล่าด้วยไม้ติดเข้าแล้วใช้เล็บนิ้วหัวแม่มือกดไปที่สายลวด
9	- การติดตบสาย แบบติดไม้ติดเข้า (แต่) และแบบติดไม้ติดเข้าที่สายเปล่า - การติดขี้ - การติดปรีบ

นอกจากนี้พบว่า การกำหนดเกณฑ์วิธีการบรรเลงจะเข้าชั้นที่ 7 จะครอบคลุมตามหลักเกณฑ์ตั้งแต่ชั้นที่ 1 ถึง 6 ในชั้นที่ 8 จะครอบคลุมตามหลักเกณฑ์ตั้งแต่ชั้นที่ 1 ถึง 7 และในชั้นที่ 9 จะครอบคลุมตามหลักเกณฑ์ตั้งแต่ชั้นที่ 1 ถึง 8

จากข้างต้นข้อมูลในด้านการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและวิธีการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า และขอบเขตและเนื้อหาสาระการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า ซึ่งเป็นข้อกำหนด และแนวทางการปฏิบัติสำหรับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้า จะเข้าอันจะเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการศึกษาและวิเคราะห์สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าต่อไป

ในการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยโดยทั่วไปมีลักษณะที่เหมือนในด้านวิธีการเรียนการสอน คือใช้วิธีการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะ การสอนแบบตัวต่อตัว การเรียน

การสอนมุ่งเน้นแบบการท่องจำและการเลียนแบบ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระการเรียนการสอนในด้าน การปฏิบัติเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง และบทเพลงที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน ตลอดจนการใช้สื่อ ที่เกี่ยวข้องและการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยายการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยตามที่ได้ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย พบว่า ข้อมูลมีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และครอบคลุมกับการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบ การจัด การเรียนการสอนทั้ง 5 ด้านตามที่ได้ผู้วิจัยได้นำเสนอมา และหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการเรียน การสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยนี้จะนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอน รายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า และพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนการสอนดนตรีสำหรับอุดมศึกษา โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) งานวิจัยในประเทศ และ 2) งานวิจัยต่างประเทศ ดังนี้

5.1 งานวิจัยของประเทศไทย

ปองภพ สุกิตติวงศ์ (2556) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานปริมาณและคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประมวลผลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอน ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องมือเอกแจ๊ส อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส 3 คน ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส 3 คน บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 3 คน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน แบบสัมภาษณ์สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ การตีความเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสร้างฐานความรู้และเชื่อมโยงฐานความรู้ในตัวผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียนค้นคว้าหาแนวทางสร้างสรรค์ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามไม่ได้กำหนดระดับของการสร้างสรรค์ชัดเจน และ 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 2.1) การกำหนดวัตถุประสงค์ควรครอบคลุมด้านการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ใน

ตัวผู้เรียน การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม และการพัฒนาต่อยอดความรู้ด้วยตนเอง 2.2) การกำหนดเนื้อหาสาระ นอกเหนือจากเนื้อหาสาระดนตรี และทักษะดนตรีแล้ว ควรคำนึงถึงสาระ ด้านทัศนคติ ทักษะ และกระบวนการรับรู้ ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และสภาวะที่ส่งเสริมศิลปกรรม 2.3) การจัดกิจกรรมการสอนควรมุ่งเน้นการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานความรู้ รวมถึงการฟัง การลอกเลียนแบบ การฝึกฝนการถอดเสียง การวิเคราะห์ การบรรเลง และการบรรเลงศิลปกรรมกลุ่ม 2.4) สื่อการสอน ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อผสม อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน และเครื่องดนตรี ด้านสภาพแวดล้อมควรคำนึงถึง บรรยากาศการสอน อุปกรณ์ ห้องเรียนอคูสติก การมีปฏิสัมพันธ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2.5) การวัดผลประเมินผล ควรครอบคลุมความถูกต้องของเนื้อหา ทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ และการสอบถาม

จเร อุแก้ว (2544) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนปีในสถาบันอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพขององค์ประกอบการเรียนการสอนปีในประเด็น ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนปีใน และปัญหาการเรียนการสอนปีใน สถาบันอุดมศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สอนปีจำนวน 9 ราย โดยการสัมภาษณ์และสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการเรียนการสอนพบว่า ด้านผู้สอนปีเป็นผู้ได้รับการยอมรับในวงการการศึกษา และในอาชีพศิลปินดนตรีไทย มีความพร้อมในการเป็นผู้สอนระดับอุดมศึกษา ด้านผู้เรียนในมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ด้านหลักสูตรดนตรีไทย แบ่งเป็น 2 สาย ได้แก่ หลักสูตรที่มีเป้าหมายผลิตบัณฑิตสายครู และสายศิลปิน โดยจัดเนื้อหาไว้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชา และวิชาชีพดนตรีไทย จัดการสอนเป็นรายบุคคล มีการแสดงรวมวง แสดงเดี่ยว และลงเวลาฝึกซ้อม การวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถาบัน ด้านวิธีการเรียนการสอนแบ่งเป็นวิธีการสอนแบบครูเทียบ คงลายทอง แบบการ - ใช้โน้ตช่วยสอน และการสอนเฉพาะแบบของผู้สอน ด้านสื่อการเรียนการสอนประกอบด้วยสื่อประเภทเครื่องดนตรี ได้แก่ ปีใน ระนาด ข้องวง และซออู้ สื่อประเภทเอกสาร ได้แก่ โน้ตเพลง และแผนภูมิการใช้นิ้ว สื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง จัดการสอนภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีห้องเรียนเฉพาะและสภาพแวดล้อมที่ยังไม่สมบูรณ์โดยใช้ที่เรียนทั้งภายในและนอกอาคาร ด้านจิตวิทยาการสอน ผู้สอนใช้การชม ตำหนิ สร้างแรงกดดัน ฯลฯ ด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในรูปคณะกรรมการและผู้สอนประเมินเอง กระบวนการเรียนการสอนผู้สอนได้รับความเชื่อมั่นจากหลักสูตรจึงมีอิสระในการเตรียมการสอนการสอน และซึ่งผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ภูมิรู้ส่วนตัวถ่ายทอดทักษะมากกว่าการยึดหลักสูตร

ชั้นวัดผลและประเมินผลใช้สังเกตจากพัฒนาการ และด้านปัญหาการเรียนการสอนเกิดจากคุณสมบัติของผู้เรียน

5.2 งานวิจัยของต่างประเทศ

แคท เรนเฮิร์ท (Kat Reinhert, 2018) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง Developing Popular Music Programs in Higher Education: Exploring Possibilities มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการเรียนการสอนในโปรแกรมดนตรีแนวป๊อปของระดับอุดมศึกษาเพื่อแนวทางการพัฒนาและการปรับปรุงแก้ไข โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา ศึกษาการสร้างการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย และการปฏิบัติงานของโปรแกรมในสาขาวิชาดนตรีปฏิบัติแนวป๊อป (Popular music performance programs) ในระดับอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นศึกษาในด้านความมีดนตรีการ (musicianship) พัฒนาการด้านความเป็นศิลปิน (artistry development) และความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) ในหลักสูตรดนตรีของ Frost school of music, the university of Miami และหลักสูตรปริญญาบัณฑิตในสาขาวิชาดนตรีป๊อปของ Thornton school of music, the university of Southern California โดยมุ่งศึกษาในแง่ของหลักสูตร การมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ภาวะผู้นำ (leadership) กลวิธีการสอน และแหล่งข้อมูล ที่ทำให้หลักสูตรดังกล่าวประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของทั้ง 2 หลักสูตรมีความเหมือนและแตกต่างกัน แต่ในด้านความเหมือนนั้นพบมากกว่าด้านความต่าง โปรแกรมทั้ง 2 โปรแกรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เป็นศูนย์กลาง และมุ่งเน้นในด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ ทั้งนี้ไม่ใช่เพียงแค่การสื่อสารและความสัมพันธ์ภายในหลักสูตรด้วยกันเองเท่านั้น แต่ยังเป็นการสื่อสารและความสัมพันธ์กับภายนอกหลักสูตรของตัวอีกด้วย และยังให้ความสนใจในการพัฒนาการดูแลนิสิตนักศึกษา และเชื่อมั่นว่าหลักสูตรดนตรีป๊อปจำเป็นจะต้องมีแนวทางระเบียบแบบแผนเป็นของตนเอง

จินดารัตน์ เจริญวงศ์ (Chindarat Charoenwongse, 1998) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง Undergraduate Piano Pedagogy Course Offering in Thai University มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กำหนดเกณฑ์สถานะของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในรายวิชาการสอนเปียโนสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และ 2) ศึกษาถึงปัญหาและความต้องการที่ได้รับในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาปฏิบัติทักษะเปียโนของนิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต และการเรียนการสอนเปียโนในระดับอนุปริญญา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ในการศึกษาเนื้อหา รายวิชา การจัดการ ลักษณะเฉพาะ และปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติเปียโนในประเทศไทย โดยกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สอนรายวิชาทักษะปฏิบัติเปียโน และผู้เชี่ยวชาญด้านเปียโนที่เป็นผู้รับผิดชอบการเรียนเปียโนจำนวน 8 มหาวิทยาลัย และหัวหน้าภาควิชาดนตรีศึกษาจำนวน 6 ภาควิชา จาก 5 มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ทั้งวัฒนธรรมของไทยและ

ตะวันตกมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติเปียโนในระดับปริญญาบัณฑิตและระดับอนุปริญญา ซึ่งการเรียนและการสอบของในรายวิชาเปียโนนั้น ถูกมองว่าเป็นการส่งเสริมเพื่อพัฒนาการสำหรับเด็ก และเป็นไปในเชิงสัญญาของสภาพภาพทางสังคม ครูผู้สอนเปียโนส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านเปียโนมาโดยตรง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสอนวิธีการต่าง ๆ ให้แก่นิสิตนักศึกษาด้วยประสบการณ์ที่ตนได้รับมา และไม่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมสำหรับวิธีต่าง ๆ ที่เป็นการสอนแบบทางเลือกใหม่ ๆ ปัญหาด้านผู้เรียนคือ ขาดการฝึกฝนเพิ่มเติมด้วยตนเองที่บ้าน ซึ่งพบว่ามีปัญหาในเรื่อง ทำนองที่ไม่สวย โสตทักษะที่ไม่ดี การอ่านโน้ตแบบฉับพลัน และทักษะการบรรเลงรวมวง ข้อจำกัดในด้านบทเพลง และการการสอบเปียโนที่ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การจัดการสอนรายวิชาทักษะเปียโนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น เพื่อเสริมสร้างความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ครูผู้สอน ซึ่งเป็นการศึกษาที่จำเป็นสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านสถานศึกษาประกอบด้วย ทัศนคติของสถาบันที่สนับสนุนการเรียนวิชาเปียโน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ภาควิชาดนตรีต่าง ๆ มีเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องและรองรับ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก ตำราเรียน วัสดุภัณฑ์ และรายวิชาเรียน มหาวิทยาลัยที่ไม่มีการเปิดสอนรายวิชาทักษะเปียโน ควรเปิดสอนในลักษณะการฝึกอบรมเพิ่มเติมเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในด้านนี้ ซึ่งรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอน ควรมีการสอนในด้านการสอนเด็ก การสังเกตการณ์ การสอนแบบกลุ่ม แนวโน้ม และเทคโนโลยีในการสอนเปียโนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ

จากการศึกษางานวิจัยของประเทศไทยและงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และอื่น ๆ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และอื่น ๆ เก็บข้อมูลภาคสนามกับอาจารย์ผู้สอน นิสิตนักศึกษา และบัณฑิต ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว แม้จะมีการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีในลักษณะต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษา แต่พบว่าไม่ปรากฏงานวิจัยที่มุ่งศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ดังนั้นจากข้อมูลดังที่ปรากฏนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาและวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการและวิชาชีพด้านดนตรีและดนตรีศึกษาต่อไป

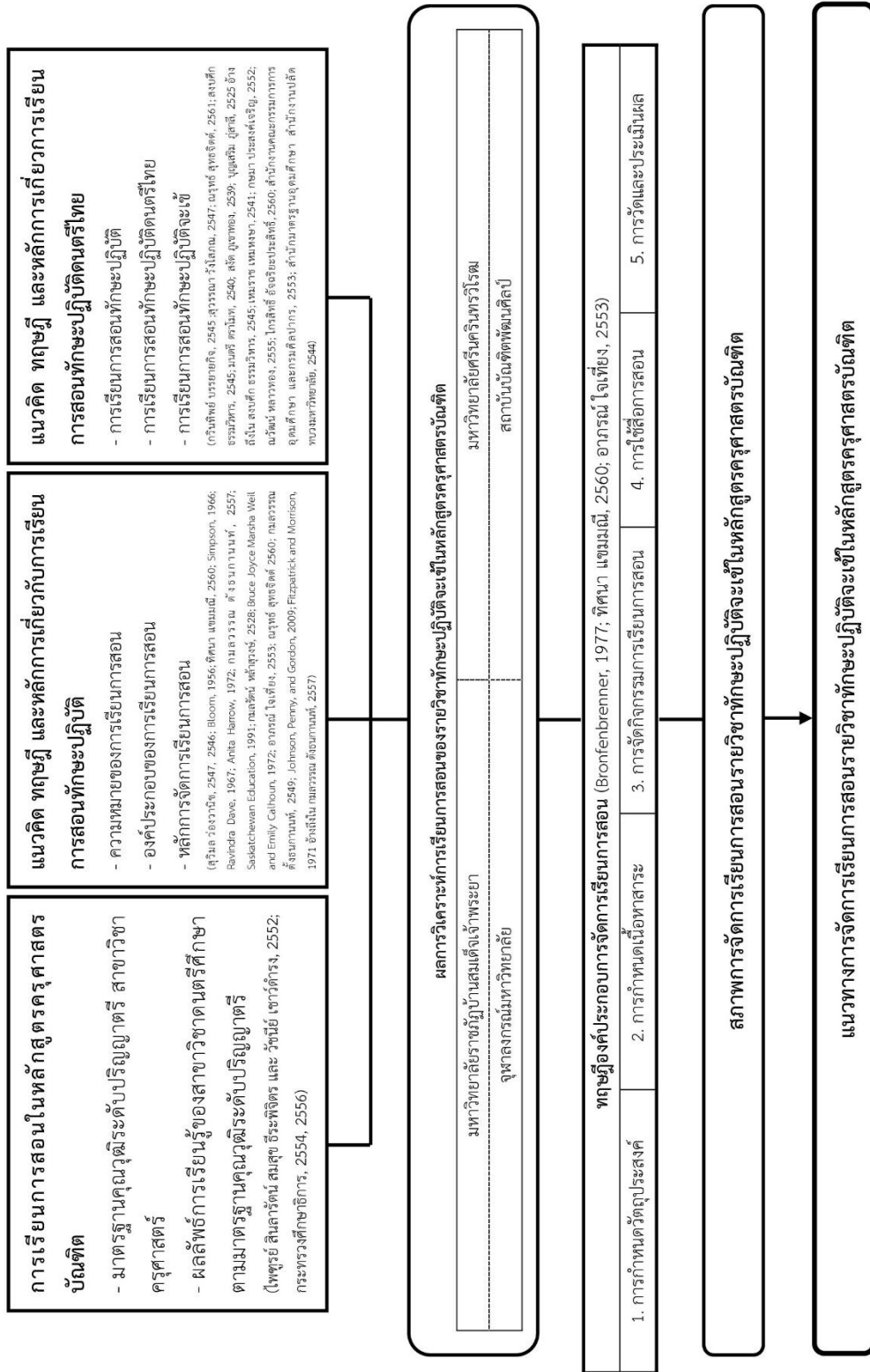
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยใช้

ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ และการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน รายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยตั้งข้อมูลในตอน ที่ 2 ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อีกทั้งยังนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาประกอบการ นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดย นำเสนอผลการศึกษาด้านสภาพและแนวทางด้วยทฤษฎีองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน (Bronfenbrenner, 1977; ทิศนา แหม่มณี, 2560; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะ
อยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะ
อยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยแบ่ง
วิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
 - ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย
 - ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล
 - ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน
 - ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยใน
ประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 การเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
- 1.2 ประวัติความเป็นมาของสถาบันอุดมศึกษาด้านดนตรีศึกษา
- 1.3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- 1.4 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย
- 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในสาขาวิชาเอกดนตรีศึกษา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะสุดขั้ว (extreme – case sampling) ในด้านระยะเวลา และวิธีการเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะตัว (typical – case sampling) (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553; ชาย โพธิ์สิตา, 2554) ซึ่งวิธีการเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะสุดขั้ว (extreme – case sampling) ในด้านระยะเวลา พบว่ามีสถาบันการศึกษาที่เปิดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษาและเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นผลิตครูดนตรีโดยตรงมาตั้งแต่ในอดีตของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน 3 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อนุรักษ์ บุญแจ และอนรรฆ จรรย์ยานนท์, 2558; มาศสุภา สีสุกอง, 2531; กรรณิการ์ สัจกุล, 2532) และวิธีการเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะตัว (typical – case sampling) พบว่าสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตในด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์โดยตรง อีกทั้งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งเดียวในประเทศไทยที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางศิลปะ ภายใต้สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และมีการเปิดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูในด้านดนตรีศึกษา

สรุปได้ว่ากลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) สาขาวิชาดนตรีไทยศึกษา คณะวิทยาลัยการดนตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- 2) สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4) สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.2 การกำหนดแหล่งข้อมูลในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แหล่งข้อมูลเอกสาร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชาของวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตและเอกสารที่เกี่ยวข้องของสถาบันทั้ง 4 แห่ง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อมูลเอกสาร

สถาบันการศึกษา	ประเภทเอกสาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	1) เอกสารประมวลรายวิชาปฏิบัติจะเข้ 1-7 2) เอกสารการวัดและประเมินผลรายวิชาปฏิบัติจะเข้ 1-7
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1) เอกสารประมวลรายวิชาฝึกปฏิบัติการทางดนตรี 1-6 2) เอกสารประมวลรายวิชาทักษะดนตรี 1-6
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1) เอกสารประมวลรายวิชาทักษะดนตรีไทย 1-7
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	1) เอกสารประมวลรายวิชาทักษะเพลงไทย 1-7

2.2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จากกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) และ 2) บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2560 มีรายละเอียดดังตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สถาบันการศึกษา				รวม (คน)
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา	มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	สถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์	
อาจารย์ผู้สอน	1	2	1	2	6
บัณฑิต	3	5	1	5	14

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

3.1 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1.1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นหลักในวิเคราะห์เอกสารโดยมุ่งในเรื่องขององค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัด กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล

3.1.2 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ (interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) สำหรับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) สำหรับบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ ซึ่ง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ที่มีการกำหนดข้อคำถามใน การสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ แต่ข้อคำถามและลำดับขั้นตอนในการดำเนินการนั้น จะสามารถยืดหยุ่นได้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2554; สุภางค์ จันทวานิช, 2559, 2561) โดยข้อคำถามมาจาก ทฤษฎีและแนวคิดขององค์ประกอบจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การ กำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล โดย แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะ ปฏิบัติจะเข้ และ 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ เพื่อเก็บข้อมูลในด้านสภาพและ แนวทางการจัดการเรียนการสอน

3.1.3 ตัวผู้วิจัย

ในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) (ชาย โพธิ์สิตา, 2554; สุภางค์ จันทวานิช, 2559, 2561)

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการวัดความตรง เชิงเนื้อหา (Index of item Objective Congruence) เพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพในการนำไปใช้เพื่อ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.2.1 สร้างและพัฒนาเครื่องมือ

3.2.2 นำเครื่องไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1) รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐธ สุทธิจิตต์

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา

2) รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงมล ไตรวิจิตรคุณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์

3) อาจารย์ ดร. ดุษฎี สว่างวิบูลย์พงศ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะจะเข้ในระดับอุดมศึกษา

3.2.3 นำผลการตรวจสอบมาแก้ไข ปรับปรุงเครื่องมือ

3.2.4 นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (try out)

3.2.5 นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงเครื่องมือ

3.2.6 นำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.7 นำผลการวิจัยในแต่ละช่วงปรับปรุงเครื่องมือให้มีความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 การศึกษานำร่อง (pilot study) และการศึกษาก่อนลงภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต จากกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

4.2 การศึกษาภาคสนาม

4.2.1 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เพื่อขอเก็บข้อมูลโดยการเข้า สัมภาษณ์

4.2.2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามที่ได้กำหนดไว้ตั้งข้อมูลต่อไป

ตารางที่ 8 ข้อมูลการศึกษาภาคสนาม

สถาบันการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล	วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพงษ์ บ้านไกรทอง	23 เมษายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 1	11 พฤษภาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 2	19 พฤษภาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 3	24 พฤษภาคม 2562
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิ ศรีสมบัติ	17 มิถุนายน 2562
	อาจารย์อาพร ธนวัฒน์	11 มิถุนายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 1	15 มิถุนายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 2	22 มิถุนายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 3	22 มิถุนายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 4	22 มิถุนายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 5	29 มิถุนายน 2562
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อาจารย์ศักรินทร์ สุ่มบุญ	4 เมษายน 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้	13 มิถุนายน 2562
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	อาจารย์อติพัทธ์ สุวรรณวัฒน์	18 กรกฎาคม 2562
	อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ	2 กรกฎาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 1	24 กรกฎาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 2	27 กรกฎาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 3	27 กรกฎาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 4	27 กรกฎาคม 2562
	บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้คนที่ 5	29 กรกฎาคม 2562

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานำร่อง (pilot study) การศึกษาก่อนลงภาคสนาม และการศึกษาภาคสนาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล โดยแสดงรายละเอียดของประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน	การวิเคราะห์		การสัมภาษณ์			
	เอกสาร		อาจารย์ผู้สอน		บัณฑิต	
	1	2	1	2	1	2
1. การกำหนดวัตถุประสงค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. การกำหนดเนื้อหาสาระ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. การใช้สื่อการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓

(1 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนการสอน และ 2 หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอน)

การวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยวิเคราะห์มูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิต (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ซึ่งผลนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยทำการปกปิดแหล่งข้อมูล (blinding) โดยไม่ระบุชื่อสถาบันการศึกษา ชื่ออาจารย์ผู้สอน ชื่อบัณฑิต และไม่เรียงลำดับสถาบันการศึกษาจากลำดับตัวเลขตามที่ปรากฏในข้างต้นของงานวิจัยนี้ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในรูปแบบ 5 ปีการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิต (ผู้ให้ข้อมูลรอง) โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) การตีความข้อมูล (interpretation) การทำข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล (memoing and data reduction) จากนั้นใช้การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) และนำเสนอข้อมูลแบบความเรียงโดยใช้การพรรณนาความ (descriptive) และตารางประกอบเนื้อหา (สุภางค์ จันทวนิช, 2559) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในรูปแบบ 4 ปีการศึกษา

5.2 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการเพื่อสร้างความมั่นใจ ในความเชื่อถือได้ของข้อมูล ความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูล (สุภางค์ จันทวนิช, 2559) ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการตรวจสอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ในแหล่งบุคคล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ (สุภางค์ จันทวนิช, 2559) และ 2) วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน (หลักสูตรแบบ 4 ปีการศึกษา) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตโดยตรง ซึ่งถือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนการสอน และนำร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านที่เกี่ยวข้องประเมิน ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาเกณฑ์ (dependability) (นิศา ชูโต, 2548)

ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน

ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

6.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิต (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน จากนั้นนำเสนอเป็นร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล

6.2 นำเสนอร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ทรงคุณวุฒิมี 3 ท่าน ประกอบด้วย

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษา

2) รองศาสตราจารย์อรรพวรรณ บรรจงศิลป์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนดนตรีไทย

3) รองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะอยู่ในระดับอุดมศึกษา

6.3 นำผลการประเมินพร้อมข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอน

6.4 นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์รายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตแบบสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยสรุปผลและอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งประกอบด้วย การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต และการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต พร้อมให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่สำคัญจากผลการวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content
analysis) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ตามลำดับของ
วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ โดยผลการวิเคราะห์ในตอนต้นที่ 1 แบ่ง
ออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรและประมวลรายวิชาของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
พบว่า ข้อมูลของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าของแต่ละสถาบันการศึกษามีการกำหนดข้อมูลพื้นฐานของ
รายวิชาดังนี้

ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะขึ้นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สถาบันการศึกษา	ชื่อรายวิชา	สถานะรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต	หมายเหตุ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	ปฏิบัติเครื่องสายเบื้องต้น (Fundamental of Thai String)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	1 (0-2-1)	หลักสูตรปรับปรุงปี พ.ศ. 2555
	ปฏิบัติเครื่องดีด 1 – 6 (Thai Plucked Practicum I – VI)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	2 (1-2-3)	
	ปฏิบัติจะเข้ 1 – 7 (JAKHAE Practicum 1 – 7)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	2 (0-4-2)	
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ฝึกปฏิบัติการทงดนตรี 1 – 6 (Practicum I – VI)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	2 (1-2-3)	หลักสูตรปรับปรุงปี พ.ศ. 2559
	ทักษะดนตรี 1 – 6 (Music Practicum I – VI)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	2 (1-2-3)	
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ทักษะดนตรีไทย 1 - 4 (Thai Music Skill 1 - 4)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	2 (1-2-3)	หลักสูตรปรับปรุงปี พ.ศ. 2557
	ทักษะดนตรีไทย 5 - 7 (Thai Music Skill 5 - 7)	☐ รายวิชาบังคับ ☒ รายวิชาเลือก	2 (1-2-3)	
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	ทักษะเพลงไทย 1 - 7 (Thai Music Skill 1 - 7)	☒ รายวิชาบังคับ ☐ รายวิชาเลือก	2 (0-4-2)	หลักสูตรปรับปรุงปี พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2558

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต
พบดังนี้

1) การใช้ชื่อรายวิชา พบว่า สถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง มีการใช้ชื่อรายวิชาทักษะปฏิบัติ
จะแตกต่างกัน สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1) ชื่อรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในลักษณะที่เป็นรายวิชาทักษะปฏิบัติสำหรับจะเข้า
เครื่องดีด และ/หรือเครื่องสายโดยตรง ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1.2) ชื่อรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในลักษณะที่เป็นการระบุถึงทักษะดนตรี และ/หรือ
ทักษะดนตรีไทย ในลักษณะภาพรวมสำหรับทุกเครื่องดนตรี ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3) ชื่อรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในลักษณะที่เป็นอื่น ๆ โดยในที่นี้พบว่า สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้กำหนดชื่อรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไว้ภายใต้ชื่อรายวิชาทักษะเพลงไทย

2) สถานะของรายวิชา สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1) สถานะเป็นรายวิชาบังคับ ซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.2) สถานะเป็นรายวิชาเลือก ซึ่งพบว่ามีเพียงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพียงสถาบัน
เดียว โดยรายวิชาทักษะปฏิบัติจะมีสถานะทั้ง 2 รูปแบบ โดยรายวิชาทักษะดนตรีไทย 1 – 4 (Thai
Music Skill 1 - 4) มีสถานะเป็นรายวิชาบังคับ และรายวิชาทักษะดนตรีไทย 5 – 7 (Thai Music
Skill 5 - 7) มีสถานะเป็นรายวิชาเลือก

3) จำนวนหน่วยกิต พบว่า สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1) จำนวน 1 หน่วยกิต ได้แก่ รายวิชาปฏิบัติเครื่องสายเบื้องต้น (Fundamental of
Thai String) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งพบว่ารายวิชานี้เป็นรายวิชาเบื้องต้น
สำหรับผู้เรียนเครื่องสายรวมถึงจะเข้า โดยมีจุดมุ่งหมายและสาระเนื้อหาในลักษณะพื้นฐานในเบื้องต้น
เท่านั้น และมีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตกระบวนวิชาต่อสัปดาห์ดังนี้ การบรรยาย 0 ชั่วโมง การ
ปฏิบัติ 2 ชั่วโมง และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 1 ชั่วโมง

3.2) จำนวน 2 หน่วยกิต ได้แก่ รายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าของทั้ง 4 สถาบัน อย่างไรก็ตาม
ตามพบว่าการกำหนดจำนวนหน่วยกิตกระบวนวิชาต่อสัปดาห์มีลักษณะแตกต่างกัน โดยสามารถ
จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) การบรรยาย 1 ชั่วโมง การปฏิบัติ 2 ชั่วโมง และการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง 3 ชั่วโมง และ (2) การบรรยาย 0 ชั่วโมง การปฏิบัติ 4 ชั่วโมง และการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง 2 ชั่วโมง

สรุปได้ว่าข้อมูลทั่วไปของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต พบว่า มี
การกำหนดรายชื่อวิชาแบบลักษณะเฉพาะเจาะจง แบบลักษณะทั่วไป และแบบลักษณะอื่น ๆ ซึ่งมี

สถานะเป็นรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก และกำหนดจำนวนน้ำหนักหน่วยกิตไว้ที่ 1 หน่วยกิต และ 2 หน่วยกิต และกำหนดจำนวนหน่วยกิตกระบวนวิชาสำหรับการบรรยาย การปฏิบัติ และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1.2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าจากทั้ง 4 สถาบัน และ 2) บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้าที่สำเร็จการศึกษาจากทั้ง 4 สถาบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

ตารางที่ 11 ข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการทักษะปฏิบัติจะเข้

สถาบันการศึกษา	ชื่อ-นามสกุล	ประวัติการศึกษา	หน่วยงานที่สังกัดตำแหน่ง	ประสบการณ์ การสอนจะเข้	รายวิชาที่รับผิดชอบ /รายวิชาที่สอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพงษ์ บ้านไกรทอง	- ค.บ. (ดนตรีศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ศศ.ม. (ดุริยางคไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ศป.ด. (ศิลปกรรมศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กำลังศึกษา)	วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน สมเด็จเจ้าพระยา/ ผู้ช่วยศาสตราจารย์	7 ปี	ปฏิบัติจะเข้ 1-7
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่ง ศรีสมบัติ	- กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์ไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - ปรัช. (วัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ/ ผู้ช่วยศาสตราจารย์	34 ปี	ทักษะดนตรี 1-2 (เครื่องมือนอกจะเข้)

สถาบันการศึกษา	ชื่อ-นามสกุล	ประวัติการศึกษา	หน่วยงานที่สังกัด/ตำแหน่ง	ประสบการณ์ การสอนจะเข้า	รายวิชาที่รับผิดชอบ /รายวิชาที่สอน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ต่อ)	อาจารย์อภพร ธนวัฒน์ (อาจารย์พิเศษ)	- ค.บ. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก - ศป.ม. (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	โรงเรียนเทพศิรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1/ ครูชำนาญการพิเศษ	39 ปี	ทักษะดนตรี 3-6 (เครื่องมือเอกจะเข้า)
	อาจารย์ศักรินทร์ สุ่มบุญ (อาจารย์พิเศษ)	- ค.บ. (ดนตรีศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ค.ม. (นิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตร) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา/ อาจารย์	34 ปี	ทักษะดนตรีไทย 1-7 (เครื่องมือเอกจะเข้า)
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	อาจารย์อติพัทธ์ สุวรรณวัฒน์	- ค.บ. (ดนตรีไทย) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ - ศล.ม. (ดุริยางคศิลป์ไทย) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (กำลังศึกษา)	คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์/ อาจารย์	15 ปี	ทักษะเพลงไทย 1-4 (เครื่องมือเอกจะเข้า)
	อาจารย์ภักขี พงษ์เลิศ (อาจารย์พิเศษ)	- ศษ.บ. (ดุริยางคไทย) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ - ศล.ม. (ดุริยางคศิลป์ไทย) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	สำนักการสังคีต กรมศิลปากร/ ดุริยางคศิลป์นานาชาติ	25 ปี	ทักษะเพลงไทย 5-7 (เครื่องมือเอกจะเข้า)

จากข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็น พบดังนี้

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์ประจำ สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ และกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจ ประสพการณ์ในการสอนจะเห็น 7 ปี รับผิดชอบในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นรายวิชาที่ 1 ถึง 7

2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์ประจำ สำเร็จการศึกษา สูงสุดระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจ ประสพการณ์ในการสอนจะเห็น 34 ปี รับผิดชอบในรายวิชาทักษะ ปฏิบัติจะเห็นรายวิชาที่ 1 และ 2 และอาจารย์พิเศษที่ได้รับเชิญเข้ามาสอนจากโรงเรียนเทพศิรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ ประสพการณ์ในการสอนจะเห็น 39 ปี รับผิดชอบในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นรายวิชาที่ 3 ถึง 6

3) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์พิเศษที่ได้รับเชิญเข้ามาสอน จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญา โทบริหารธุรกิจ ประสพการณ์ในการสอนจะเห็น 34 ปี รับผิดชอบในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นรายวิชาที่ 1 ถึง 7

4) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์ประจำ สำเร็จการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจ และกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ ประสพการณ์ในการสอนจะเห็น 15 ปี รับผิดชอบในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นรายวิชาที่ 1 ถึง 4 และอาจารย์พิเศษที่ได้รับเชิญเข้ามา สอนจากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ ประสพการณ์ ในการสอนจะเห็น 25 ปี รับผิดชอบในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นรายวิชาที่ 5 ถึง 7

สรุปได้ว่าข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็น พบว่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น รวม 6 คน โดยมีสถานะเป็น อาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษที่ได้รับเชิญเข้ามาสอนจากหน่วยงานภายนอก ด้านประวัติ การศึกษาของอาจารย์ผู้สอน พบว่า มีตั้งแต่ระดับปริญญาตรีไปจนถึงระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจ ด้านประสบการณ์การสอนจะเห็น พบว่า มีอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนจะเห็นในระยะเวลา มากกว่า 30 ปีขึ้นไป จำนวน 3 ท่าน ระยะเวลา มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 1 ท่าน และระยะเวลา น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 2 ท่าน และด้านการรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนในรายวิชา พบว่า มี 2 ลักษณะคือ 1) อาจารย์ผู้สอนที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นทั้งหมด ตามที่หลักสูตรกำหนดเพียงท่านเดียว และ 2) อาจารย์ผู้สอน รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนใน รายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นทั้งหมดตามที่หลักสูตรกำหนดมากกว่า 1 ท่าน

2) บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง)

ตารางที่ 12 ข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า

สถาบันการศึกษา	เพศ	อายุ	ประสบการณ์ ในการเรียน จะเข้า	ประสบการณ์ ในการสอน จะเข้า	อาชีพปัจจุบัน	หน่วยงานที่สังกัด
มหาวิทยาลัย ราชภัฏ บ้านสมเด็จ เจ้าพระยา	หญิง	24 ปี	10 ปี	3 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
	หญิง	24 ปี	11 ปี	2.6 ปี	ครู	โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง
	หญิง	24 ปี	7 ปี	2 ปี	อาชีพอิสระ	-
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	หญิง	24 ปี	13 ปี	3 ปี	ครูพิเศษ	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
	หญิง	24 ปี	12 ปี	3 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8
	หญิง	24 ปี	9 ปี	3 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2
	หญิง	24 ปี	14 ปี	1 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรีเขต 2
	หญิง	24 ปี	11 ปี	2 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ชาย	24 ปี	10 ปี	3 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
สถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์	ชาย	24 ปี	12 ปี	3 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1
	ชาย	24 ปี	10 ปี	3 ปี	ข้าราชการครู	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ชุมพร เขต 1
	หญิง	24 ปี	11 ปี	1 ปี	นักดนตรีไทย	โรงแรมอนันตรา อีสเทิร์น แมนโกรฟ อาบูดาบี
	หญิง	24 ปี	11 ปี	1 ปี	อาชีพอิสระ	-
	หญิง	24 ปี	11 ปี	1 ปี	พนักงานบริษัท	บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง

จากข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ พบว่า

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน โดยเป็นเพศหญิง อายุ 24 ปี ประสบการณ์ในการเรียนจะเข้ 7 ถึง 11 ปี ประสบการณ์ในการสอนจะเข้ 2 ถึง 3 ปี ประกอบอาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีพอิสระ

2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน เป็นเพศหญิง อายุ 24 ปี ประสบการณ์ในการเรียนจะเข้ 9 ถึง 14 ปี ประสบการณ์ในการสอนจะเข้ 1 ถึง 3 ปี ประกอบอาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน เป็นเพศชาย อายุ 24 ปี ประสบการณ์ในการเรียนจะเข้ 10 ปี ประสบการณ์ในการสอนจะเข้ 3 ปี ประกอบอาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 4) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน เป็นเพศชาย จำนวน 2 คน และเพศหญิงจำนวน 3 คน อายุ 24 ปี ประสบการณ์ในการเรียนจะเข้ 10 ถึง 12 ปี ประสบการณ์ในการสอนจะเข้ 1 ถึง 3 ปี ประกอบอาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักดนตรีไทย อาชีพอิสระ และพนักงานบริษัท

สรุปได้ว่าข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น รวม 14 คน โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 11 คน และเพศชายจำนวน 3 คน อายุ 24 ปี ประสบการณ์ในการเรียนจะเข้อยู่ในช่วงระยะเวลา 7 ถึง 14 ปี ประสบการณ์ในการสอนจะเข้อยู่ในช่วงระยะเวลา 1 ถึง 3 ปี โดยบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ทั้ง 14 คน ประกอบอาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักดนตรีไทย อาชีพอิสระ และพนักงานบริษัท

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตร

บัณฑิต

ข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยนำเสนอประเด็นตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล ดังต่อไปนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ โดยการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบัน พบว่ามีการกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชา 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้ 2) ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ 3) ด้านการพัฒนาการสอนและการถ่ายทอด

ทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า 4) ด้านการพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี และ 5) ด้านการพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

สภาพการกำหนดวัตถุประสงค์	สถาบันที่ 1			สถาบันที่ 2			สถาบันที่ 3			สถาบันที่ 4		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
4) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

(1 หมายถึง ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร, 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรอง)

1.1) ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาของทั้ง 4 สถาบัน จากตารางที่ 13 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบดังนี้

1) ด้านการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า พบว่า วัตถุประสงค์ด้านนี้ถูกกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของรายวิชาครบทั้ง 4 สถาบัน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในด้านนี้ระบุและเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาสาระในด้านการบรรเลงจะเข้าและด้านบทเพลง

2) ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ พบว่า วัตถุประสงค์ด้านนี้ถูกกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของรายวิชาครบทั้ง 4 สถาบันเช่นเดียวกัน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์นี้ แต่ละสถาบันได้กำหนดและระบุรายละเอียดแตกต่างกัน โดยสถาบันที่ 1 กำหนดในด้านความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของบทเพลงประเภทต่าง ๆ ด้านแปรทำนองเป็นสำนวนของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด และด้านการบรรเลงรวมวง สถาบันที่ 2 กำหนดในด้านการวิเคราะห์บทเพลงดนตรีไทย สถาบันที่ 3 กำหนดในด้านประวัติ องค์ประกอบและโครงสร้างโดยทั่วไปของบทเพลงที่เรียน และด้านการบรรเลงรวมวง และสถาบันที่ 4 กำหนดในด้านความหมายและความสำคัญของเพลง ด้านทักษะการบันทึกโน้ต ด้านองค์ความรู้พื้นฐานของบทเพลงที่เรียน ด้านประวัติ บทบาทและ

ความสำคัญของเพลง ซึ่งกล่าวได้ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ ครอบคลุมเนื้อหาสาระในด้านทฤษฎี วรรณคดี และประวัติศาสตร์ดนตรีไทย โดยยึดโยงกับเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาและทักษะปฏิบัติจะเข้าเป็นหลัก ซึ่งเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชามุ่งบูรณาการความรู้ในเชิงปฏิบัติกับความรู้ในเชิงทฤษฎี

3) ด้านการพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลง จะเข้า พบว่า วัตถุประสงค์ด้านนี้พบใน 2 สถาบัน ได้แก่ สถาบันที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้แก่ผู้เรียนในด้านวิธีการสอนทักษะดนตรีในชั้นต่าง ๆ และสถาบันที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้แก่ผู้เรียนในด้านการสอนปฏิบัติเครื่องสาย และการถ่ายทอดบทเพลงประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ครอบคลุมการพัฒนาความรู้ในด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า

4) ด้านการพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี พบว่า วัตถุประสงค์ด้านนี้ถูกกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของรายวิชาครบทั้ง 4 สถาบัน ซึ่งมีการระบุวัตถุประสงค์ 2 ลักษณะ ได้แก่ การปฏิบัติดนตรีเพื่อแสดงต่อสาธารณชน และการบรรเลงรวมวงตามแบบแผน ซึ่งเป็นลักษณะของการแสดงทักษะดนตรีปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละเครื่องมือ

5) ด้านการพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า พบว่า วัตถุประสงค์ด้านนี้พบใน 2 สถาบัน ได้แก่ สถาบันที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ในด้านเจตคติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระตือรือร้นในการเรียนรู้และหมั่นฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ และสถาบันที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ในด้านเจตคติเพื่อให้ผู้เรียนมีจรรยาบรรณในวิชาชีพด้านดนตรีไทย

1.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบันจากตารางที่ 13 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่า ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตมีความสอดคล้องกันโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์นี้ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของรายวิชา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของแต่ละสถาบันได้ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกันคือ รายวิชานี้มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้าของนิสิตนักศึกษาโดยตรง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงทักษะปฏิบัติจะเข้าในชั้นหรือระดับต่าง ๆ ได้ ซึ่งไล่เรียงตามระดับชั้นปี/ลำดับของรายวิชา โดยลำดับขั้นของการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้าเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระด้านบทเพลงในที่กำหนดไว้ในรายวิชา โดยการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้าครอบคลุมในด้านลักษณะการบรรเลง วิธีการบรรเลง และบทเพลงในระดับต่าง ๆ นอกจากนี้ยัง

พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ พบว่า เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงจากวัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า จากข้อมูลพบว่า การเรียนการสอนทักษะการบรรเลงจะมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ในภาคทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์ ทฤษฎีวรรณคดี และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจะสอดแทรกเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องในลักษณะดังกล่าวไว้ด้วย โดยพบว่าเป็นการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงและบูรณาการจากภาคปฏิบัติไปสู่ภาคทฤษฎี

3) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า พบว่า อาจารย์ผู้สอนมุ่งพัฒนาและให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้าให้แก่ผู้เรียน โดยพบทั้งในการสอนทางตรงและการสอนทางอ้อม ในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ เช่น การให้ผู้เรียนได้ฝึกและทดลองการสอนแบบจุลภาค (micro teaching) ระหว่างผู้เรียนด้วยกันภายในชั้นเรียน และการให้ผู้เรียนสังเกตวิธีการและเทคนิคการสอนจากอาจารย์ผู้สอน เป็นต้น เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนเล็งเห็นว่าการเรียนการสอนของรายวิชาดังกล่าวนี้อยู่ภายใต้หลักสูตรด้านครุศึกษา ผู้สอนจึงจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาทักษะการสอนและการถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของนิสิตนักศึกษาในหลักสูตร อีกทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านกลวิธีการสอนให้แก่ผู้เรียนเพื่อบูรณาการความรู้ทั้งของรายวิชาและรายวิชาอื่น ๆ ดังนั้นจากการศึกษาพบว่า รายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไม่ได้มุ่งเน้นและกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้าเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นและกำหนดวัตถุประสงค์ในด้านกลวิธีการสอนและการถ่ายทอดด้วย

4) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี พบว่า เนื่องด้วยข้อกำหนดสำหรับวิธีการสำหรับการวัดและประเมินผลของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า กำหนดให้ผู้เรียนบรรเลงทักษะปฏิบัติต่อหน้าสาธารณะชน ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และความสามารถในการแสดงดนตรีทั้งรูปแบบการบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงรวมวง ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการตามหลักการของข้อกำหนดสำหรับวิธีการสำหรับการวัดและประเมินผลในรายวิชาได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สอนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดงดนตรีและการจัดการแสดงดนตรีที่จะเป็นองค์ความรู้สำหรับผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพทางดนตรีและการจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีต่อไปในอนาคตอีกด้วย

5) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติ จะเข้า พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ที่นอกเหนือจากด้านทักษะพิสัยและด้านพุทธิพิสัยที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แล้วนั้น พบว่าการเรียนการสอนของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า อาจารย์ผู้สอนได้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดค่านิยม เห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และองค์ความรู้จากการเรียนในรายวิชา ตลอดจนวิชาชีพทางด้านดนตรีและดนตรีศึกษา ทั้งในรูปแบบการสอนทางตรงและการสอนทางอ้อม อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดขยายผลในการหาความรู้ทางด้านดนตรีได้ด้วยตนเองอีกด้วย

การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาทั้ง 5 ด้าน พบว่า ข้อมูลดังกล่าวจากเอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) มีความสอดคล้องกัน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาครอบคลุมตามครบตามการกำหนดจุดประสงค์ทางการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

1) ด้านทักษะพิสัย ได้แก่ วัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า และด้านการพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี

2) ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ วัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ และด้านการพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า

3) ด้านจิตพิสัย ได้แก่ วัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า อีกทั้งพบว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ด้านมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในด้านทักษะปฏิบัติควบคู่กับด้านทฤษฎี

สรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบวัตถุประสงค์ 5 ด้าน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า 2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ 3) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า 4) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี และ 5) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน อีกทั้งยังครอบคลุมครบตามการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้านตามลักษณะพฤติกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างคำสัมภาษณ์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 สถาบันดังนี้

สถาบันที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“เรามุ่งเน้นไปในด้านปฏิบัติอยู่แล้ว แต่เราก็จะพยายามดึงวิชาการต่าง ๆ เข้ามาให้ได้มากที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ เช่นเอาเรื่องของทฤษฎีดนตรีมาร่วมบูรณาการกับรายวิชาทักษะปฏิบัติ และก็พวกการประพันธ์เพลงไทย การอ่าน-ร้องโน้ต สิ่งเหล่านี้เราก็นำมาใช้ร่วมกับทักษะได้ ปกติสอนทักษะจะแค่และบทเพลงตามประมวลรายวิชาเป็นหลัก จะเน้นเรื่องเทคนิค ทักษะ และกลวิธีการบรรเลงจะแค่ ซึ่งก็จะครอบคลุมทักษะการเล่นจะแค่ทั้งหมด และที่นอกเหนือจากนี้ก็จะมีการเรียบเรียงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะ เช่นการรับร้องส่งร้อง แนวเพลง แนวการบรรเลง หน้าทับเพลง จังหวะฉิ่ง รวมถึงสิ่งที่เป็นทฤษฎี วรรณคดี หรือแม้แต่ประวัติของเพลงมันก็ครอบคลุมหมด สิ่งที่เกี่ยวข้องเหล่านี้เด็กก็จะต้องใช้สอบบรรเลงแบบรวมวงแสดงบนเวทีในตอนท้ายเทอม เราก็มาดูมาปรับให้ บอกว่าควรจะต้องเล่นอย่างไรทำอย่างไร ทำยี่สิบเรื่องทั้งหลายเหล่านี้มันก็สอดรับกันทั้งหมด และยังมีเรื่องที่เราพยายามที่จะปลูกฝังอีกเรื่อง คือการแปลทำนอง เราก็จะหมั่นให้เขาฝึกแปล ซึ่งมอบหมายงานในลักษณะการวิจัย ตรงนี้ก็ให้เขาเรียนรู้กระบวนการวิจัยไปในตัว ส่วนในเรื่องความเป็นครูเนี่ย เราใส่ให้เขาปลูกฝังให้เขาตลอดอยู่แล้ว ถึงแม้ไม่ได้บอกโดยตรงเขาก็จะซึมซับจากเราอยู่ดี เช่นให้เขาลองทดลองสอนเพื่อน ให้สังเกตการสอนของเรา และชี้ให้เห็นว่าขั้นตอนเป็นอย่างไร ควรจะต้องทำอะไร ตรงนี้เขาก็จะซึมซับเข้าไปได้อยู่แล้ว และส่วนที่เราบอกโดยตรงก็มี ส่วนเรื่องการปลูกฝัง เราก็จะบอกเสมอว่าซ้อมเสมอ ๆ นะ เวลามีสถานแสดงดนตรีก็จะพยายามผลักดันให้เขาไปร่วมไปแสดง สิ่งเหล่านี้มันก็จะออกมาในทางอ้อมที่เราปลูกฝังให้เขามีใจรักในการเรียนจะแค่ เวลาเรียนแล้วได้เอาไปใช้ ได้เอาไปแสดงเขาก็จะเห็นถึงคุณค่า”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ในรายวิชาแรก ๆ ก็จะเน้นปรับพื้นฐานทักษะ ทั้งในด้านการคิด เทคนิคการบรรเลงต่าง ๆ เรื่องจังหวะ แล้วก็ดูในเรื่องของระดับเพลง ความยากง่ายต่าง ๆ พอในระดับชั้นปีที่สูงขึ้นไปก็เริ่มเป็นเพลงที่ยากขึ้น เน้นทักษะการบรรเลงที่ยากและสูงขึ้นไปตามลำดับด้วย และเวลาสอนก็จะเสริมด้านอื่นไปด้วย แม้ว่าตัวทักษะดนตรีจะต้องเป็นหลักอยู่แล้ว แต่ตัวบทเพลง โครงสร้างเพลง ทาง

เพลง ทางเสียง ทางร้อง การใช้ การบรรเลง การรวมวง พกทฤษฎี ประวัติความเป็นมาของเพลงของทางเครื่องทางร้องฉันก็จะแทรกให้อยู่ตลอด และก็ให้เด็กเขาจดโน้ตเพลงที่เรียนมาส่งเพื่อฝึกให้เขาเขียนโน้ตเป็นไปในตัว และนอกจากนี้เรากำลังสอนคนที่จะไปเป็นครู ขาดไม่ได้เรื่องการสอดแทรกกลวิธีการสอน สอนอย่างไร เลือกเพลงอย่างไร ของพวกนี้ต้องรู้จริง ๆ ของพวกนี้มันก็สอนกันทางอ้อมก็ได้เนาะ เขาก็ซึมซับไปเวลาที่เราสอน เราพูดเราบอกเขาไป ทั้งปฏิบัติคู่ไปกับทฤษฎี ทำปฏิบัติให้เห็นภาพแล้วเอาทฤษฎีมาจับ เพราะทฤษฎีมันก็เกิดจากปฏิบัติเนี่ยแหละ ทำกันเยอะ ๆ บ่อย ๆ เข้า ก็จับหลักได้ กลายมาเป็นทฤษฎี ดังนั้นเรื่องการสอนการถ่ายทอดนี้เราก็ให้ทั้งทางตรงทางอ้อม และก็เพลงที่ต่อ ๆ เรียน ๆ ไปแต่ละเทอมนี้ก็ต้องเอาไปสอบเอาไปแสดงบนเวที ก่อนสอบก็มาดูให้เนาะ ดูวงดูแนว ดูรับร้องส่งร้อง ฉันก็บอกเด็กเสมอเนาะว่าให้ไปซ้อมมา ให้อ่านเพลงอยู่ตลอดเวลาที่เจอกับฉันเนี่ยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ถ้าเราเรียนแค่ในห้องก็คงไม่พอ ดังนั้นก็ต้องหมั่นซ้อมเป็นปกติ ถ้าเราไม่ได้ซ้อมมันก็จะลืม ดังนั้นก็ต้องซ้อมก็ต้องเอาไปใช้ไปเล่นเพื่อให้มันได้ทวนอยู่บ่อย ๆ ไปหาซ้อมหาทวนด้วยตัวเองด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 2 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“หลัก ๆ ก็เน้นต่อเพลงและเทคนิควิธีการบรรเลง พวกทักษะการบรรเลงมันสอดแทรกอยู่ในบทเพลงอยู่แล้ว ดังนั้นเวลาพัฒนางานก็ต้องควบคู่กันไปทั้งเพลงและทักษะการบรรเลง จุดมุ่งหมายของรายวิชานี้ก็จะเป็นในลักษณะรวม ๆ กันในหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ทั้งตัวบทเพลง ทักษะการบรรเลง กระบวนการถ่ายทอดที่เด็กต้องรู้เมื่อเขาไปเป็นครู เรื่องนี้เราก็สอดแทรกกระบวนการสอนวิธีการสอนไปให้เขารู้ด้วย เพราะว่าเด็กเขาจะต้องไปเป็นครู และก็เรื่องการแสดง เพราะท้ายเทอมเด็กต้องเล่นรวมวงสอบ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ก็มีบ้างอย่างเรื่องเรื่องสังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์เพลง เราจะเน้นไปทางด้านการบอกการสอนเรื่องโครงสร้างมากกว่า ไม่ได้ลงลึกมากเพราะเป็นรายวิชาทักษะ แต่ก็สอนเขาให้รู้เพราะเวลาไปบันทึกโน้ตเพลงก็จะได้เข้าใจ และนอกจากเรียนในชั้นก็มักจะได้รับการวิชาการอยู่เสมอ ๆ โดยการไปแสดงดนตรีงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เด็กจะได้มีโอกาสได้ใช้ทักษะจริง ๆ และยังเป็นการแสดงเปิดโอกาสให้เด็กไปในตัวด้วย เห็นคุณค่าของดนตรีและตัวเขาเอง และก็จะได้มันฝึกซ้อมเพื่อไปแสดงด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“เวลาสอนจะให้ความสำคัญกับเรื่องพื้นฐานทักษะในการบรรเลง พวก การวางมือ การใช้ไม้ดีด การใช้นิ้ว เทคนิคต่าง ๆ ซึ่งเวลาที่สอนก็ปรับทั้งหมดใน ทุก ๆ ด้าน ทั้งท่าทาง วิธีการเล่น และก็ตัวเพลงด้วย คือส่วนตัวที่เน้นมากจะเน้น ที่วิธีการบรรเลงมากกว่า แต่พอรายวิชาที่สูงขึ้นของเด็กที่ปีสูง ๆ นี่เขาแม่นยำ พอแล้วก็จะเน้นไปที่ตัวเพลงด้วย และเวลาสอนก็จะเน้นเกี่ยวกับเรื่องความเป็นครู ความเป็นแบบอย่าง เรื่องคุณธรรม จริยธรรม แล้วก็พวกเพลงต่าง ๆ นอก หลักสูตร เพลงเล็ก ๆ เพลงเกร็ดต่าง ๆ เพลงที่จำเป็น เพลงที่ใช้บ่อย ๆ บางที สำหรับเด็กมัธยมเขาได้กันแล้ว แล้วพอเด็กมหาวิทยาลัยบางที่ยังไม่ได้ เราก็จะ เน้นว่าหนูต้องได้ เราก็จะเก็บตกและเสริมให้ตรงนี้ แล้วก็แนะนำช่องทางให้เขาไป เรียนรู้ต่อยอดด้วยตัวเอง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“การเรียนการสอนรายวิชานี้ในช่วงชั้นปีต้น ๆ ก็จะเน้นการปูพื้นฐาน ทางด้านการบรรเลงเน้นเพลงพื้นฐานให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงได้ และก็พวกการ ปรับมือ การใช้ไม้ดีด ทั้งมือซ้ายมือขวา ซึ่งผู้เรียนก็ยังมีติดอยู่บ้าง แต่ไม่ได้มากนัก แต่ที่สำคัญคือผู้เรียนยังคิดได้ไม่แข็งแรง ยังมีการติดบอด ซึ่งก็มุ่งพัฒนาแก้ไขในสิ่ง เหล่านี้ด้วย และก็ต่อยอดในชั้นปีสูง ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ ส่วนเวลาสอนเนี่ยก็ไม่ได้ สอนทักษะหรือแค่เพลงอย่างเดียว เราจะสอนเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เด็กเขาต้อง รู้ไปด้วย พวกประวัติเพลง วรรณคดี ทฤษฎี แนวเพลง ทางเพลง โครงสร้างเพลง ใช้หน้าทาบอะไร ก็ขึ้น เรียนเพลงนี้ไปทำไมก็ต้องรู้ เรียนเพลงนี้คิดอย่างไรพัฒนา อะไรก็ต้องรู้ แล้วก็ต้องวิเคราะห์ต้องคุยกัน และเรื่องของพื้นฐานหรือบริบทอื่น ๆ ที่ต้องรู้ และก็เรื่องของการบินทักโน้ต เราจะให้บันทึกโน้ตส่งทุกครั้ง ถือเป็นการ เรียนฝึกการบินทักโน้ตไปด้วยตลอดเลย จริง ๆ ก็มีวิชาของมันโดยตรงนะ ชื่อการ บันทึกโน้ตเพลงไทย แต่ในส่วนนี้เราก็ให้เขาทำอีกทาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดถือเป็น องค์ความรู้สำหรับบทเพลง และบริบทที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ในการกำหนด วัตถุประสงค์ของวิชานี้ เรามุ่งเน้นในด้านทักษะดนตรีเป็นสำคัญ และเน้นเพื่อให้ ผู้เรียนเขาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้เรียนจากรายวิชาไปใช้ได้จริงเมื่อตอนไปเป็น ครูในโรงเรียน ซึ่งการเรียงลำดับของการกำหนดวัตถุประสงค์ของวิชาที่จะมีระดับ ความเข้มข้นตามลำดับชั้นปีขึ้นไปด้วย และเราก็จะคอยสอดแทรกความรู้อื่น ๆ ที่ จำเป็นสำหรับเด็กในหลักสูตรครูด้วย อย่างพวกทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี ทักษะ

การถ่ายทอด การสอน ต้องพูดเป็น ต้องสอนเป็น สามารถบริหารจัดการชั้นเรียนได้ และกำหนดว่าต้องจำลองสอนในวิชาเลย ให้สอนเพื่อนด้วยกันเองนี้แหละ แต่เป็นผู้เรียนชั้นปีสูง ๆ แล้วนะ และเรื่องของการแสดงเนี่ย มันก็เชื่อมโยงมาแต่แรกแล้วคือ เรียนอะไรเพลงอะไร ก็ต้องเอาไปสอบ แต่สอบเนี่ยก็จะรวมวงสอบ แล้วจัดแสดงสอบเลย ตรงนี้ก็พัฒนาเขาในเรื่องการบรรเลงการแสดงด้วย เพราะหมายความว่า คุณต้องซ้อมมา ต้องเตรียมตัว ต้องปรับวงเตรียมความพร้อมต่าง ๆ รับร้องอย่างไร ส่งร้องอย่างไร ขึ้นอย่างไร ลงอย่างไร มาไงไปไงต้องรู้ ตรงนี้แหละปลูกฝังเขา ให้ใส่ใจ เห็นคุณค่าความสำคัญ การชวนช่วยหาความรู้พัฒนาตัวเองด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

2) การกำหนดเนื้อหาสาระ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาทักษะปฏิบัติ จะเห็น โดยการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็น (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบันทึกเครื่องมือเอกสารจะเห็น (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบัน พบว่า มีการกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชา 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเห็น 2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเห็น 3) ด้านบทเพลง 4) ด้านการแสดง 5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด และ 6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถแสดงข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ

สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระ	สถาบันที่ 1			สถาบันที่ 2			สถาบันที่ 3			สถาบันที่ 4		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเห็น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเห็น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) ด้านบทเพลง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4) ด้านการแสดง	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

(1 หมายถึง ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร, 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลรอง)

2.1) ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาของทั้ง 4 สถาบัน จากตารางที่ 14 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในการกำหนดเนื้อหาสาระ พบดังนี้

1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า 2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า พบว่า เนื้อหาสาระดังกล่าวทั้ง 2 ด้านนี้ถูกระบุไว้เป็นเนื้อหาสาระของรายวิชาครบทั้ง 4 สถาบัน โดยด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า และด้านวิธีการบรรเลงจะเข้าระบุเป็นลักษณะภาพรวม ไม่พบการจำแนกหรือระบุในเชิงมุ่งเน้นไปในด้านใดด้านหนึ่งของลักษณะและวิธีการบรรเลงจะเข้า

3) ด้านบทเพลง พบว่า ทั้ง 4 สถาบันระบุและกำหนดรายชื่อบทเพลงต่าง ๆ โดยมีลักษณะเป็นสาระการเรียนรู้ของรายวิชา ซึ่งกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงในระดับต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจำแนกและวิเคราะห์ร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยในด้านบทเพลงซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 15 การวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลง ดังนี้

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลง

บทเพลงในกลุ่มเครื่องสาย ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย	สถาบันที่ 1				สถาบันที่ 2				สถาบันที่ 3				สถาบันที่ 4			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
ก่อนชั้นที่ 7	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	-	-
ชั้นที่ 7	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-
ชั้นที่ 8	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
ชั้นที่ 9	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
อื่น ๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓

(1 หมายถึง ชั้นปีที่ 1, 2 หมายถึง ชั้นปีที่ 2, 3 หมายถึง ชั้นปีที่ 3 และ 4 หมายถึง ชั้นปีที่ 4)

จากตารางที่ 15 การวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงพบว่า

(1) ในระดับชั้นปีที่ 1 พบว่า ทั้ง 4 สถาบันมีการกำหนดบทเพลงครอบคลุมบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยตั้งแต่ก่อนชั้นที่ 7 ชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย

(2) ในระดับชั้นปีที่ 2 พบว่า สถาบันที่ 1 2 และ 3 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยตั้งแต่ชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ในขณะที่สถาบันที่ 4 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยครอบคลุมตั้งแต่ก่อนชั้นที่ 7 ชั้นที่ 7

ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจาก 3 สถาบัน (สถาบันที่ 1 2 และ 3) ในข้างต้น

(3) ในระดับชั้นปีที่ 3 พบว่า แต่ละสถาบันมีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงแตกต่างกัน โดยสถาบันที่ 1 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยก่อนชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ส่วนสถาบันที่ 2 และ 3 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยในชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ในด้านสถาบันที่ 4 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยตั้งแต่ชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 และชั้นที่ 9

(4) ในระดับชั้นปีที่ 4 พบว่า สถาบันที่ 1 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยในชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ส่วนสถาบันที่ 2 และ 4 มีการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยในชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย โดยที่สถาบันที่ 3 ไม่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะสำหรับผู้เรียนในชั้นปีที่ 4

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงจากเอกสารประมวลรายวิชาของทั้ง 4 สถาบันสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะให้มีการกำหนดสาระสำคัญของรายวิชา โดยใช้บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ซึ่งมีตั้งแต่ก่อนชั้นที่ 7 ชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะการจัดเรียงลำดับของชั้นเกณฑ์สูงขึ้นไปตามลำดับชั้นปีของผู้เรียน และได้มีการสอดแทรกบทเพลงนอกเหนือจากเกณฑ์ดังกล่าวอีกด้วย

4) ด้านการแสดง พบว่า การกำหนดเนื้อหาสาระด้านนี้พบใน 3 สถาบัน ได้แก่ สถาบันที่ 2 3 และ 4 ซึ่งระบุถึงการแสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณะชนทั้งในรูปแบบบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงรวมวง

5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด พบว่า การกำหนดเนื้อหาสาระด้านนี้พบใน 3 สถาบัน ได้แก่ สถาบันที่ 2 3 และ 4 โดยระบุและกำหนดไว้ในลักษณะของสาระสำคัญ ซึ่งครอบคลุมหลักการในการด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านต่าง ๆ

6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า การกำหนดเนื้อหาสาระด้านนี้พบใน 3 สถาบัน ได้แก่ สถาบันที่ 1 3 และ 4 ซึ่งเนื้อหาสาระด้านนี้แต่ละสถาบันมีการกำหนดและระบุเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันดังนี้ สถาบันที่ 1 ระบุเรื่องการแปรทำนอง รูปแบบ และโครงสร้างเพลง สถาบันที่ 3 ระบุเรื่องการวิเคราะห์ และการตีความบทเพลง และสถาบันที่ 4 ระบุเรื่องการบันทึกโน้ต

ความหมาย บทบาท และหน้าที่ของเพลง จะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของทั้ง 3 สถาบัน ครอบคลุมหลักการทางด้านทฤษฎีที่มุ่งเน้นไปสู่เนื้อหาสาระด้านบทเพลงเป็นหลัก

2.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบันทึกเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบันจากตารางที่ 14 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ พบว่า ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและบันทึกมีความสอดคล้องกัน โดยมีการกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาดังนี้ 1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า 2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า 3) ด้านบทเพลง 4) ด้านการแสดง 5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด และ 6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า พบว่า อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้าแก่ผู้เรียนในช่วงชั้นปีต้น ๆ โดยเป็นการเน้นพื้นฐานของการปฏิบัติทักษะการบรรเลงจะเข้าของผู้เรียนในด้านทำนองและทำจ๊ับจะเข้าตามหลักการพื้นฐาน โดยอาจารย์ผู้สอนทั้ง 4 สถาบัน ให้ข้อมูลสอดคล้องกันคือ การรับผู้เรียนเข้าศึกษาในแต่ละปีมีจำนวนผู้เรียนไม่เท่ากัน และผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและความสามารถในการด้านทักษะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นแม้ว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถในด้านการบรรเลงจะเข้าขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่อาจารย์ผู้สอนก็ยังให้ความสำคัญ พัฒนา และแก้ไขในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ทั้งด้านทำนองในการบรรเลง และทำจ๊ับจะเข้าที่รวมไปถึงการใช้และการวางนิ้วทางมือซ้าย การใช้มือขวาและการพันไม้ดีด ตามแนวทางของอาจารย์ผู้สอน และนอกจากนี้แม้ว่าในรายวิชาที่สูงขึ้นผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติทักษะจะเข้าในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้าได้ถูกต้องแล้ว แต่ยังพบว่าอาจารย์ผู้สอนยังคงให้ความสำคัญกับลักษณะการบรรเลงจะเข้านี้อยู่เสมอ

2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า พบว่า เนื้อหาสาระในด้านนี้อาจารย์ผู้สอนทำการสอนวิธีการบรรเลงจะเข้าต่าง ๆ ผ่านตัวเนื้อหาสาระในด้านบทเพลงเป็นหลัก โดยแต่ละบทเพลงในแต่ละรายวิชาจะพบวิธีการบรรเลงแต่ละวิธีการ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปถึงขั้นสูง ประกอบด้วย การดีดไม้เอกไม่เข้า การดีดเสียงทิงนอย การดีดเก็บ การดีดรัว การดีดรูต การดีดควเสียง การดีดสะบัดเสียง การดีดตบสาย การดีดขยี้ และการดีดปรีบ แม้ว่าวิธีการบรรเลงจะเข้าได้ถูกกำหนดไว้ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน โดยเรียงลำดับตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 9 ตามลำดับ แต่การกำหนดเนื้อหาสาระด้านวิธีการบรรเลงจะเข้าในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า อาจารย์ผู้สอนไม่ได้สอนโดยไล่เรียงตามเกณฑ์ดังกล่าว เนื่องจากแต่ละบทเพลงจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการบรรเลงจะเข้าที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับทางเพลงที่อาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านใช้สอนสำหรับผู้เรียนอีกด้วย นอกจากนี้พบว่ามีบางสถาบันได้นำวิธีการบรรเลงจะเข้าในแต่ละวิธีการ มาสร้างเป็นแบบฝึกหัดนอกเหนือจากการสอนวิธีการบรรเลงจะเข้าผ่านตัวบทเพลง โดยใช้

วิธีการบรรเลงจะเข้าเป็นแบบฝึกหัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อฝึกหัดวิธีการบรรเลงจะเข้าขั้นพื้นฐานบางรูปแบบ อาทิ การกรอ การสับดีด และการขยี้ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านวิธีการบรรเลงให้แก่ผู้เรียนในบางราย

3) ด้านบทเพลง พบว่า อาจารย์ผู้สอนทำการสอนโดยใช้เนื้อหาสาระภายใต้การกำหนดเนื้อหาสาระของประมวลรายวิชาเป็นหลัก ซึ่งพบว่าสถาบันทั้ง 4 กำหนดเนื้อหาสาระครอบคลุมตามบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย โดยมีตั้งแต่ก่อนชั้นที่ 7 ชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยได้ระบุไว้ว่า เกณฑ์สำหรับผู้เรียนดนตรีไทยในระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต อยู่ในชั้นที่ 7 ถึง 9 แต่การกำหนดเนื้อหาสาระในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าดังกล่าวของทั้ง 4 สถาบัน พบว่ากำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยก่อนชั้นที่ 7 ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงบทเพลงที่จำเป็นขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยก่อนชั้นที่ 7 ได้ รวมไปถึงการใช้บทเพลงดังกล่าวเพื่อจัดการเรียนการสอนในฐานะครูดนตรีในอนาคตด้วย

4) ด้านการแสดง พบว่า จากการกำหนดวัตถุประสงค์ตลอดจนการวัดและประเมินผลของรายวิชานั้นมีการกำหนดให้ผู้เรียนจะต้องผ่านกระบวนการวัดและประเมินผลโดยรูปแบบการแสดงต่อหน้าสาธารณะชน ดังนั้นผู้สอนจะมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระด้านการแสดงดนตรี ซึ่งเป็นลักษณะของการบรรเลงรวมวง และการบรรเลงประกอบการขับร้องทั้งแบบเดี่ยวและแบบหมู่

5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด พบว่า อาจารย์ผู้สอนทั้ง 4 สถาบันได้มุ่งเน้นเนื้อหาสาระในด้านกระบวนการถ่ายทอดโดยให้ข้อมูลไว้อย่างสอดคล้องกันคือ การเรียนการสอนในรายวิชาเป็นลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยอาจารย์ผู้สอนจะสอดแทรกเนื้อหาในด้านกระบวนการถ่ายทอดเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถนำหลักการ แนวทาง รวมถึงวิธีการต่าง ๆ สำหรับการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้าไปได้จริง นอกจากนี้พบว่า อาจารย์ผู้สอนทั้ง 4 สถาบันให้ข้อมูลสอดคล้องกัน โดยกล่าวถึงประเด็นสาเหตุในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรครุศึกษา เพราะเนื่องจากนิสิตนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาและหลักสูตรนี้ เป็นการดำเนินการภายใต้หลักสูตรด้านครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์โดยตรง ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดและการสอนทักษะและความรู้สำหรับทักษะปฏิบัติ และนับเป็นเป้าหมายสำคัญของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย

6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระจากภาคปฏิบัติไปสู่ภาคทฤษฎี ซึ่งแม้ว่าการเรียนการสอนของรายวิชามีสาระสำคัญในด้านทักษะปฏิบัติเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนทั้ง 4 สถาบัน มีการจัด

เนื้อหาสาระและพัฒนาผู้เรียนในด้านบริบทที่เกี่ยวข้องกับสาระเนื้อหาของทักษะปฏิบัติจะเข้าควบคู่ไปด้วย โดยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องของทักษะปฏิบัติจะเข้าครอบคลุมประเด็นเนื้อหาสาระในด้านประวัติศาสตร์ ทัศนศิลป์ และวรรณคดีของดนตรีไทย

การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาทั้ง 6 ด้าน พบว่า ข้อมูลดังกล่าวจากเอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) มีความสอดคล้องกัน ซึ่งเนื้อหาสาระของรายวิชาทั้ง 6 ด้านครอบคลุมและเชื่อมโยงตามการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 3 พสัยการเรียนรู้ได้แก่ ทักษะพิสัย พุทธิพิสัย และจิตพิสัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการกำหนดเนื้อหาสาระในด้านบทเพลง พบว่า มีการนำบทเพลงต่าง ๆ มาใช้เป็นเนื้อหาสาระหลักของรายวิชา โดยสามารถวิเคราะห์ได้ว่าบทเพลงต่าง ๆ ในการกำหนดเนื้อหาสาระสำหรับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเน้นมีนัยของคุณลักษณะย่อยในด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องแฝงอยู่ และยังเป็นไปในลักษณะของการเรียนการสอนแบบอุปนัย (inductive method) อีกด้วย อาทิ การกำหนดเนื้อหาสาระเพลงเถาหรือเพลงสามชั้นที่ใช้รูปแบบหน้าทับปรบไก่ มีวัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการบรรเลงในด้านจังหวะ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงและควบคุมการตีจะเข้ให้มีจังหวะที่สม่ำเสมอ ซึ่งทั้งนี้ยังสอดคล้อง เชื่อมโยง และครอบคลุมไปสู่เนื้อหาสาระในด้านวิธีการบรรเลง และเนื้อหาสาระด้านบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้เนื้อหาสาระด้านบทเพลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดเนื้อหาสาระโดยใช้บทเพลงเป็นสาระสำคัญนี้ครอบคลุมวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้ และการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ ตลอดจนเนื้อหาสาระในด้านวิธีการบรรเลงจะเข้ ด้านบทเพลง ด้านการแสดง และบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงของสถาบันส่วนใหญ่ครอบคลุมตามบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย โดยเริ่มตั้งแต่อ่อนขั้นที่ 7 ขั้นที่ 7 ขั้นที่ 8 ขั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ผู้วิจัยพบความแตกต่างของการกำหนดบทเพลงของผู้เรียนในแต่ละชั้นปีของแต่ละสถาบัน โดยพบในชั้นปีที่ 2 3 และ 4

ในชั้นปีที่ 2 พบว่า สถาบันที่ 1 2 และ 3 กำหนดไปในทิศทางเดียวกันคือ บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยขั้นที่ 7 ขั้นที่ 8 ขั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ในขณะที่สถาบันที่ 4 กำหนด บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยก่อนขั้นที่ 7 ขั้นที่ 7 ขั้นที่ 8 ขั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ทั้งนี้พบว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทเพลงที่มีความหลากหลายซึ่งเป็นบทเพลงในลักษณะเพลงสองชั้น เพลงเถา และ

เพลงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เนื่องด้วยผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาในสถาบันยังจำเป็นที่จะต้องรับการพัฒนาด้านบทเพลงดังกล่าวเหล่านี้อยู่ ดังนั้นผู้สอนจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและมุ่งเน้นบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ก่อนชั้นที่ 7 ต่อเนื่องมาจากชั้นปีที่ 1

ในชั้นปีที่ 3 พบว่า สถาบันส่วนใหญ่กำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ซึ่งพบว่าข้อแตกต่างดังนี้ ในสถาบันที่ 1 นอกจากการกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยแล้วนั้น ยังพบว่ามีกำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยก่อนชั้นที่ 7 จากการวิเคราะห์พบว่า ในสถาบันที่ 1 มีลักษณะการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงที่เน้นความหลากหลายของกลุ่มบทเพลง ซึ่งบทเพลงในกลุ่มเพลงเถา/เพลงสามชั้น สถาบันที่ 1 ได้กำหนดบทเพลงไว้โดยเป็นเพลงก่อนชั้นที่ 7 ในขณะที่บทเพลงในกลุ่มอื่น ๆ อยู่ในชั้นที่ 8 และ 9 เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีระดับความยากและเป็นบทเพลงที่ยาว ดังนั้นจึงเลือกนำบทเพลงในกลุ่มเพลงเถา/เพลงสามชั้นดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้มีความเหมาะสมในด้านความยากง่ายและปริมาณของบทเพลงต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นปีดังกล่าว และในสถาบันที่ 4 มีลักษณะการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงที่เรียงลำดับต่อเนื่องจากชั้นปีที่ 1 และ 2 แต่ได้มีการลดบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยออกไป ทั้งนี้วิเคราะห์ได้ว่าการเรียนการสอนในหลักสูตรมีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับรายวิชาอื่น ๆ ดังนั้นการกำหนดเนื้อหาสาระในชั้นปีที่ 3 นี้ จึงมุ่งเน้นบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 และชั้นที่ 9 เป็นสำคัญ

ในชั้นปีที่ 4 พบว่า สถาบันส่วนใหญ่กำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถาบันส่วนใหญ่กำหนดบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ทั้งนี้พบความแตกต่างในสถาบันที่ 1 และ 3 โดยสถาบันที่ 1 กำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงเพียงบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาจะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงของสถาบันที่ 1 จะจัดลำดับโดยไล่เรียงจากขั้นต้นไปยันขั้นสูงตามเกณฑ์ ในส่วนสถาบันที่ 3 พบว่า เนื่องจากการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนของสถาบัน กำหนดรายวิชาเพียง 6 รายวิชาเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นปีที่ 4

นอกจากนี้ยังพบว่าการกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาทั้ง 6 ด้าน มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ในด้านความรู้ ได้แก่

1) ทักษะดนตรี ประกอบด้วย ทักษะพื้นฐานที่สำคัญทั้งในเครื่องมือเอกของตน การพัฒนาโน้ตและการบรรเลงร่วมกันเป็นกลุ่ม 2) ทฤษฎีดนตรี ประกอบด้วย ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้นที่ เกี่ยวกับการสร้างงานดนตรีของดนตรีไทย และ 3) ประวัติศาสตร์ และวรรณคดีดนตรี ประกอบด้วย การจัดระบบการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ดนตรีและวรรณคดีสำคัญในยุคต่าง ๆ และในด้านทักษะ การจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติจะเข้า และเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร, 2553; สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัด ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ในเกณฑ์ภาคปฏิบัติขั้นที่ 7 ถึง 9 เกณฑ์ด้านบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายชั้น ต่าง ๆ เกณฑ์ด้านหลักการและวิธีการบรรเลงจะเข้าในด้านทำนอง ทำจ๊ับจะเข้า และวิธีตีจะเข้าในขั้นที่ 1 ถึง 9 และเกณฑ์ภาคทฤษฎี ในด้านทฤษฎีดริยางค์ไทย ประวัติศาสตร์ไทย ขั้นที่ 7 ถึง 9 ที่เกี่ยวข้อง กับทักษะปฏิบัติจะเข้า

สรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระมีการกำหนดเนื้อหาสาระ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลักษณะ การบรรเลงจะเข้า 2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า 3) ด้านบทเพลง 4) ด้านการแสดง 5) ด้านกระบวนการ ถ่ายทอด และ 6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมและเชื่อมโยงตามการกำหนดวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 พิสัยการเรียนรู้ ใช้เนื้อหาสาระด้านบทเพลงเป็นสาระสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และ สัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 และเกณฑ์ มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน พุทธศักราช 2544

ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างคำสัมภาษณ์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะ ปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 สถาบันดังนี้

สถาบันที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ปกติเนื้อหาสาระที่ใช้สอนเด็กก็จะไล่เรียงตามประมวลรายวิชา लेकर ซึ่งโดยปกติก็จะครบถ้วนตามที่รายวิชากำหนดไว้ และนอกเหนือจากนี้เราก็จะพูดคุย กับเด็กว่าอยากได้เพลงอะไรเป็นพิเศษไหม ถ้าเราได้ก็โอเคต่อให้เขาไปเลย หรือจะ เป็นพวกเพลงที่เขาควรจะต้องได้แต่ยังไม่ได้ เราก็จะเก็บตกซ่อมเสริมให้ ซึ่งก็จะ สามารถให้เขานำไปไว้ใช้สอนจริงในอนาคตเมื่อเขาไปเป็นครูในโรงเรียนได้อีกด้วย ส่วนในเรื่องของการตีเราสอนเขาตั้งแต่ต้นเลย แม้ว่า จะเป็นมาแล้วก็จะบอกว่า น้อย่างไร ฟันไม้ดีดอย่างไร มือไม้วางอย่างไร และในเรื่องของวิธีการบรรเลงพวก การตีการขยี้ การสะบัด หรือทำเทคนิคต่าง ๆ มันจะเป็นลักษณะที่มาพร้อมกับตัว

เพลง ซึ่งจริง ๆ มันก็จะคละ ๆ กันตั้งแต่รายวิชาแรกไปจนถึงรายวิชาสุดท้าย ถ้าเราไปกำหนดตายตัวว่ายังไม่ถึงเวลาหรือขั้นนั้นขั้นนั้นมันจะทำให้เด็กเบื่อหน่ายได้ เช่น เด็กเขาทักษะแข็งแล้วแต่ยังไม่ฝึกให้ขยันหรือวิธีการบรรเลงสูง ๆ ลักที่ เด็กก็จะรู้สึกไม่ท้าทาย หรือแม้กระทั่งวันที่ต้องต่อเพลงเดี่ยวหรือต้องใช้วิธีการบรรเลงเหล่านี้เด็กก็จะทำไม่ได้หรือทำได้ไม่คล่อง ดังนั้นเราก็ทำในลักษณะที่ยำรวมวิธีการบรรเลงต่าง ๆ ใส่ในตัวเพลงตามความเหมาะสม และในเวลาที่เราสอนเราจะต่อให้ได้เพลงไปก่อน เพื่อให้รู้ว่าทำนองมันเป็นแบบนี้ ๆ และเมื่อพอเขาได้แล้วเนี่ย เราจะดึงหลักการหรือวิธีการต่าง ๆ แยกออกมาอีกที อย่างถ้าต้องการการการติดขัด ๆ ก็ต้องวางนิ้วใช้นิ้วแบบนี้ ๆ ไม่ได้ติดต้องแบบนี้ ๆ ออกแรงแบบนี้ ๆ ต้องเน้นตรงไหน ทำอย่างไร แบบนี้เป็นต้น และเราบอกป้กระทั่งว่าเวลาไปสอนนักเรียนของคุณเนี่ย ต้องทำอย่างไร ต้องบอกอะไรเขาบ้าง เริ่มจากตรงไหน พวกนี้จะบอกเขาเสมอ เพราะว่าเขาจะไปเป็นครู ซึ่งสิ่งพวกนี้ปกติเขาก็จะได้เรียนจากรายวิชาต่าง ๆ อยู่แล้ว วิชาที่เราจะช่วยเสริมเข้าไปอีกแรก และเป็นการปฏิบัติโดยตรงมันก็จะยึดโยงให้เห็นภาพชัดเจนหน่อย และในด้านตัวบทเพลงที่เราใช้ ก็จะต้องมีความคละกันซึ่งจะมีเพลงในหลาย ๆ กลุ่ม เกือบจะทุกกลุ่ม หยิบยกมากลุ่มละ 1-2 เพลง เพื่อให้เขาได้เรียนรู้เพลงที่หลากหลาย บทเพลงที่หลากหลายจะทำให้เขาได้ฝึกการคิดที่หลากหลายไปด้วย และได้เรียนรู้รูปแบบ โครงสร้าง ประวัติศาสตร์ เรื่องราว ทฤษฎีต่าง ๆ บริบทที่เกี่ยวข้องกับตัวเพลงในกลุ่มต่าง ๆ อีกด้วย เด็กเขาก็ได้เรียนอะไรที่หลากหลายออกไป และนอกจากนี้เวลาที่เขาจะต้องสอบก็ต้องแสดงบทเวที มีคณาจารย์หลายท่านมาร่วมให้คะแนน ก่อนสอบเราจะบอกจะสอน คอยดูภาพรวม คอยบอกคอยแนะให้ว่าถ้าเล่นรวมกันแล้วต้องเป็นไปในลักษณะไหนแบบไหนเครื่องจังหวะเข้าอย่างไรร้องส่งอย่างไรพวกนี้เป็นต้น”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“ขอบเขตเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชาเนี่ย โดยส่วนมากก็จะสอนตามที่ประมวลรายวิชากำหนด จะพยายามต่อเพลงหรือเนื้อหาในเทอมนั้นตามที่ประมวลรายวิชากำหนดก่อนให้หมด ซึ่งตัวเพลงที่กำหนดมาก็พอดีกับเวลาต่อ 1 เทอมพอดี แล้วเด็กจะเจอกับครูเนี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้งเอง และเพลงบางทีในรายวิชาใน 1 เทอมเนี่ยบางทีก็หลายเพลงอยู่ ปกติครูไม่ได้ต่อแค่เพลงใหม่ของเทอมอย่างเดียว แต่ครูดูเพลงเก่าที่เขาเคยได้ให้กับเขาด้วย ว่าเขาเล่นยังงี้ด้วย เอาของเก่ามาฟังละก็ปรับให้

เขาหน่อยว่าเล่นเป็นอย่างไรบ้าง แนวเป็นอย่างไร อะไรที่ต้องแก้ไข และก็เน้นในเรื่องของกลวิธีต่าง ๆ ของการเล่นจะเข้า บางทีเราต่อเพลงใหม่ ๆ ก็มีลูกสะบัด มีลูกขี้อะไรแบบนี้ หรือว่าการกรอ เราพยายามแนะนำพยายามอธิบายเสริมเข้าไปอีก จริง ๆ แล้วเวลาต่อเพลงนี้เนี่ยก็จะใส่เทคนิคจริง ๆ เข้าไปเลย อย่างพวกสะบัดหรือขี้อย่างนี้เป็นต้น เพราะว่าเราได้ฝึกได้สอนเทคนิคต่าง ๆ ให้เด็กเขาให้ทำให้ได้อยู่แล้ว เราก็ใส่เข้าไปในเพลงเลย ก็เหมือนเราต่อตามที่เราเคยเล่นเลย ต่อแบบนั้นเลย ดังนั้นเวลาสอนก็จะสอนทั้งตัวบทเพลงและกลวิธีการบรรเลงควบคู่กันไป นอกจากพวกเพลงพวกทักษะที่เราสอนเป็นหลักแล้ว เราก็มีสอบถามพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับบริบทอื่น ๆ ที่มันเกี่ยวข้องกับรายวิชาและตัวเขา อย่างที่ต้องทำทุกชั้นปีก็ต้องเขียนโน้ตประวัติต่าง ๆ มาส่ง ถ้าอย่างเช่นเด็กปีสูง ๆ นี่ก็ใกล้จบ เราก็จะพูดคุยว่าใกล้จบแล้วทำศิลปะนิพนธ์เรื่องอะไรยังไง ซึ่งเขาก็มาปรึกษาเราด้วย ก็ถือโอกาสได้บอกได้สอนพวกประวัติดุริยคุณอะไรพวกนี้ไปในตัวด้วยนะ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ปกติเท่าที่สอนมา ฉันก็สอนเพลงให้เกินจากที่ประมวลรายวิชากำหนดไว้ตลอด และเพลงที่ต่อให้เพิ่มเนี่ยก็จะเป็นเพลงที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับตัวเพลง หรือบริบทที่เกี่ยวข้องตามที่รายวิชากำหนดไว้ ซึ่งเพลงส่วนใหญ่ที่เพิ่มเติมจากสาระเนื้อหา นอกจากที่รายวิชากำหนดเนี่ย ก็จะเพิ่มบทเพลงของศัตวรรษที่ 4-6 เป็นหลัก เพราะเป็นยุคคลาสสิก อย่างลึ้มว่าเวลาที่เรารเรียนครุศาสตร์เนี่ยจุดประสงค์ของการเรียนครุศาสตร์ก็เพื่อไปเป็นครู ดังนั้นหลักสูตรหรือการเรียนการสอนก็เป็นไปเพื่อ academy หรือเป็นไปในเชิงวิชาการ ดังนั้นเนื้อหาสาระก็ต้องเป็นในลักษณะของคลาสสิกเชิงอนุรักษ์ เพราะเราจะต้องผลิตครูเพื่อไปสอนเพื่อไปสร้างรากฐาน และก็ยังสอดแทรกบอกไปเสมอว่าจะเอาไปสอนยังไงใช้ยังไง แบบไหนเหมาะสมไม่เหมาะสม ถ่ายทอดเด็กอย่างไร และที่สำคัญเวลาที่ฉันสอนเด็กเนี่ยก็จะชี้แจงบอกให้เห็นว่าการปฏิบัติเนี่ยเป็นตัวอธิบายทฤษฎีเวลาเราปฏิบัติเยอะ ๆ หลาย ๆ ครั้ง เหมือน ๆ กัน มันก็เป็นหลักการขึ้นมากลายเป็นทฤษฎีขึ้นมา เวลาเราสอนเราก็เอาบริบทมาบอกแนบด้วยเสมอ ตรงนี้เป็นใคร อย่างนั้นอย่างนี้ เพลงมายังไง ของใคร ทำอย่างไร นี่ก็สอนอยู่แล้ว สอนประวัติศาสตร์ด้วย สิ่งต่าง ๆ มันก็เชื่อมโยงกันอยู่แล้ว ส่วนเรื่องของการตีความวิธีการ

ต่าง ๆ มันก็อยู่ในตัวเพลง ไล่ตามทักษะขึ้นไป จากเพลงธรรมดาไปเป็นเพลงทยอย เพลงเดี่ยว ก็ยากขึ้นเรื่อย ๆ กลเม็ดเด็ดพรายก็ไม่ใช่ง่าย ๆ อยู่แล้ว สะบัด ขี้ รูด สาย ฯลฯ ก็มีหมด เพราะฉะนั้นก็ไม่ได้เอาเทคนิคอะไรพวกนี้มาสอนแยก แต่ใน พื้นฐานก็มีบางเรื่องอย่างเรื่องการเดินไม้ดีดทำอย่างไรให้สม่ำเสมอ และก็จะบอก ในช่วงแรก ๆ เรื่องการพันไม้ดีด ทางนี้ การวางไม้วางมือ และเวลาที่สอนเด็กต้อง สอบรวบวมก็ถือว่าเป็นโอกาสดีที่ทำให้เด็กเห็นภาพรวมว่าทำอย่างไร เป็นอย่างไร บางเพลงไม่ได้เข้าหน้าทับปกติก็ต้องบอก บางเพลงต้องส่วนร้อง ตรงไหน ก็คอยบอกตลอด ท้ายเทอมก็มานั่งดูรวบวมให้ก่อนสอบก่อนแสดง เล่น อย่างไม่รับร้องตรงไหนก็ดูให้บอกให้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 2 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ในการกำหนดเนื้อหาสาระในด้านบทเพลงเนี่ย เราจะอิงตามเกณฑ์ มาตรฐานดนตรีไทยฯ ชั้นที่ 7-9 ประกอบกับการประชุมของคณาจารย์ภายใน สาขาวិชา เพราะจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย อย่างเช่นคำนึงถึงบทเพลงที่ ใช้ในงานดนตรีไทยอุดมศึกษาปีที่ผ่านมามาว่าใช้เพลงอะไร ซึ่งในปีนี้อาจจะต้อง เปลี่ยนเพลงไปที่จะไม่ซ้ำในกับบทเพลงในปีที่แล้ว เพราะทางสาขาก็ส่งเสริมและ เปิดโอกาสให้เด็กของเราได้แสดงดนตรีกันทุก ๆ คนอยู่แล้ว ซึ่งบางครั้งก็จะใช้ เวลาในช่วงของการจัดการเรียนการสอนนี้ต่อเพลงให้เด็กเขาสำหรับงานแสดงต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยด้วย หรือเด็กอาจจะต้องไปเรียนกับอาจารย์พิเศษ เพิ่มเติมมากขึ้น และในบทเพลงของแต่ละรายวิชาที่ต่อกันเนี่ย ก็มีความ ต่อเนื่องกัน อย่างเช่นรายวิชาที่ 1 ก็จะเป็นเพลงโหมโรงที่ไม่ยากมาก อย่างโหม โรงกระแตไต่ไม้ และพอเข้าเทอมที่ 2 ก็จะเป็นโหมโรงที่ยากขึ้นหน่อยอย่างโหม โรงไอยเรศแบบนี้ เป็นต้น และเพลงที่เรียนในรายวิชาทักษะปฏิบัตินี้ก็นำไปใช้เป็น ตัวอย่างประกอบในวิชาอื่น ๆ อย่างเช่นรายวิชาสุนทรียศาสตร์ เด็ก ๆ เขาก็จะ ค้นเคยอะไรพวกนี้ และอย่างรายวิชาสังคีตลักษณะก็มีการนำเพลงที่ได้เรียนจาก รายวิชาทักษะปฏิบัตินี้ไปใช้เพื่อเรียนกับรายวิชานั้นเหมือนกัน หรือแม้แต่รายวิชา ดุริยนิพนธ์ก็เช่นกัน ในทางกลับกันในชั้นเรียนเราก็จะชี้ให้เห็นถึงที่มาที่ไปบริบท ของตัวเพลงด้วยว่าเพลงนี้เป็นแบบนี้ ๆ และนอกจากนี้เวลาสอนเราจะใส่วิธีการ สอน แนะนำไปด้วย ดังนั้นเมื่อเขาจบไปแล้วก็จะสามารถไปถ่ายทอดได้ และ

เนื่องจากว่าชั้นของระดับของเพลงต่าง ๆ มันมีลำดับอยู่ตั้งนั้นเมื่อเด็กเขาออกไปสอนก็จะสามารถคัดเลือกได้ว่าจะหยิบใช้เพลงไหนเพื่ออะไร เพื่อสอนในระดับไหน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“ตัวบทเพลงที่สอนนี้ก็จะมึลักษณะที่ต่อเนื่องกันไป ในลักษณะที่เรียงลำดับไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีเพลงในแต่ละกลุ่ม อย่างเช่น กลุ่มเพลงโหมโรง ในชั้นปีแรก ก็เป็นเพลงโหมโรงอย่างนี้ พอปีถัดไปก็จะพัฒนาขึ้นไปในกลุ่มโหมโรง กลุ่มเถา กลุ่มดับ กลุ่มทยอย มีทุกกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็จะเรียงลำดับความยากขึ้นไป ซึ่งก็เป็นการทำให้ผู้เรียนมีความลุ่มลึกในด้านบทเพลง แม้ว่าเด็กที่มาจากผ่านรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ามาก่อนแล้ว แต่เราก็กังคงให้ความสำคัญและปรับพื้นฐานของทักษะในการบรรเลงจะขึ้นอยู่กับ อย่างเช่น การวางมือ ไม่ดีด การใช้นิ้ว ก็ยังมีที่ยังปรับอยู่ ปรับทั้งหมดในทุก ๆ ได้ ด้านท่าทาง วิธีการเล่น และก็ตัวเพลงด้วย คือส่วนตัวที่เน้นมากจะเน้นที่วิธีการบรรเลงมากกว่า แต่พอรายวิชาที่สูงขึ้นเด็กเขาแม่นยำพอแล้วก็จะเน้นไปที่ตัวเพลงด้วย และเวลาสอนผมจะสอนแบบบูรณาการนะ โดยเฉพาะอย่างเช่นถ้าเป็นอย่างเรื่องของบทเพลง ก็ต้องบอกเด็กเขาหมดพวกแนวหรืออะไรก็ตาม ผมก็จะปรับเลย การรับร้องส่งร้อง สวมร้องอย่างนี้ ส่งอย่างนี้ แล้วร้องจะลงแบบนี้ ถ้าไม่มีร้องจะบรรเลงแบบนี้ ถ้ามีร้องไม่มีร้องบรรเลงอย่างไรไม่มีร้องแบบเลงอย่างไร เราจะบอกเขาหมดเลย และเรื่องของทฤษฎีเพลงเราก็จะสอดแทรกไปอยู่ด้วยเสมอ ๆ ทำไมเพลงนี้เท่านั้นเป็นแบบนี้ และเมื่อกลับต้นเท่านั้นเปลี่ยนไป เป็นอย่างไร หนูสงสัยก็ยังงี้ ก็ทฤษฎี แล้วก็สอดแทรกเรื่องประวัติเพลง บทร้อง สอดแทรกหมดอะครับ เวลาที่สอนเนี่ยโดยปกติก็จะเน้นเรื่องการนำไปใช้จริง เวลาเราไปเล่นจริงแล้วเนี่ยจะเล่นอย่างไร แนวจริง ๆ เป็นอย่างไร รับร้องส่งร้องอย่างไร ซึ่งก็เน้นการนำไปใช้จริง และอีกอย่างคือเด็กเขาต้องไปสอบแสดงต่อหน้าคณาจารย์ ก็จะเน้นเรื่องการเล่นตรงนี้ด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ส่วนมากเนื้อหารายวิชาเราจะเน้นตามประมวลรายวิชาเป็นหลัก ซึ่งผู้เรียนควรจะต้องได้ตามนี้ก่อน แล้วจึงจะทำการเพิ่มเติมสาระเนื้อหาเข้าไป อย่างรายวิชา แรก ๆ เนี่ยเราไม่ได้เน้นในด้านบทเพลงเป็นสำคัญ เพราะบางเพลง เนี่ยพูด ๆ คุย ๆ กันในคาบเดียวก็เรียบร้อยแล้ว แต่ที่เราเน้นกันมาก ๆ เลยคือ แบบฝึกหัด แบบฝึกหัดนั้นก็ทำให้ฝึกทุกอย่าง ตั้งแต่ การใช้ไม้เข้าไม้ออก การใช้ นิ้วในมือซ้าย กรอ สะบัด ขยี้ มีแบบว่าทำเสียงโดดุนุนนี่น่ะเยอะเยอะ ซึ่งในช่วงแรก ๆ 3-4 สัปดาห์แรกในการเรียนการสอนเนี่ย แทบไม่ได้แตะตัวเพลงเลย อย่างเช่นเพลงตับตันเพลงฉิ่ง และเพลงอื่น ๆ นี่ยังไม่ได้เรียนเลยนะ เรามี แบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้ซ้อมได้ฝึก เพื่อเน้นการปรับพื้นฐานใหม่หมดเลย วิธีการตี การเล่น การนั่ง จับอย่างไร วางนิ้วอย่างไร ใช้มืออย่างไร คือเน้นทักษะการ บรรเลงจริง ๆ เลย พอรายวิชาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะมาให้ความสำคัญเรื่องเพลงละ เพราะถ้าไปเน้นแต่ทักษะอย่างเดียวก็ไม่ได้ เพราะผู้เรียนจะต้องเล่นเป็นเพลงให้ได้ ด้วย ถ้าเล่นไม่ได้คุณจะเป็นครูได้อย่างไร คุณก็จะไม่เห็นใช้ไหมล่ะ ว่าอะไรมันเป็นอะไร แล้วคุณจะไปแนะนำเด็กได้อย่างไร อย่างคำว่า เท้า ถอน รับ ส่ง เล่นคนเดียวหรือแม้แต่การบรรเลงรวมวง การแสดงทักษะปฏิบัติต่าง ๆ ออกมา เรื่องพวกนี้คุณเป็นผู้เรียนคุณก็ต้องรู้ ท้ายเทอมก็ต้องใช้ความรู้และทักษะเหล่านี้ในการ สอบแสดงต่อหน้าคณาจารย์ หรือแม้ว่าคุณจะต้องไปบรรเลงแสดงที่ไหน ๆ ก็ตาม เราก็บอกคุณหมดสอนคุณหมด พวกเรื่องที่มีมันเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเนี่ยสำคัญมาก ๆ คุณต้องรู้ด้วย ผมเน้นและสอนตลอด เพราะถือว่าคุณเล่นดนตรีและจะไปเป็นครูดนตรี คุณต้องรู้บริบทต่าง ๆ ความรู้ที่มีมันเกี่ยวข้องกัน ที่มาที่ไปต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการสอน สอนดนตรีเนี่ย สอนแบบไหนทำอย่างไร ในชั้นเรียนผมจะให้ เขาทำการสอนเหมือนในชั้นเรียน โดยให้เขาสอนเพื่อนกันเองนี่แหละ เอาแบบนี้เลย แล้วเราก็จะคอยไกด์คอยดูว่า ได้ไหม ถูกไหม เป็นยังไงบ้าง ก็จะให้ feedback ว่าดีหรือยัง แล้วตอนสอบก็ต้องทำ คุณต้องอธิบายเพลงที่จะบรรเลง สอบว่าเป็นเพลงอะไร มีความเป็นมาอย่างไร พูดก็ต้องพูดให้รู้เรื่อง คุณจะไปเป็นครูคน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็น โดยการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็น (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบันทึกเครื่องมือเอกสารจะเห็น (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบัน พบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ 1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนแบบการบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และอื่น ๆ 2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และ 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	สถาบันที่ 1			สถาบันที่ 2			สถาบันที่ 3			สถาบันที่ 4		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนแบบ												
- การบรรยาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
- การสาธิต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
- การอภิปราย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
- การฝึกปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
- การศึกษาค้นคว้าอิสระ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓
- การศึกษาดูงานนอกสถานที่	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓

(1 หมายถึง ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร, 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลรอง)

3.1) ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาของทั้ง 4 สถาบัน จากตารางที่ 16 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า เอกสารประมวลรายวิชาระบุเทคนิค/วิธีการสอนในแบบต่าง ๆ เท่านั้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนแบบบรรยาย สาธิต และฝึกปฏิบัติ พบทั้ง 4 สถาบัน ด้านเทคนิค/วิธีการสอนแบบอภิปราย พบในสถาบันที่ 1 2 และ 4 ด้าน

เทคนิค/วิธีการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอิสระ พบในสถาบันที่ 1 2 และ 4 และด้านเทคนิค/วิธีการสอนแบบศึกษาดูงานนอกสถานที่พบในสถาบันที่ 1 เท่านั้น

3.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบันจากตารางที่ 16 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนแบบต่าง ๆ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 สถาบันได้ให้ข้อมูลอย่างสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าใช้เทคนิค/วิธีการสอนดังต่อไปนี้

1.1) การบรรยาย และ 1.2) การสาธิต จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้ข้อมูลสอดคล้องและตรงกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชานั้น ใช้วิธีการสอนแบบการเรียนรู้แบบไทยดั้งเดิมหรือรูปแบบมุขปาฐะ (oral tradition) เป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะของเทคนิค/วิธีการสอนแบบการบรรยายประกอบการสาธิต โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดบอกกล่าว พร้อมทั้งแสดงและสาธิตลักษณะ ขั้นตอน และวิธีการบรรเลงต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนโดยตรง นอกจากนี้ยังใช้เทคนิค/วิธีการสอนแบบการบรรยายในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการเรียนทักษะปฏิบัติในสาระอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกันอีกด้วย

1.3) การอภิปราย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการเชื่อมโยงสาระเนื้อหาหลักในเชิงปฏิบัติไปสู่องค์ความรู้ทฤษฎีในแง่มุมต่าง ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของทั้ง 4 สถาบันจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะในชั้นเรียน ซึ่งมีลักษณะแบบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

1.4) การฝึกปฏิบัติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เนื่องจากสาระการเรียนรู้หลักของรายวิชาเป็นการจัดการเรียนการสอนในด้านทักษะปฏิบัติโดยตรง ดังนั้นผู้สอนจึงใช้เทคนิค/วิธีการสอนลักษณะนี้สำหรับการจัดการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและมีการมอบหมายการฝึกปฏิบัติเนื้อหาสาระที่เรียนจากห้องเรียนไปฝึกปฏิบัตินอกห้องเรียนอีกด้วย

1.5) การค้นคว้าอิสระ จากข้อมูลพบว่า มีถึง 3 จาก 4 สถาบันที่ใช้เทคนิค/วิธีการสอนแบบการค้นคว้าอิสระ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการนี้เป็นลักษณะของการมอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากนั้นมานำเสนอในชั้นเรียนในรูปแบบการเขียนแบบรายงานและการอภิปรายในชั้นเรียน

1.6) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ จากข้อมูลพบว่า มีเพียง 1 จาก 4 สถาบันที่ใช้เทคนิค/วิธีการสอนแบบการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ได้แก่ สถาบันที่ 1 โดยดำเนินการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการพาผู้เรียนไปชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการสอนดังกล่าวนี้ว่า เป็นการสอนแบบบูรณาการโดยเชื่อมโยงจากภาคปฏิบัติสู่ภาคทฤษฎีนอกเหนือจากเทคนิค/วิธีการสอนอื่น ๆ ในช่วงต้นที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จากการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชาฯ ในช่วงต้นพบว่า มิใช่เพียงแต่มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระในด้านทักษะปฏิบัติจะเข้าเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พบว่า ยังมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระในด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับภาคปฏิบัติอีกด้วย นอกจากนี้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังให้ข้อมูลสอดคล้องและตรงกันว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นดำเนินไปในรูปแบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาระสำคัญหลักอย่างลึกซึ้งและเห็นบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันด้วย

3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยแวดล้อม โดยประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

3.1) ปัจจัยด้านเวลา แม้การจัดการเรียนการสอนของรายวิชาฯจะต้องดำเนินไปตามระเบียบและข้อกำหนดของการกำหนดหน่วยกิต ซึ่งครอบคลุมในการกำหนดระยะเวลาเรียนในแต่ละครั้งต่อสัปดาห์ และหากพิจารณาสภาพข้อมูลทั่วไปประกอบกันจะพบว่า สถาบันส่วนกำหนดเวลาเรียนของรายวิชาไว้เพียงสัปดาห์ละ 2-3 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเพิ่มเวลาเรียนในแต่ละคาบ เนื่องมาจากข้อพิจารณาในด้านความสามารถของผู้เรียน โดยพบว่าหากผู้เรียนสามารถเรียนหรือรับการถ่ายทอดสาระเนื้อหาของรายวิชาในแต่ละครั้งได้มากเพียงพอ ผู้สอนก็จะเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นด้วย

3.2) ปัจจัยด้านความสามารถของผู้เรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อาจารย์ผู้สอนได้เพิ่มเติมและปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระในด้านบทเพลงและวิธีการบรรเลงโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลง สถาบันส่วนใหญ่ได้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระด้านบทเพลงที่นอกเหนือจากการกำหนดเนื้อหาสาระ (ด้านบทเพลง) ของรายวิชาฯ ทั้งนี้เนื่องมาจากความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ผนวกกับปัจจัยในด้านเวลาในช่วงต้น หากผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยสอนเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว และยังมีเหลือระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะสอดแทรกและเพิ่มเติมเนื้อหาสาระให้แก่ผู้เรียน

3.3) ปัจจัยด้านเนื้อหาสาระ พบว่า มีการยืดหยุ่นในเนื้อหาสาระในด้านบทเพลงและวิธีการบรรเลง ทั้งนี้เนื่องจากนำปัจจัยในด้านความสามารถของผู้เรียนดังที่กล่าวไปมาประกอบด้วย ซึ่งพบว่าการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดบทเพลงในชั้นที่อยู่ในลำดับสูง ๆ ขึ้นไปนั้น ผู้สอนจะเลือกใช้และปรับเปลี่ยนวิธีการบรรเลงและบทเพลงให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และมีการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นเนื้อหาสาระของรายวิชา โดยยึดโยงจากงานแสดงดนตรีของสาขาวิชาและมหาวิทยาลัย โดยได้นำเอาบทเพลงที่จำเป็นจะต้องแสดงในงานแสดงนั้น ๆ มาปรับใช้เป็นเนื้อหาสาระหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนร่วมด้วย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาฯ พบว่า ข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน มีการดำเนินจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค/วิธีการสอนที่หลากหลาย ดังจะเห็นได้ว่าเทคนิค/วิธีการสอนต่าง ๆ สอดรับและยึดโยงกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชา ซึ่งเทคนิค/วิธีการสอนดังกล่าวครอบคลุมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านความรู้หรือพุทธิพิสัย ด้านปฏิบัติหรือทักษะพิสัย และด้านเจตคติหรือจิตพิสัย อีกทั้งเทคนิค/วิธีการสอนยังสามารถทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดความเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชาอีกด้วย นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านเวลาความสามารถของผู้เรียน และเนื้อหาสาระ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า 1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ด้วยเทคนิค/วิธีการสอนที่หลากหลาย ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การค้นคว้าอิสระเป็น และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ 2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และ 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านเวลา ด้านความสามารถของผู้เรียน และด้านเนื้อหาสาระ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวเชื่อมโยงและสอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชา

ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างคำสัมภาษณ์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 สถาบันดังนี้

สถาบันที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“การเรียนการสอนในชั้นเรียนวิธีที่ใช้แน่นอนอยู่แล้ววิธีการสอนดนตรีก็ต้องเป็นแบบมุขปาฐะ สอนไปพูดคุยไป บอกไป ซึ่งเวลาสอนก็จะสาธิตให้ดูอะครูดีดแบบนี้ละ และก็จะบรรยายบอกไปด้วย ซึ่งบางทีที่เราพูดเราเล่าเนี่ยก็เป็นการบอกถึงหลักการของการปฏิบัติ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างตัวบทเพลงประกอบกันไปว่าต้องทำแบบนี้ถึงจะเป็นแบบนี้ ๆ เราเรียนมากับครูแบบสมัยก่อน ก็จะไม่ค่อยได้คิดได้พูดอะไรเท่าไร เพราะถ้าเราสอนแบบนี้เหมือนกับว่าจะทำให้เด็กไม่กล้าคิดไม่กล้าพูดเท่าที่ควร ซึ่งสมัยนี้มันก็ได้แล้ว และอีกอย่างเขาจะต้องไปเป็นครูด้วย สิ่งเหล่านี้จึงสำคัญค่อนข้างมาก เราก็จะคอยบอกเขาช่วยกันคิดช่วยกันพูด และเน้นว่าเมื่อเธอไปเป็นครูในอนาคตแล้วเด็กนักเรียนของเธอไม่กล้าคิดไม่กล้าพูด นักเรียนของเธอก็อาจจะไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้อะไรเลย ดังนั้นเวลาที่ต่อเพลงเนี่ย ก็จะไม่ได้ก้มหน้าก้มตาต่ออย่างเดียว ก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกัน อภิปรายกัน ให้เขาวิเคราะห์อยู่ตลอดครับ พัฒนาเขาในด้านการคิดวิเคราะห์ แต่อันนี้โดยปกติก็จะไม่ได้มาบอกว่าเราจะมาเรียนเรื่องนี้หรืออันนี้ตรง ๆ แต่เราจะทำผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เราจะสอดแทรกไปด้วยตลอด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้เขาเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ติดตัวเขาไปเองธรรมชาติ ซึ่งก็ทำหลายช่องทาง บางครั้งก็มารูปแบบการสั่งงานบ้าง หรือการถามตอบ ร่วมกันคิด อภิปรายในชั้นเรียนบ้าง มีการยกตัวอย่างเป็นกรณีศึกษา มา หรืออย่างบางครั้งแม้ว่าจะเป็นรายวิชาทักษะก็จริง แต่เราบอกเด็กว่าไปเดินเที่ยวพิพิธภัณฑ์กันดีกว่า เด็กจะงงว่าพาเขาไปทำไมที่พิพิธภัณฑ์ เพลงก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี แต่เราพาเขาไปดูเครื่องดนตรีต่าง ๆ ซึ่ให้เขาเห็นว่ากว่าจะมาเป็นจะเข้าปัจจุบันนี้มันผ่านอะไรมาบ้าง นี่เราก็ถือเป็นการจัดการเรียนการสอนของเรา ซึ่งก็ทำให้เด็กไม่รู้ลึกเบื่อหน่าย อีกทั้งเรายังมองว่ามันเป็นการกระตุ้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางอ้อมด้วยซ้ำ ส่วนเรื่องเวลาในชั้นเรียนที่ใช้เนี่ยก็แล้วแต่สถานการณ์ จริง ๆ กำหนดไว้ตามหลักสูตร 3 ชั่วโมง แต่คือส่วนมากก็ถ้าเด็กเขาได้หรือไหนเราก็ไปกันเรื่อย ๆ ยาวไป ต่อให้แล้วก็ให้ฝึกช่วยกันทวนกันเองในกลุ่มของเด็กเขา ซึ่งในการเรียนแต่ละครั้งเนี่ยเราก็ดูเด็กเป็นที่ตั้งด้วยว่าเขาจะรับได้หรือรับไหวแค่ไหนต่อครั้ง และนอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมการแสดงดนตรี เพื่อให้เด็กเขามีโอกาสนำองค์ความรู้จากชั้นเรียนได้นำไปแสดง ซึ่งรายวิชาทักษะดนตรีนี้ก็เป็นส่วนหนึ่ง การที่เขาได้จัดแสดงเนี่ยมันมีกระบวนการเยอะแยะมากมาย สิ่งต่าง ๆ มันก็จะก่อตัวรวมตัวขึ้น มันก็ถือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่งของเขาด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“เพลงที่ต่อก็ดูตามประมวลรายวิชาที่กำหนดมา (ในเพลงกลุ่มจะเข้า) แต่บางเพลงไม่ได้กำหนดไว้เราก็ต่อเพิ่มให้ แต่หรืออย่างเพลงเดี่ยวที่ยากเกินไป เราก็ดูความสามารถของเด็กด้วย ซึ่งก็ต้องพิจารณาควบคู่กันไป อย่างเด็กเขาทำไม่ได้เราก็ปรับเปลี่ยนนะ แต่ส่วนใหญ่เพลงที่เขาว่างไว้เด็กทำได้ มันก็เหมาะสมกับฝีมือซึ่งเขาก็คิดมาแล้ว ประเมินมาแล้วว่าเด็กทำได้ปฏิบัติได้ ซึ่งถ้ายากกว่านี้ก็คงไม่ได้ ซึ่งที่กำหนดมาก็เหมาะสมนะ เหมาะสมทั้งระยะเวลาและก็ความสามารถของเด็ก ในคาบนี้พอต่อเพลงปั๊บ ก็เบรกนิดนึงให้เขาจ่อยกัน ช่วยกันทวนช่วยกันฝึก ซึ่งก็ให้เวลาเขาฝึกซ้อมทวนวรรคเพลงที่ต่อไปในคาบด้วย เวลาเราสอนเนี่ยก็จะสอนแบบต่อเพลงทำให้ดู ซึ่งเวลาต่อเพลงหรือให้ทำกลวิธีต่าง ๆ เราก็ไม่ได้สาธิตและก็บอก ๆ ให้ทำอย่างเดียวนะ เราก็มีให้เขาได้ดูได้ลองได้คิดนะ ถ้าทำแบบนี้จะเป็นแบบนี้ ถ้าทำแบบนี้จะเป็นอย่างไร แบบนี้ชอบไหม แบบนั้นชอบไหม มันมีความต่างกันอย่างไร ซึ่งก็เป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้ลองคิดนะ และก็นอกจากต่อเพลงแล้วก็จะเล่าเรื่องบางทีก็ประวัติเพลง ประวัติครูคนนี้นักคนนั้นบ้าง คนเก่ง ๆ หรือครูต่าง ๆ เขาซ้อมอย่างไร ทำยังไง ซ้อมนานไหม ซึ่งเราก็ถือว่าเป็นการให้แนวทางการประเมินแก่เด็กเขาด้วย ว่าเขามีวิธีการอย่างไร มีการฝึกซ้อมอย่างไร เขาขยันแค่ไหน ช่วงเวลาไหนที่เขาทำหรือปฏิบัติอย่างนี้ หรือถ้าเด็กที่ต้องทำวิจัยก็จะมี การพูดคุยปรึกษากับเราด้วย บางทีอย่างเขามาปรึกษาว่าเรื่องนั้นทำได้ไม่ได้อย่างไร เราก็ให้คำปรึกษาพูดคุยกับเขาว่าสามารถทำออกไปแนวนี้หรือแนวนั้นได้ เราก็จะมีการพูดคุยกัน ซึ่งมันก็มีทั้งเกี่ยวกับเนื้อหาสาระกับทักษะจะเข้าและด้านอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกันอะไรแบบนี้ บางครั้งเวลาช่วงท้าย ๆ ที่เวลาต่อเพลงจบแล้วก็มีเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่เป็นเพื่อน ๆ ของเขามาบรรเลงรวมวงร่วมกัน มันก็จะทำให้เห็นภาพมากขึ้น เวลาเล่นจริงหรือเล่นรวมวงแบบนี้ว่ามันมีความแตกต่างแค่ไหน เล่นเหมือนกันหรือเปล่า แล้วเราต้องปรับตรงไหน บางทีขอเขาต่ออีกแบบ กลอนคนละแบบกัน เขามาเล่นด้วยครูก็พยายามปรับ ให้มันไปด้วยกันได้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ปกติก็จะสอนแบบโบราณ แบบมุขปาฐะ เรียนแบบตัวต่อตัว เราถึงเรียกว่าต่อเพลงไง ก็ต้องบอกว่าการเรียนการสอนดนตรีไทยเนี่ยมันเป็นลักษณะแบบ

นี้ (มุขปาฐะ) มาตั้งแต่โบราณ และมันก็ได้ผล ที่สอนแบบนี้ก็เพราะมันยังมีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ในเรื่องของ แอ็คเซ้นท์ อารมณ์ วิธีการ เทคนิคต่าง ๆ ในการบรรเลง ซึ่งมันก็ต้องต่อให้แบบตัวต่อตัว อย่างการใช้มือ มือซ้ายมือขวา เรื่องของตำแหน่งมือมันถูกไหม แล้วอย่างถ้าใช้ถูกแล้วมันมีข้อยกเว้นไหม มี อย่างมือซ้ายถ้าเปิดสายเปล่าก็จะสามารถแก้นิ้วหรือกลับนิ้วได้ แต่ถ้าไม่เปิดสายเปล่าแก้นิ้วไม่ได้ ถือว่าผิด เพราะเวลาสอนตัวต่อตัวเนี่ยเราสามารถบอกหรือทำให้ดูได้หมดว่า หรืออย่างพวกเรื่อง รับ-ส่งร้องอย่างไรเข้าอย่างไร ไม่ต้องเป็นวงก็สอนได้ และฉันก็สอนหมด ก็จะคุยกับเด็ก อย่างถ้ามาอย่างนี้แล้วจะไปแบบไหนต่อ หรือหรือเธอว่าอย่างไร ให้เด็กคิดว่าตรงนี้ ๆ เป็นอะไร มาแบบไหนยังงี้ หรืออย่างสอนเพลงใหม่โรงคลื่นกระทบฝั่งเนี่ย ก็ต้องบอกเขาก่อนว่าโยนคืออะไร โยนคือเสียงที่ซ้ำ ๆ กันเยอะ ๆ พอเสียงซ้ำกันเยอะ ๆ เนี่ย เขาก็สามารถแทรกทำนองออกมาได้ โดยใช้เทคนิคการประพันธ์ที่เรียกว่าล้อขัดเหลี่ยมเข้ามาใส่ทำนอง พอเสียงมันเยอะ ๆ ก็แทรกทำนองใหม่แต่ก็ต้องยืนเสียงตรงนี้ไว้ และก่อนแทรกทำนองนี้ก็ต้องบอกว่าจะมีทำนองมาแทรกก็ต้องทำโยนก่อน แล้วก็ท่อน ๆ ไปสิ แล้วพอท่อนจนหมดลูกเขาก็เรียกว่าปิดโยน ทีนี้เพลงใหม่โรงคลื่นกระทบฝั่งก็มาคลี่โครงสร้างให้ดูว่าวรรคนี้เขาขยายจากเนื้อจากคลื่นกระทบฝั่งตรงนี้ไป แล้วทำโยนต่อ จบป๊อปเข้าตรงนี้ ๆ ซี้ให้เขาเห็นเวลาเล่นมันจะรู้ที่มาที่ไปเสียงไหนไปเสียงไหน มันจะเข้าใจมากขึ้นแล้วความจำก็จะดีขึ้นด้วย แต่ต้องเข้าใจว่าเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกันเวลาสอนในชั้นพื้นฐานเนี่ยก็เน้นแก้ปัญหาเฉพาะคนไป เพราะเวลาแต่ละคนมานั้นไม่เหมือนกัน ก็ต้องแก้ตามจุดที่เด็กเขาทำไม่ได้หรือทำไม่ถูก และทักษะของแต่ละคนไม่เท่ากัน บางทีก็เห็นใจนะบางคน บางคนเวลาต่อเพลงเนี่ยเหมือนไม่ได้เรียนมาด้วยการต่อเพลงอะ คือต่อมาโดยการใช้น้ด ก็ลำบากเหมือนกันนะเวลาสอน ฉันก็พยายามซ้ำ พยายามแบ่งวรรคเพลงให้ได้มากที่สุด คือเรียนดนตรีนี้ก็ต้องใช้ความจำนะ ถ้าจำอะไรไม่ได้เลยก็ลำบากนะ แล้วอย่างถ้าเด็กมีฝีมือมาแล้ว จะมารอก่อน ๆ ไปที่ละชั้นรอบปีหน้าก็ไม่ใช้เรื่อง มันก็ต้องปรับให้เข้ากับศักยภาพของผู้เด็กตรงนี้ด้วย ส่วนเรื่องอื่น ๆ ก็มีเรื่องเขียนโน้ตส่งต่อเพลงจบแล้วก็ไปเขียนมา ทำยเทอมก็เอามาส่งแล้วก็ทำรายงานพวกเพลงทักษะต่าง ๆ ที่เรียน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 2 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“การสอนเราก็สอนแบบดนตรีไทยเหมือนแบบมุขปาฐะ (oral tradition) ก็ลาอิตให้เด็กเขาดูและก็บรรยายบอกควบคู่ไปด้วย เวลาต่อเพลงถ้ายัง

ไม่ได้ปล่อยให้ฝึกซ้อมให้ทวนลัทธิและค่อยต่อเพิ่มเติม พอเทอมหนึ่งเด็กต่อเพลง จบครบ ช่วงท้าย ๆ ก็จะมาเล่นร่วมกัน ก็จะต้องบอกว่าร้องร้องแบบนี้ ๆ เล่น แบบนี้ ๆ นะ และในบางครั้งระหว่างเรียนก็จะมีการพูดคุยกันในชั้นเรียนแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นกันในลักษณะของการอภิปรายกันในเนื้อหาสาระที่เรียนของครั้ง นั้น ๆ แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกครั้ง เพราะว่าถ้าคุยมากคุยทุกครั้งเดี๋ยวต่อเพลงไม่ทัน (ซ้ำ) ซึ่งใน ส่วนนี้เขาก็ได้ฝึกคิดฝึกวิเคราะห์ไปในตัวด้วย เพราะก็จะสอดแทรกพวกบริบทต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน แต่ว่าตัวเพลงหรือเนื้อหาในบางเทอมก็มีการปรับเปลี่ยนเป็นบางครั้ง เพราะบางทีเด็กจะต้องไปออกงาน อย่างเช่นงานดนตรีไทยอุดมศึกษา เราก็จะมีการ นำส่วนนั้นมาแทรกหรือใช้เป็นเนื้อหาในการเรียนการสอนด้วย เพราะก็ถือว่าเป็น ทักษะที่เด็กเขาได้เรียนรู้ได้ทำด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“เวลาต่อเพลงนี้ก็จะอย่างครึ่งหนึ่งประมาณ 2 ชั่วโมง ถ้าเขาเล็ก ๆ ก็จบ เขา แต่ทั้งนี้ก็ไม่เสมอไป เพราะเนื่องจากมันก็ขึ้นอยู่กับฝีมือของเด็กเขาด้วย แล้วแต่ อย่างบางรุ่นเขาก็ไปเร็ว โดยปกติแล้วเนี่ยฝีมือของเด็กจะโตจากกันซึ่งไม่ค่อยไล่เลี่ย กันเท่าไร วิธีการสอน ผมก็สอนแบบเฉลี่ย ๆ กลาง ๆ ระหว่างคนเก่งกับคนอ่อน หมายความว่า เพลงลัทธิวรรคหนึ่งก็ใช้เวลาต่อสักพักหนึ่งแหละ แล้วก็ทิ้งไว้ให้เขาฝึก ปกติจะต้องเรียน 2 ชั่วโมง แต่จริง ๆ ก็สอนเกินไปถึงประมาณ 3 ชั่วโมง เวลาที่ผม สอนก็สอนแบบปกตินี้แหละ (มูขบขัน) แบบนี้แหละ ซึ่งเราก็ดูให้ดีแล้วก็บอกเขา ไปด้วย ก็บอกหรือดีดให้ดูต่อเป็นวรรค ๆ ไป ในเวลาเรียนก็มีการพูดคุยกันในเนื้อหา ที่เรียนในคาบนั้น ๆ บ้าง ให้เขาสองคิดบ้าง ว่าอะไรใช่หรือไม่ใช่ ถูกผิดอย่างไร ถ้า เป็นแบบนี้ควรทำอะไรแบบนี้จะครบ อย่างเช่นเมื่อได้วรรคหนึ่งแล้วก็บอกเขาว่ามัน อาจจะแบบนี้ได้หรือแบบนั้นก็ได้นะ ปีพาทย์จะเล่นแบบนี้แต่เครื่องสายจะ นิยมแบบนี้ แล้วถ้าเมื่อไหร่ไปผสมกันจะทำอย่างไร บางทีเล่นเสียงนี้ หรืออาจจะเล่น บันไดเสียงนี้ได้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“เวลาสอนก็จะสอนไปพูดไปทำให้ดูด้วย สอนแบบตัวต่อตัว มือต่อมือ ปากต่อปาก ก็เหมือนกับแบบเรียนดนตรีไทยปกติมันแหละใช้ไหมละ เราก็ใช้อย่างนี้

แหละ แต่ในระหว่างที่สอนแบบต่อปากต่อมือเนี่ย มันก็ไม่ได้มีแค่เฉพาะเรื่องสกลอย่างเดียว ไอ้ดีดหรือปฏิบัติเนี่ยก็ต้องทำ แต่มันก็ต้องพูดถึงเรื่องหลักการทางดนตรีอย่างอื่นด้วยเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องรู้ พวกประวัติเพลงต้องรู้ เรียนเพลงนี้ไปทำไมก็ต้องรู้ เรียนเพลงนี้ดีอย่างไรพัฒนาอะไรก็ต้องรู้ แล้วก็ต้องวิเคราะห์ต้องคุยกัน จะเป็นในลักษณะของ *active learning* เด็กต้องถามเด็กต้องเรียนรู้เด็กต้องไปศึกษาค้นคว้าเอามาพูดมาคุยกัน และเวลาที่เรียนในชั้นเรียนก็จะมีทั้งเด็กเก่งและเด็กอ่อนคละ ๆ เฉลี่ยกันไป แต่ทั้งนี้มันก็ไม่ใช้ปัญหา อย่างพวกเพลงที่ต้องเรียนในแต่ละเทอมก็มีการต่อเพิ่มนะ อันนี้ขึ้นอยู่กับสภาพผู้เรียนเลย โดยปกติสักประมาณครึ่งเทอมผ่านไป เราจะสังเกตเห็นได้แล้วว่าพอไม่พอ ควรต่อประมาณไหน ไปในทิศทางไหน แต่ส่วนมากจะไม่เปลี่ยนเนื้อหาที่กำหนดไว้ในประมวลรายวิชา แต่จะต่อเพิ่มจากที่ระบุไว้มากกว่า หรือแม้ในคาบเรียนที่ต่อเพลงก็จะดูฝีมือเด็กด้วย อันนี้ก็ต้องปรับให้เข้าให้เหมาะกับเด็กว่าจะต่อช้าต่อเร็ว แต่โดยปกติแล้วเด็กจะมีความขยันและตื่นตัวกันอยู่ในตัวของพวกเขาเนาะ อย่างเด็กอ่อนเนี่ยก็จะขยันกว่าเพื่อน เพราะเห็นว่าเพื่อนเขาทำได้และไปไหนต่อไหนแล้ว ซึ่งมันก็จะมีภาวะกดดันของมันในตัว และอีกอย่างคือเขาจะสอนกันเอง พวกกันไปเป็นกลุ่ม ตกเย็นมาเนี่ยก็อยู่ซุ่มกันบ่อย ๆ เราเห็นตลอด”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

4) การใช้สื่อการสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการใช้สื่อการสอนของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า โดยการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบันทึกเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบัน พบว่า มีการใช้สื่อการสอน 5 ประเภท ดังนี้ 1) เครื่องดนตรี 2) สื่อสิ่งพิมพ์ 3) สื่อผสมและเทคโนโลยี 4) ห้องเรียนดนตรี และ 5) อื่น ๆ สามารถแสดงข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
ในด้านการใช้สื่อการสอน

สภาพการใช้สื่อการสอน	สถาบันที่ 1			สถาบันที่ 2			สถาบันที่ 3			สถาบันที่ 4		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1) เครื่องดนตรี	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
2) สื่อสิ่งพิมพ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) สื่อผสมและเทคโนโลยี	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
4) ห้องเรียนดนตรี	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
5) อื่น ๆ	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(1 หมายถึง ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร, 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลรอง)

4.1) ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาของทั้ง 4 สถาบัน
จากตารางที่ 17 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการ
การใช้สื่อการสอน พบดังนี้

ข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชาพบสื่อการสอนในรายวิชา 3 ประเภท ดังนี้

1) สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรี พบว่า มีเพียงสถาบันที่ 2 และสถาบันที่
4 ที่ระบุและกำหนดการใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรีไว้ในเอกสารประมวลรายวิชา

2) สื่อการสอนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า มีการระบุและกำหนดไว้เป็นสื่อ
การสอนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ไว้ในเอกสารประมวลรายวิชาครบทั้ง 4 สถาบัน ซึ่งสื่อการสอนประเภท
สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา นิตยสาร บทความจากวารสารและงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรี
ไทย ซึ่งครอบคลุมหลักการทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

3) สื่อการสอนประเภทสื่อผสมและเทคโนโลยี พบว่า มีการระบุและกำหนดไว้
เป็นสื่อการสอนของรายวิชาในสถาบันที่ 2 ประกอบด้วย ไฟล์เสียงในรูปแบบ mp3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
และเว็บไซต์ และสถาบันที่ 4 ประกอบด้วย อุปกรณ์ในการบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพ
ซีดีเพลง เครื่องขยายเสียง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเว็บไซต์

4.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้
ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบันจากตารางที่ 17 การ
วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการใช้สื่อการสอน พบ
ดังนี้

1) สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรี พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชา
ทักษะปฏิบัติจะเข้า ใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรีเป็นหลัก โดยใช้เครื่องดนตรีจะเข้า และเครื่อง
ดนตรีประเภทอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยนอกเหนือจากเครื่องดนตรีจะเข้าที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีหลักในการ

เรียนการสอนแล้ว ยังพบว่าใช้เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะ อาทิ ฉิ่ง และโทน-รำมะนา เป็นต้น และยังพบอีกว่าผู้สอนใช้เครื่องดนตรีอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้ว โดยใช้เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองที่เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตาม อาทิ ซอด้วง ซอหม้อ และระนาดทุ้ม เป็นต้น ทั้งนี้พบว่าจุดประสงค์ของการใช้สื่อประเภทเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเครื่องดนตรีจะเข้ เป็นการใช้เครื่องประกอบจังหวะเข้าบรรเลงประกอบการบรรเลงจะเข้ในบทเพลงต่าง ๆ ตามเนื้อหาสาระของการเรียนในครั้งนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงองค์ประกอบในเรื่องจังหวะ และแนวเพลงอีกด้วย ส่วนในด้านเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตาม ใช้เพื่อบรรเลงประกอบกับการบรรเลงจะเข้เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเห็นถึงเทคนิคการบรรเลงที่ปรากฏอยู่ในบทเพลง เช่น การลื้อ การขัด การลัก และการเหลื่อม เป็นต้น อย่างไรก็ตามในบางครั้งผู้สอนใช้เครื่องดนตรีจะเข้เพื่อบรรเลงเทคนิคการบรรเลงที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงดังกล่าวทดแทนเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตาม

2) สื่อการสอนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ จากข้อมูลพบว่าการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ของทั้ง 4 สถาบันได้กำหนดและระบุรายชื่อของสื่อสิ่งพิมพ์ไว้ในประมวลรายวิชา ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา โน้ตเพลง บทความจากวารสารและงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีไทย โดยพบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับหลักการทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ซึ่งการกำหนดและระบุรายชื่อของสื่อสิ่งพิมพ์เป็นการกำหนดและระบุเพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน โดยไม่ได้ไปเป็นในลักษณะของการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวเพื่อสอนโดยตรงภายในห้องเรียน

3) สื่อการสอนประเภทสื่อผสมและเทคโนโลยี พบว่า ในการจัดการเรียนการสอน ทั้ง 4 สถาบันได้มีการนำเอาสื่อผสมและเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นส่วนในการจัดการเรียนการสอน โดยพบว่าข้อมูลในทุกสถาบันโดยผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรองให้ข้อมูลสอดคล้องตรงกันว่า ในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชามีการใช้สื่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คือ เครื่องบันทึกเสียง (รวมถึงโปรแกรมและแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ) เพื่อใช้ในการบันทึกเสียงภายหลังจากการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง และมีการใช้สื่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และสื่อผสมแบบอื่น ๆ อาทิ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก เครื่องฉาย เครื่องเสียง เครื่องเล่นเสียงลักษณะต่าง ๆ และไฟล์เสียงลักษณะต่าง ๆ มาใช้เป็นส่วนในการจัดการเรียนการสอนด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้สื่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงเว็บไซต์เพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลรวมถึงสื่อผสมหรือสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ บนเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอนอีกด้วย

4) สื่อการสอนประเภทห้องเรียนดนตรี พบว่า การจัดการเรียนการสอนในทุกสถาบันใช้ห้องเรียนดนตรีสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า

คุณภาพห้องเรียนห้องเรียนดนตรีเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกด้วย

5) สื่อการสอนประเภทอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า มีเพียงสถาบันที่ 1 เพียงสถาบันเดียวที่มีการใช้สื่อประเภทอื่น ๆ ได้แก่ พิพธภัณฑ์ ซึ่งผู้สอนระบุว่า ในการจัดการเรียนการสอนในบางครั้ง ได้มีการนำพาผู้เรียนไปเยี่ยมชมพิพธภัณฑ์ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากห้องเรียนไปสู่นอกห้องเรียน และเชื่อมโยงความรู้ระหว่างภาคปฏิบัติกับภาคทฤษฎี

การใช้สื่อการสอนของรายวิชา พบว่า ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้ (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ข้อมูลส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน และข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชา มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในบางส่วน เนื่องจากการกำหนดข้อมูลในเอกสารประมวลรายวิชา อาจารย์ผู้สอนระบุข้อมูลในด้านการใช้สื่อการสอนในลักษณะข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งการใช้สื่อการสอนสามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นในปัจจัยต่าง ๆ ด้วย โดยสื่อการสอนในรายวิชาพบการใช้สื่อการสอนที่มีความหลากหลาย โดยสื่อการสอนแต่ละประเภทเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาที่มีความหลากหลาย

สรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า ใช้สื่อการสอน 5 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องดนตรี 2) สื่อสิ่งพิมพ์ 3) สื่อผสมและเทคโนโลยี 4) ห้องเรียนดนตรี และ 5) อื่น ๆ ซึ่งมีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชา

ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างคำสัมภาษณ์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการใช้สื่อการสอนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 สถาบันดังนี้

สถาบันที่ 1
ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“สื่อที่ใช้สอนในรายวิชาปกติที่สอนก็จะใช้เครื่องดนตรีหลัก ๆ เลยก็จะมีจะเข้ ฉิ่ง กลอง (โหมและรำมะนา) นอกจากนี้แล้วในบางโอกาาก็จะใช้เครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่เป็นประเภทเครื่องตาม อย่างเช่น ระนาดทุ้มบ้าง ซิมหรือไม้ก็ขอ ในบางครั้งที่เราพวกเครื่องตามมาใช้ก็เพื่อเวลาที่ต่อเพลงก็จะได้ทำให้เขาเห็นภาพมากขึ้น รู้จักการเลื่อม รู้จักการล้อ สิ่งต่าง ๆ ในบทเพลงที่เรียน ส่วนสถานที่เรียนก็จะเรียนในห้องเรียนบนอาคารเรียน ซึ่งก็จะเป็นห้องสำหรับเรียนจะเข้เลย ห้องเรียนซึ่งก็ต้องดี

เพราะถ้าไม่มีพื้นที่มากพอหรือต้องแย่งกันใช้ห้องก็คงไม่ดี และห้องก็ต้องเก็บเสียงอะไรต่าง ๆ ได้ดีด้วย และเวลาที่เราเรียนหรือต่อเพลงจบในท้าย ๆ คาบนี้ เด็ก ๆ เขาก็จะเอาโทรศัพท์มือถือของเขามาอัดเสียง ซึ่งเราก็ไม่เคยห้าม และก็จะมีสื่อที่เราทำเองอีก เช่นพวกคลิปวิดีโอการสาธิตต่าง ๆ และสื่อจากทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น Youtube ซึ่งสื่อจากเว็บไซต์ต่าง ๆ นี้เราจะเน้นย้ำกับเด็กเขาเสมอว่า ถ้าจะใช้ก็ต้องเลือกใช้อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งก็มีทั้งข้อดีและข้อสังเกตที่ควรจะต้องพึงระวังในการใช้ ส่วนเรื่องของโน้ตเพลงนี้ ปกติจะไม่ใช่วิธีการแจกโน้ตโดยตรง แต่จะใช้วิธีการมอบหมายงานให้เขาเขียนโน้ตแล้วนำมาส่งมากกว่า ซึ่งถ้าตรงไหนที่มันผิดเราก็จะคอยแก้ไข ที่ทำแบบนี้ก็เพราะว่าเป็นวิธีการสอนเรื่องการเขียนการบันทึกโน้ตดนตรีไทยให้กับเขาไปในตัวด้วย นอกจากนี้ก็จะพาไปข้างนอกสถานที่ด้วย อย่างพิพิธภัณฑ์เราก็พาไปชมพาไปดู ศึกษาสถานที่ ส่วนพวกหนังสือเรียนนี่ถามว่าใช้ไหม ต้องบอกว่าพวกหนังสือที่เรากำหนดไว้ในประมวลรายวิชา จะเป็นการให้ข้อมูลกับผู้เรียนมากกว่า ว่าเขาสามารถไปอ่านเพิ่มเติมตรงนี้ ๆ ได้นะ เราก็เลือกและคัดมาว่าอันไหนใช้ได้หรือตรงกับรายวิชา จะเป็นในรูปแบบนี้มากกว่า ไม่ใช่เอาหนังสือมาเปิดสอนในห้อง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“เวลาที่สอนนี่ก็จะใช้แค่จะเข้อย่างเดียวเป็นหลักนะ ถ้าอย่างอื่นก็จะมีเปิดเพลงจากสื่อออนไลน์ อย่างใน Youtube ให้เขาฟังบ้าง ว่าวงนี้เขาเล่นแบบนี้ ลักษณะแบบนี้ อารมณ์แบบนี้ เวลาเรียนจบในแต่ละครั้งก็จะขออัดเสียงไป ซึ่งมีสื่อนี้ก็จะใช้เป็นสื่อที่เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนด้วย เพราะเขาเอาไปฟังไปทวนครั้งหน้ามาจะได้คล่องและแม่นยำเพลง และท้ายเทอมเราก็ให้เด็กเขาเขียนโน้ตส่ง ซึ่งเขาจะต้องพิมพ์มาส่ง 1 เล่มพร้อมแนบไฟล์ใส่แผ่นซีดี 1 แผ่นมาส่งท้ายเทอมด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ปกติที่สอนเนี่ยก็มีจะเข้ ฉิ่ง กลอง เป็นหลักนี่แหละ ที่เอาไว้อัดเพลงในห้องเรียน จะสอปโฟนอลก็เอาซอมารวม เวลาเล่นจะได้รู้แนวเห็นภาพ และอย่างทุกวันนี้มีเทคโนโลยีใช้ใหม่ เรียนไปแล้วก็อัดไปได้ กลัวลืมก็อัดไป แล้วเอาไปเขียนโน้ต

มาส่ง เราก็พยายามให้เขาเขียนโน้ตเป็นด้วย ถ้าเด็กไม่จดโน้ตนะ เราว่าไม่ได้หรอก แต่มันก็จะช่วยให้จำได้ดีขึ้นส่วนหนึ่งด้วยนะ ข้อดีของการสอนตัวต่อตัวเนี่ยเราสามารถบอกได้หมดว่า รับ-ส่งร้องอย่างไรเข้าอย่างไร จริง ๆ ไม่ต้องเป็นวงก็สอนได้ก็สอนหมด อย่างบางที่ไม่มีตัวอย่างวงให้เด็กดูก็เอาเทปมาไฟล์เสียงมาให้ฟัง ฉนั้นเคยเล่นไว้แบบนี้เขาเล่นกันแบบนี้ ให้ฟังของจริง แล้วก็ตอนสอบไพโนลสาขากำหนดให้ทำรายงานวิชานี้ส่ง เด็กก็ต้องไปหาไปสืบค้นข้อมูลมา ซึ่งก็มีทั้งที่ไปดูมาจากในหนังสือและก็จากอินเทอร์เน็ตแหละ แต่ถ้าถามว่าในวิชาจริง ๆ ใช้หนังสือเรียนไหมก็ไม่ใช้หนังสือมานั่งเรียนหรอกนะ ส่วนนอกเหนือจากนี้ก็คงเป็นเรื่องของห้องนี้แหละ พอย้ายมาตึกใหม่คุณภาพห้องก็ดีขึ้นมาก ไม่มีเสียงรบกวน มันก็ทำให้ต่อเพลงได้ดีขึ้น อย่างห้องเก่าเสียงมันค่อนข้างตึกกันก็ทำให้รบกวนพอสมควร”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 2 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“โดยปกติพอถึงเวลาเรียนเด็กเขาก็จะเตรียมเครื่องดนตรีของตนเอง และก็เตรียมให้กับอาจารย์ด้วย ก็มีจะเข้ ฉิ่ง กลอง ซึ่งฉิ่งและกลองนี้ก็จะจะมีเป็นบางครั้ง เวลาที่สอนจะสอนเอกซิมด้วยก็จะมีใช้หรือบรรเลงซิมไปด้วยกัน และก็จะมีการพื้มาช่วยตีเครื่องประกอบจังหวะอย่างกลองให้บ้างถ้ามีการรวมวง และอย่างถ้าเวลาต่อเพลงเสร็จถ้ามันเยาะหรือมันยากเขาก็จะใช้มือถือเขาอัดเสียงไปไว้ฟังไว้ซ่อม ส่วนหนังสือที่ระบุไว้ในประมวลรายวิชาเนี่ย ก็จะมีระบุไว้เป็นลักษณะแหล่งข้อมูลให้ไปอ่านเพิ่มเติมมากกว่า ไม่ได้นำมาใช้สอน เพราะเนื่องด้วยเป็นรายวิชาทักษะ ก็จะเน้นการปฏิบัติเป็นหลัก”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“เวลาเรียนเด็กเขาก็จะเดินทางมาเรียนกับผมที่นี้ห้องดนตรีนี้แหละ ก็ถือว่าสภาพอะไรต่ออะไรมันก็ดีมานานะ เพราะเครื่องดนตรีอะไรต่อมียะไรก็พร้อม เวลาสอนทักษะเราก็มุ่งทักษะจริง ๆ ดังนั้นหลัก ๆ ก็จะใช้เครื่องดนตรีเป็นหลักนี้แหละ ก็มีจะเข้ ฉิ่ง กลอง เครื่องดนตรีอื่น ๆ บ้าง บางครั้งอะนะครับ ส่วนใหญ่จะตีกลองให้เขาอยู่แล้ว หรือถ้าอย่างต่อเพลงลูกล่อลูกขัดเนี่ย ก็ให้เด็กเขาติดจะเข้เป็นเครื่องนำไป ผมก็ไปสืซออยู่เป็นเครื่องตามให้เขาแบบนี้ ถ้าจะเป็นเรื่องของตำรา หรือ

เรื่องโน้ตอะไรพวกนี้ส่วนใหญ่ก็จะพูดคุยกันมากกว่า ไม่ได้นำมาใช้อะไร และอย่างเวลาเรียนจบคาบแล้วเนี่ย เขาก็จะมีจดโน้ตบ้าง ใช้มือถือหรือเครื่องอัดเสียงของเขาบันทึกเสียงไปฟังไปทบทวน เพราะปกติแล้วไม่ได้สอนโดยแจกโน้ต ก็ให้เขาอัดไปไว้ทวน แล้วมือถือเนี่ยเราก็อ้างเอาไว้ใส่เข้าเว็บหรือเปิดเพลงเปิดตัวอย่างให้เขาดู หรือเปิดไฟล์เสียงอะไรพวกนี้ ซึ่งพวกนี้ผมก็ใช้บ้าง แต่ก็คงไม่ใช่ทุกครั้ง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“เนื่องด้วยวิชานี้มันเป็นวิชาปฏิบัติโดยตรงนะ สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้จริง ๆ เนี่ย พวกเครื่องดนตรีก็มี จะเข้ ฉิ่ง กลอง (โหม-รำมะนา) เพื่อให้เขาเล่นเข้ากับจังหวะได้จริง เข้าฉิ่งเข้ากลองเป็น อย่างที่บอกอะว่า เพลงเถาต้องเขารู้แนว ดังนั้นก็ต้องตีฉิ่งตีกลองให้เขา แล้วบางครั้งถ้าต่อเพลงจบแล้วเนี่ยก็จะเอามาคลอด้วยส่วนมากจะเป็นขออู้ จะได้เห็นภาพ อย่างเพลงพวกลูกกล้อลูกชดลูกเหลื่อมก็จะเอามาเล่นด้วย และเอกจะเข้เนี่ยเราไม่มีการแจกโน้ต จะเข้ใช้จำอย่างเดียวเลย และท้ายเทอมหรือเรียนจบรายวิชานี้ก็ต้องบันทึกโน้ตพิมพ์โน้ตใส่ซีดีส่งมา และอย่างในชั้นปีที่สูง ๆ ขึ้นไป อย่างปี 2-3 ก็มีให้อัดวิดีโอส่ง ซึ่งก็ต้องตัดต่อวิดีโอเป็น สิ่งเหล่านี้แหละที่ใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนการสอน แล้วก็สอนและฝึกให้เขาใช้ให้เป็นด้วย เพื่อจะได้นำไปใช้สอนต่อไปได้อีกด้วย และนอกจากนี้เวลาสอบก็ให้เขาใช้โปรเจ็คเตอร์มานำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งก็จะนำเสนอเกี่ยวกับสาระเนื้อหาที่เรียนในรายวิชานั้นแหละ ว่าเพลงนี้คืออะไร เพลงนี้ใช้เพื่ออะไร ส่วนสื่ออื่น ๆ นอกจากนั้นก็มียี่ห้อเรียนใช้ใหม่ อันนี้ขาดไม่ได้เลย และเราก็มีการเปิดแผ่นเสียง เทป และวิดีโอต่าง ๆ ให้นักศึกษาเราฟังด้วย เพราะที่สาขาเรามีเครื่องเล่นแผ่นเสียงด้วย และการที่เปิดแผ่นเสียงพวกนี้ก็ถือเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กเขาชี้ให้เห็นว่าเนี่ยเป็นฝีมือครูบาอาจารย์เลยนะ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

5) การวัดและประเมินผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการวัดและประเมินผลของรายวิชาทักษะปฏิบัติ จะเห็น โดยการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็น (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบันทึกเครื่องมือเอกสารจะเห็น (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบัน พบ ข้อมูลในด้านการวัดและประเมินผลดังนี้ 1) ช่วงเวลาในการวัดและประเมินผล 2) วิธีการวัดและประเมินผล 3) เครื่องมือในการวัดและประเมินผล 4) รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน และ 5) ประเภทของการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 18 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในด้านการวัดและประเมินผล

สภาพการวัดและประเมินผล	สถาบันที่ 1			สถาบันที่ 2			สถาบันที่ 3			สถาบันที่ 4		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1) ช่วงเวลาในการวัดและประเมินผล												
1.1) ช่วงเวลาก่อนเรียน	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
1.2) ช่วงเวลาระหว่างเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.3) ช่วงเวลาหลังเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2) วิธีการวัดและประเมินผล												
2.1) การทดสอบทักษะปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.2) การประเมินผลตามสภาพจริง	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
2.3) วิธีการอื่น ๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
3) เครื่องมือในการวัดและประเมินผล												
- แบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบบูรณาการ	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
4) รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน												
- การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
5) ประเภทของการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ												
- เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓

(1 หมายถึง ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร, 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลรอง)

5.1) ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชาของทั้ง 4 สถาบัน จากตารางที่ 18 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในด้านการวัดและประเมินผล พบข้อมูลในด้านช่วงเวลาในการวัดและประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผล และรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน จากข้อมูลดังกล่าวพบดังนี้

1) ด้านการกำหนดช่วงเวลาในการวัดและประเมินผล พบดังนี้

1.1) ช่วงเวลาก่อนเรียน พบว่า มีเพียงข้อมูลจากสถาบันที่ 4 เท่านั้น ที่ได้กำหนดและระบุช่วงเวลาในการวัดและประเมินผลนี้ไว้เท่านั้น

1.2) ช่วงเวลาระหว่างเรียน พบว่า ในการวัดและประเมินผลในช่วงเวลานี้ ข้อมูลของทั้ง 4 สถาบันสอดคล้องและตรงกัน โดยกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนในช่วงกลางภาคเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าสถาบันที่ 2 และ 4 ได้กำหนดให้มีการทดสอบย่อยในช่วงเวลาระหว่างเรียนตลอดระยะเวลาในการเรียนของรายวิชาอีกด้วย

1.3) ช่วงเวลาหลังเรียน พบว่า ในการวัดและประเมินผลในช่วงเวลานี้ ข้อมูลของทั้ง 4 สถาบันสอดคล้องและตรงกันเช่นเดียวกับช่วงเวลาระหว่างเรียน โดยเป็นการวัดและประเมินผลในช่วงปลายภาคเรียน

2) ด้านการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล พบว่า มีการกำหนดและระบุไว้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยพบว่าการกำหนดวิธีการดังกล่าวนี้ มีทั้งลักษณะที่เหมือนและแตกต่าง ซึ่งลักษณะที่ทุกสถาบันได้กำหนดและระบุไว้ก่อนคือ การทดสอบทักษะปฏิบัติ โดยวิธีการทดสอบนี้จะครอบคลุมช่วงเวลาในการวัดและประเมินผลทั้ง 3 เวลา นอกจากนี้พบว่ามีวิธีการในลักษณะอื่น ๆ ที่แต่ละสถาบันกำหนดไว้มีดังนี้ สถาบันที่ 1 ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการทำแบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การประเมินผลจากผลงาน สถาบันที่ 2 ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการประเมินผลจากผลงาน การประเมินจากการเข้าชั้นเรียน การสอบปากเปล่า การสังเกตพฤติกรรม และการประเมินตนเอง สถาบันที่ 3 ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการสังเกต และ สถาบันที่ 4 ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรม การประเมินผลจากผลงาน การตอบคำถาม ซึ่งพบว่าสถาบันส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนและการประเมินผลจากผลงานเป็นหลัก อย่างไรก็ตามพบว่า ในบางสถาบันมีการใช้วิธีการอื่น ๆ เข้ามาใช้ประกอบด้วย อาทิ การสัมภาษณ์ การทำแบบทดสอบ การประเมินจากการเข้าชั้นเรียน และการประเมินตนเอง เป็นต้น

3) ด้านรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน พบว่า มีเพียงสถาบันที่ 2 เท่านั้นที่ได้กำหนดเกณฑ์การแปลคะแนนไว้ในประมวลรายวิชา ซึ่งจากข้อมูลพบว่ามีกำหนดไว้ดังนี้ คะแนน 85-100 เท่ากับเกรด 4.0/A (ดีเลิศ) คะแนน 80-84 เท่ากับเกรด 3.5/B+ (ดีมาก) คะแนน 75-79 เท่ากับเกรด 3.0/B (ดี) คะแนน 70-74 เท่ากับเกรด 2.5/C+ (ดีพอใช้) คะแนน 60-69 เท่ากับเกรด 2.0/C (พอใช้) คะแนน 60-64 เท่ากับเกรด 1.5/D+ (ค่อนข้างอ่อน) คะแนน 55-59 เท่ากับเกรด 1.0/D (อ่อน) และคะแนน 0-54 เท่ากับเกรด 0/F (ตก)

5.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของทั้ง 4 สถาบันจากตารางที่ 18

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในด้านการวัดและประเมินผล พบดังนี้

1) ด้านช่วงเวลาในการวัดและประเมินผล

1.1) การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาก่อนเรียน พบว่า อาจารย์ผู้สอนจะประเมินความสามารถทางทักษะปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีการใช้ทั้งวิธีการทางตรงคือ ให้ผู้เรียนบรรเลงทักษะปฏิบัติให้ฟัง และวิธีการทางอ้อมโดยผู้สอนจะร่วมบรรเลงเพลงต่าง ๆ กับผู้เรียนไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตามพบว่า การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาก่อนเรียนนี้ ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน แต่เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน

1.2) การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน พบว่า การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน ได้ถูกกำหนดไว้ในประมวลรายวิชา โดยเป็นการสอบทักษะปฏิบัติในช่วงกลางภาคการศึกษาซึ่งมีผลต่อผลการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้พบว่าทุกสถาบันมีการทดสอบย่อยในช่วงระหว่างเรียนตลอดภาคการศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะของการเก็บคะแนนย่อยภายในชั้นเรียนตลอดภาคการศึกษา และพบว่า การทดสอบเพื่อวัดและประเมินผลในลักษณะการทดสอบย่อยอาจารย์ผู้สอนจะทำเมื่อสอนหรือตอบทเพลงจบในแต่ละเพลง

1.3) การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาหลังเรียน พบว่า การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาหลังเรียนได้ถูกกำหนดไว้ในประมวลรายวิชาเช่นเดียวกันกับการวัดและประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน ซึ่งเป็นการสอบทักษะปฏิบัติในช่วงปลายภาคการศึกษา แต่การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาหลังเรียนจะมีน้ำหนักในการประเมินที่ส่งผลต่อผลการเรียนของผู้เรียนมากกว่าการวัดและประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน นอกจากนี้พบว่า การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาหลังเรียนผู้เรียนจะต้องบรรเลงรวมวงและแสดงทักษะปฏิบัติบนเวทีเพื่อการสอบ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากการวัดและประเมินผลในช่วงเวลาก่อนเรียน และการวัดและประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน ที่ทำการทดสอบภายในชั้นเรียนเท่านั้น

2) ด้านวิธีการวัดและประเมินผล

2.1) การทดสอบทักษะปฏิบัติ พบว่า การวัดและประเมินผลในช่วงเวลาก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการทดสอบทักษะปฏิบัติเป็นหลัก โดยผู้สอนใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม อย่างไรก็ตามการทดสอบทักษะปฏิบัติทั้ง 3 ช่วงเวลามีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการทดสอบทักษะปฏิบัติในช่วงเวลาก่อนเรียนจะเป็นการประเมินทักษะปฏิบัติเบื้องต้นหรือทักษะเดิมที่ผู้เรียนมีพื้นฐานอยู่แล้ว เช่น กรณีของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในรายวิชาแรก อาจารย์ผู้สอนจะสังเกตทักษะพื้นฐานในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษา เป็นต้น และ

กรณีของรายวิชาในลำดับถัด ๆ ไป พบว่า เป็นการทดสอบทักษะปฏิบัติที่ในด้านบทเพลงหรือสาระเนื้อหาของรายวิชาาก่อนหน้า สำหรับช่วงเวลาระหว่างเรียนจะเป็นการประเมินทักษะปฏิบัติในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า และรวมถึงด้านบทเพลงด้วย โดยบทเพลงต่าง ๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระตามที่รายวิชาดังกล่าวได้กำหนดไว้ และสำหรับช่วงเวลาหลังเรียนจะเป็นการประเมินทักษะปฏิบัติครอบคลุมตามสาระเนื้อหาหลัก ได้แก่ ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า ด้านบทเพลง และด้านการแสดง ส่วนในด้านกระบวนการถ่ายทอด และบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาจารย์ผู้สอนจะใช้วิธีการวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ด้วยวิธีการอื่น

2.2) การประเมินผลตามสภาพจริง พบว่า อาจารย์ผู้สอนใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยครอบคลุมวิธีการการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน จากข้อมูลพบว่าการประเมินผลตามสภาพจริงอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อวัดและประเมินผลผู้เรียนในช่วงเวลาระหว่างเรียนเป็นหลัก โดยวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชา อย่างไรก็ตามพบว่าอาจารย์ผู้สอนจะใช้ผลจากการประเมินดังกล่าวนี้เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม และยืดหยุ่นสำหรับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งใช้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบกับวิธีการวัดและประเมินผลแบบการทดสอบทักษะปฏิบัติเพื่อวัดและประเมินผลผู้เรียนในช่วงเวลาหลังเรียนอีกด้วย โดยการประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า ด้านบทเพลง ด้านการแสดง ด้านกระบวนการถ่ายทอด และบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3) การวัดและประเมินผลวิธีการอื่น ๆ พบว่า มีการใช้วิธีการดังต่อไปนี้

(1) การสอบปากเปล่า จากข้อมูลพบว่า ในสถาบันส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนจะใช้วิธีการสอบปากเปล่าโดยการสอบถามข้อมูลจากเนื้อหาสาระของรายวิชากับผู้เรียนในการทดสอบทักษะปฏิบัติในช่วงเวลาหลังเรียน อย่างไรก็ตามพบว่าในบางสถาบันไม่ได้มีการใช้วิธีการสอบปากเปล่า แต่พบว่าใช้วิธีการให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานจากการศึกษาค้นคว้าแทน

(2) การมอบหมายงาน พบว่า สถาบันส่วนใหญ่มีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในรูปแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม และนำเสนอในรูปแบบการเขียนรายงาน รวมไปถึงการบันทึกโน้ตเพลงจากเนื้อหาสาระด้านบทเพลงที่ผู้เรียนได้เรียนในรายวิชาอีกด้วย โดยวิธีการนี้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระในบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

(3) การนำเสนอผลงาน พบว่า วิธีการนี้เชื่อมโยงกับวิธีการมอบหมายงาน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากการมอบหมายงานคือ การนำเสนอผลงานไม่ใช่เพียงการศึกษาค้นคว้าที่นำเสนอในรูปแบบการเขียนรายงานเท่านั้น แต่เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการค้นคว้าด้วย

วิธีการพูดและอภิปรายในข้อมูลดังกล่าว โดยอาจารย์ผู้สอนจะมอบหมายงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลและนำเสนอ จากการศึกษพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอในช่วงเวลาหลังเรียนหรือช่วงการสอบปลายภาค ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นการใช้วิธีการวัดและประเมินผลเพื่อวัดและประเมินให้ครอบคลุมและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชาที่ไม่สามารถกระทำได้ด้วยวิธีการทดสอบทักษะปฏิบัติ

3) ด้านเครื่องมือในการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ พบว่า อาจารย์ผู้สอนใช้เครื่องมือแบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบรูบริกเป็นเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ เนื่องด้วยการเรียนการสอนของรายวิชามุ่งเน้นในด้านทักษะปฏิบัติเป็นหลัก ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา ดังนั้นการวัดประเมินผลผู้เรียนก็มีลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของรายวิชาด้วย ซึ่งในการวัดและประเมินผลด้วยแบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบรูบริก อาจารย์ผู้สอนจะใช้เพื่อเป็นเป็นเกณฑ์กำหนดแนวทางในการให้คะแนนองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านของการปฏิบัติทักษะจะเข้า โดยการกำหนดและระบุเกณฑ์องค์ประกอบย่อยของการปฏิบัติจะเข้าในแต่ละสถาบันมีลักษณะที่สอดคล้องกัน โดยครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้ ด้านจังหวะ ด้านทำนอง ด้านลักษณะการบรรเลง ด้านวิธีการบรรเลง รวมไปถึงองค์ประกอบย่อยประเด็นด้านการบรรเลงรวมวงหรือการบรรเลงหมู่อีกด้วย อย่างไรก็ตามพบว่าการกำหนดและระบุเกณฑ์ดังกล่าวนี้ เป็นไปในลักษณะเพื่อกำหนดแนวทางในการให้คะแนนสำหรับอาจารย์ผู้สอนในแต่ละเครื่องมือเข้า ทั้งนี้พบว่าอาจารย์ผู้สอนแต่ละเครื่องมือสามารถยืดหยุ่นองค์ประกอบย่อยให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระในการวัดประเมินของแต่ละครั้งได้

4) ด้านรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน พบว่า รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนอาจารย์ผู้สอนจะต้องดำเนินการตามข้อกำหนดและระเบียบของสาขาวิชาหรือหน่วยงานต้นสังกัดเป็นหลัก จากการศึกษพบว่าทุกสถาบันใช้และกำหนดรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์

ซึ่งพบข้อแตกต่างดังนี้ รูปแบบการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ของสถาบันที่ 1 3 และ 4 กำหนดไว้ดังนี้ คะแนน 80-100 เท่ากับเกรด 4.0/A (ดีเลิศ) คะแนน 75-79 เท่ากับเกรด 3.5/B+ (ดีมาก) คะแนน 70-74 เท่ากับเกรด 3.0/B (ดี) คะแนน 65-69 เท่ากับเกรด 2.5/C+ (ดีพอใช้) คะแนน 60-64 เท่ากับเกรด 2.0/C (พอใช้) คะแนน 55-59 เท่ากับเกรด 1.5/D+ (ค่อนข้างอ่อน) คะแนน 50-54 เท่ากับเกรด 1.0/D (อ่อน) และคะแนน 0-49 เท่ากับเกรด 0/F (ตก) ในขณะที่สถาบันที่ 2 กำหนดไว้ดังนี้ คะแนน 85-100 เท่ากับเกรด 4.0/A (ดีเลิศ) คะแนน 80-84 เท่ากับเกรด 3.5/B+ (ดีมาก) คะแนน 75-79 เท่ากับเกรด 3.0/B (ดี) คะแนน 70-74 เท่ากับเกรด 2.5/C+ (ดีพอใช้) คะแนน 60-69 เท่ากับเกรด 2.0/C (พอใช้) คะแนน 60-64 เท่ากับเกรด 1.5/D+ (ค่อนข้างอ่อน) คะแนน 55-59 เท่ากับเกรด 1.0/D (อ่อน) และคะแนน 0-54 เท่ากับเกรด 0/F (ตก)

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ของสถาบันที่ 2 มีความแตกต่างไปจากสถาบันที่ 1 3 และ 4 โดยสถาบันที่ 2 กำหนดเกณฑ์สูงกว่าสถาบันอื่น ๆ 5 คะแนน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการแปลความหมายของคะแนนของทุกสถาบันจะใช้การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ แต่อาจารย์ผู้สอนของทุกสถาบันให้ข้อมูลสอดคล้องและตรงกันว่า อาจารย์ผู้สอนจะใช้การวัดและประเมินผลผู้เรียนโดยอิงจากพัฒนาการผู้เรียนประกอบกับการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ด้วย ในกรณีที่ผู้เรียนมีความสามารถและพัฒนาในการบรรลุจะเข้าที่สูงขึ้นอย่างสังเกตได้ ผู้สอนก็จะนำผลการประเมินในส่วนนี้มาร่วมพิจารณาประกอบกับการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าอาจารย์สอนใช้รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ประกอบกับการประเมินผลแบบอิงพัฒนาการของผู้เรียน

5) ด้านประเภทของการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาอาจารย์ผู้สอนได้ทำการวัดและประเมินผู้เรียนครบทั้ง 3 ช่วงเวลา (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน) ซึ่งอาจารย์ผู้สอนได้ให้ความสำคัญในเรื่องพัฒนาการผู้เรียนที่เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน ซึ่งได้ทำการประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในช่วงเวลาระหว่างเรียน ตลอดจนการทดสอบทักษะปฏิบัติในช่วงเวลาหลังเรียน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนอาจารย์ผู้สอนได้ให้ความสำคัญทั้งในด้านการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน ตลอดจนการแสดงผลเพื่อทดสอบทักษะปฏิบัติในช่วงเวลาหลังเรียน ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบที่เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน

การวัดและประเมินผลของรายวิชาทั้ง 5 ด้าน พบว่า ข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) และบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ในภาพรวมมีความสอดคล้องกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผลในแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน อีกทั้งเชื่อมโยงไปยังการจัดการเรียนการสอนในด้านอื่น ๆ โดยในด้านช่วงเวลาในการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้ง 3 เวลานั้น ชี้ให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนคำนึงถึงพัฒนาการผู้เรียน รวมไปถึงการประเมินเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดโยงกับศักยภาพ ความรู้ และความสามารถของผู้เรียนอีกด้วย ในด้านวิธีการวัดและประเมินผลมีการใช้วิธีที่หลากหลายเพื่อให้วิธีการต่าง ๆ ครอบคลุมและรัดกุมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อการสอน ในด้านเครื่องมือในการวัดและประเมินผลมีความสัมพันธ์กับวิธีการวัดประเมินผลและประเภทของการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ในด้านรูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนมีความสอดคล้องกับด้านประเภทของการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนเน้นพัฒนาการผู้เรียนจากการเรียนในห้องเรียนไปจนกระทั่ง

การสอบในปลายภาค ซึ่งใช้การแปลความหมายของคะแนนแบบอิงเกณฑ์ที่พิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนร่วมด้วย

สรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการวัดและประเมินผล พบว่า การวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการทดสอบทักษะปฏิบัติ การประเมินผลตามสภาพจริง การสอบปากเปล่า การมอบหมายงาน และการนำเสนอผลงาน ใช้เครื่องมือแบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบรูบริกเป็นเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ใ้รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ประกอบกับการพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนร่วมด้วย และวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน

ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างคำสัมภาษณ์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดวัดและประเมินผลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 สถาบันดังนี้

สถาบันที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“เรื่องการทดสอบนี้เราทดสอบอยู่ในทุกช่วงเวลาอยู่แล้ว อย่างเรื่องของ การ Pre-test (ทดสอบก่อนเรียน) เราทดสอบเพื่อดูว่าเด็กคนไหนเก่งคนไหนอ่อน มีพื้นฐานเป็นมาอย่างไร เราก็จะจดบันทึกของเราว่าเด็กคนไหนเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ใช้เป็นข้อมูลเวลาต่อเพลง เพื่อที่จะได้ไม่เร็วไปหรือช้าไปหรือยากไป แต่ไม่ได้นำมาคิดเป็นคะแนน ซึ่งคะแนนจะมาจากการสอบกลางภาค ระหว่างเรียน และปลายภาคมากกว่า ซึ่งการสอบกลางภาคก็จะสอบครึ่งหนึ่งของสาระเนื้อหาทั้งหมด ซึ่งก็จะเป็นเนื้อหาสาระที่เรียนมาตั้งแต่ต้นเทอมยันกลางเทอม แต่ระหว่างนั้นก็จะมี การสอบในห้องเป็นครั้ง ๆ อยู่แล้วด้วย ส่วนการสอบปลายภาคจะเป็นการจัดสอบ โดยแสดงบนเวที อันนี้คือมาดูกันจริงจังเลย ส่วนวิธีการประเมินของเราเนี่ยถ้าอย่าง สอบปลายภาคจะมีตารางเป็นช่อง ๆ มาให้คะแนนในแต่ละด้านเลย เราดูหมดทุก ด้าน ทั้งด้านท่วงท่า การจับไม้ดีด บุคลิกภาพ ทักษะการบรรเลง ดัวบทเพลงที่บรรเลง การบรรเลงกับวง ไหวพริบปฏิภาณต่าง ๆ ดูหมดเลย ส่วนถ้าในห้องเรียนก็คืออาศัย การประเมินตามสภาพจริง จริง ๆ เราจะดูเขาตลอดว่าเรียนเป็นไง ตอนซ้อม หรือแม้กระทั่งตอนสอบ ในชั้นเรียนทำได้ไม่ได้ ถ้าคิดกลัวพูดใหม่ มีกระบวนการ วิเคราะห์ใหม่ ซึ่งเราใช้วิธีการสังเกตเป็นหลักเลย อย่างถ้าเวลาที่เล่น ๆ ไปนี้ผิด ไม่ ดีผิด หรือแม้กระทั่งเพลงผิด เราก็จะคอยบอกคอยแก้ไขเขา นอกจากการสอบ

ปฏิบัติแบบตรง ๆ แล้วเราก็จะมีสอบถามพูดคุยเรื่องอื่น ๆ ที่เรียน อย่างเรื่องของประวัติเพลงเป็นมาอย่างไร ท่อนนี้ทำไมแต่ละเครื่องมือเล่นไม่เหมือนกันเพราะอะไร สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นการวัดประเมินความรู้ของเขาไปด้วย ซึ่งเวลาที่พูดคุยหรือซักถามเขาเนี่ย เราก็จะพยายามดูความเป็นครูของเขาไปด้วย ว่าพูดอธิบายอย่างไร นำเสนองานในห้องเป็นอย่างไร อธิบายหรือพูดตอบคำถามรู้เรื่องใหม่ หรือแม้กระทั่งก็จะมี การสอบถามว่าในกรณีที่มันเป็นจะสอนเด็กอย่างไรจะอธิบายนักเรียนของนักศึกษาอย่างไรด้วย รวมถึงการเขียนโน้ตทำรายงานส่งพวกนี้ก็เอามาดูด้วย ส่วนการให้น้ำหนักคะแนนก็จะแบ่งเป็น 2 ส่วน มีก่อนปลายภาคหรือเรียกว่าคะแนนเก็บ และก็ปลายภาคอีก โดยส่วนของก่อนปลายภาคหรือคะแนนเก็บนี้เราก็จะมาแบ่งย่อยเป็นการสอบเก็บคะแนนเพลงต่าง ๆ ในแต่ละครั้ง และส่วนของไพนอล (ปลายภาค) จะสอบบรรเลงเป็นวง แต่ถ้าในกรณีนักศึกษาเรียนเพลงเดี่ยวก็จะสอบเดี่ยว ซึ่งเวลาให้คะแนนหรือประเมินผลเราก็จะดูตั้งแต่ในชั้นเรียนแลกรับมาเลย ซึ่งก็ยาวไปจนสอบปลายภาค และโดยปกติผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาเวลาสอบปลายภาคจะสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เขาเป็นหรือเขาทำในชั้นเรียนหรือตลอดเทอมที่ผ่านมาอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็พูดได้ว่าเราดูทั้งในชั้นเรียนและตอนที่เขาเล่นบนเวทีด้วยควบคู่กัน เพราะฉะนั้นเราก็ค่อนข้างมองเรื่องพัฒนาการของเด็กเป็นตัวตั้งด้วย เวลาที่ตัดเกรดหรือประเมินออกมาแล้วเนี่ย ถามว่าตามระเบียบก็ต้องดำเนินการให้คะแนนอิงตามเกณฑ์ของสถาบันเป็นหลัก แต่ทั้งนี้เวลาเราให้คะแนนหรือประเมินเราจะเน้นในเรื่องพัฒนาการของเด็กเป็นหลักด้วย เพราะนั่นหมายความว่าถ้าเขาเก่งขึ้นดีดดีขึ้นก็หมายความว่าเขาพัฒนาขึ้น เด็กที่ไม่เก่งแต่พัฒนาก้าวาก็กระโดดก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับเกรดหรือคะแนนในระดับที่สูงหรือในระดับที่ดี”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“ทุกครั้งเวลาก่อนที่จะเริ่มเรียนเริ่มสอนก็จะคุยกับเด็กก่อน เพราะต่างคนต่างมาจากต่างที่ ประสบการณ์ความรู้ความสามารถก็จะแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นฝีมือก็จะคละกันไป มานั่งคุยว่าแต่ละคนจบมาจากที่ไหน ถามเหตุผลที่อยากจะมาเรียน ชอบไม่ชอบ เรียนจะเข้มานานแค่ไหนแล้ว เรียนเอกจะเข้มา เล่นเครื่องอื่นได้ไหม ได้มาก็เพลง ได้มาเยอะไหม ได้เพลงเดี่ยวอะไรบ้าง ก็พยายามเจาะลึกว่าเขามีความสามารถในการบรรเลงจะเข้มีมากน้อยแค่ไหน ก็จะเจาะเป็นรายบุคคลไป เรียนเป็นไงได้เกรดไรบ้าง ก็คุยกันตามอัธยาศัย แต่ที่นี้พอเจาะรายละเอียดก็จะ

ให้เขาปฏิบัติให้ดู ให้เล่นให้ดูก่อน ทุกครั้งครูจะให้เด็กที่เข้ามาเรียนเนี่ยเล่นให้ดูก่อน เราก็จะรู้ว่าเด็กคนไหนเล่นประมาณนี้ มือแบบนี้ ลักษณะเป็นแบบนี้ ครูผู้สอนอย่างเราก็จะดูหรือคอยสังเกตว่าเด็กเขามีจุดบอดตรงไหน แล้วจะต้องปรับอย่างไร แต่ละคนก็อาจจะไม่เหมือนกัน ปกติที่มาเรียนกับครูตอนปี 3 ก็ยังไม่ค่อยแข็งแรง ทุกคนที่มาเนี่ยถ้าให้เป็นเปอร์เซ็นต์ก็เฉลี่ยอยู่ที่ 70 เปอร์เซ็นต์ ความสามารถเรื่องรายละเอียดเทคนิค กลวิธีการเล่นเกี่ยวกับจะเข้ยังถือว่าทำได้ไม่สมบูรณ์นะ ส่วนการสอบก็จะมี การสอบเก็บคะแนนในห้องและก็สอบกลางภาค ซึ่งสอบกลางภาคนี้ก็สอบในห้องเรียนนี้แหละไม่ได้ไปสอบขึ้นเวที และก็มีการสอบอีกอันคือสอบใหญ่ปลายภาคแสดงบนเวทีเลย ซึ่งเวลาตอนสอบปลายภาคบนเวทีนี้ เราก็ดูไปหมดเลยทุกเรื่องทั้งเรื่อง เพลง การดีด ทุกอย่างเหมือนเราเล่นเลย เสียงออกมาเป็นอย่างไร พลาดตรงไหน ผิดตรงไหน ตรงไหนสลับไม่สลับ หรือว่าเพลงมาไม่ครบ เล่นเพลงค้อมเพลงขาด ดูครบหมดเลยในส่วนของทักษะ ซึ่งเวลาที่สอบบนเวทีเสร็จครูและกรรมการก็จะ ค้อมมัน เล่นเป็นอย่างไร ก็จะบอกให้เขาว่าวันนี้หนูเล่นเป็นอย่างนี้นะ ต้องแก้ไข อย่างไร สอบเสร็จก็บอกข้อดีข้อเสียของเขาไปว่าเล่นออกมาแล้วเป็นอย่างไร จริง ๆ เวลาที่เราดูเราประเมินเด็กนี้เราก็ดูควบคู่กันไปทั้งพัฒนาการในห้องเรียนและตอนที่ เขาแสดงโชว์ปลายภาค รวมถึงสอบย่อยแต่ละครั้งระหว่างเรียนด้วยนะ นั่น หมายความว่าก็ต้องลากกันตั้งแต่เรียนจนถึงสอบ ตอนสอบทางสาขาเขาก็จะมีใบมา ให้เป็นใบที่มีเป็นช่อง ๆ โดยช่องแต่ละช่องก็ประเมินว่าต้องให้เท่าไร แบ่งเป็นด้าน ๆ เช่น ปฏิบัติอย่างไร กลวิธีการบรรเลงเป็นอย่างไร จังหวะในการบรรเลง อารมณ์ บุคลิกภาพ เหมือนประกวดอะ แล้วก็รวมออกมา ส่วนการตัดเกรดนี้ครูจะดูเรื่อง พัฒนาการด้วยนะคนที่เก่งที่สุดเป็นเกรดสูงสุด A แต่ว่าถ้าเก่งที่สุดแล้วยังไม่ถึง A ครู ก็ให้แค่ B จากนั้นก็ลดลงมา ซึ่งเก่งที่สุดในนี้ก็เอาไปเทียบกับเกณฑ์ด้วย ว่าเป็นไปตามมาตรฐานไหม ทุกครั้งตั้งแต่คาบแรกตอนเปิดเรียนครูจะอธิบายเรื่องการสอน ก่อนเลย ว่าจะต้องทำงานอะไรมาส่งบ้าง สอบก็ครั้งอะไรอย่างนี้ ซึ่งก็มีสอบเก็บ คะแนน แล้วก็ต้องเขียนโน้ตเพลงที่เรียนมาส่ง ซึ่งตรงนี้ก็ให้เขาได้ฝึกเรียนรู้การเขียน โน้ตไปในตัว บางคนอาจจะเป็นแล้วแต่บางคนก็อาจจะไม่เป็น ก็ถือว่าทำตรงนี้ไปเลย ซึ่งเวลาเขียนก็ต้องเขียนเป็นแบบโน้ตจะเข้เป็นเล่มมาส่ง ซึ่งรวมส่งมาแค่เล่มเดียว แต่เพลงต่าง ๆ ต้องแบบกันทำ สมมุติว่ามี 4-5 คน ก็ทำมาเลยแค่ 1 เล่ม แต่ว่าต้อง ไปแบ่งงานกันเขียนช่วยกัน แล้วก็ปรี้นมาส่ง 1 เล่ม พร้อมแนบไฟล์ในแผ่นซีดีมาด้วย ส่วนอันสุดท้ายก็สอบประมวลผลบนเวที อันนี้คือครั้งสุดท้าย ทุกครั้งที่เราสอนเราก็ วัดประเมินผลอยู่แล้วแหละ เราจะมองภาพออกเลยเวลาสอนเด็กครั้งแรก พอเราให้

เขาเล่นเราจะรู้เลยว่าอย่างคนนี้จะประมาณไหน สามารถคำนวณแนวโน้มนำได้
ประมาณหนึ่งเลยว่าฝีมือแบบนี้จะเป็นอย่างไร ตอนต่อเพลงถ้าเด็กติดผิดเราก็บอกก็
แก้ไขไปเลย ไม่งั้นเขาจะติดเล่นแบบนี้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 1 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“เวลาวัดผลหรือประเมินเนี่ย ก็จะมีทั้งตั้งแต่แรก ตอนเรียน และปลาย
ภาคบนเวที เข้ามาก็สอนตั้งแต่พื้นฐานไม่ติดเลย จริง ๆ ฉันก็จะรู้อยู่แล้วว่าคนไหนฝีมือ
ระดับไหน เพราะตอนสอบเข้าเราเป็นคนดูด้วย แต่เข้ามาก็ต้องสังเกตว่าคิดเป็น
อย่างไร ต่อเพลงเข้าเพลงเร็ว จำได้ไหม แต่ก็ไม่ได้เอาไปเป็นคะแนนหรอกนะ เพราะ
เราก็สังเกตไปเรื่อย ๆ ดู ถ้าจะเอาผลสัมฤทธิ์รวมทั้งหมดหลัก ๆ ก็จะต้องไปดูบนเวที
ใหญ่ตอนปลายภาคนั้นแหละ มันก็โชว์ออกมาได้ครบ เห็นภาพรวมในสิ่งที่สอนเด็ก
ไปทั้งหมดผ่านตัวเพลงที่เขาใช้สอบสเกล ซึ่งมันก็ต้องดูหมดเลย ดูตั้งแต่การคิด การ
สละบัต จังหวะ เป็นไง ดูทั้งหมดที่เป็นองค์ประกอบด้วย ฉิ่ง กลอง เท้า ไม่เท้า ถ้ามีรับ
ร้องส่งร้องก็ดูว่าเป็นใหม่ได้ไหม มันก็จะออกมาหมดเลย จริง ๆ เพลงทุกเพลงเนี่ย
ในเรื่องการบรรเลงมันเหมือนกันหมด อย่างเช่นถ้าได้เพลงหนึ่งลักษณะแบบนี้ การ
รับร้องเข้าจะเข้ายังไง ต้องเคล้ากับคนร้องให้ได้ให้มันสนิทไม่เกิดช่วงรอยต่อ พอทำ
แบบนี้ได้เพลงหนึ่งต่อไป มันก็จะได้อีกหลายเพลงซึ่งเป็นทฤษฎีผู้เรียนก็ต้องรู้ละ
และก็มี การนำเสนอรายงานประวัติเพลงโน้ตเพลงแล้วก็ส่งรูปเล่มด้วย ส่วนการสอบ
อื่น ๆ ฉันก็จะดูในห้องไปด้วยอยู่แล้ว อย่างการสอบในห้องหรืออย่างตอนมิดเทอม
และตอนสอนตอนต่อเพลงฉันจะบอกจะแก้ว่ามีข้อใช้ไม่ได้ แบบนี้มันไม่ใช่ซะ ก็
จะบอกแก้ในห้องเวลาเรียนเลย เรียนทุกเพลงก็ดูทุกเพลงนะ เอาให้ได้ มันก็เหมือน
สอบในห้องอยู่ตลอด จริง ๆ แล้วก็ดูทั้ง 2 อย่างเลยนะ ทั้งในห้องและบนเวทีตอน
ปลายภาคเพราะเพลงที่สอนจริง ๆ มันเยอะมาก เวลาที่สอบบนเวทีเนี่ยทางสาขา
จะมีใบประเมินมาให้ให้คะแนน ซึ่งเกณฑ์ในการประเมินเนี่ย เวลาที่เราแทรกอะไร
เข้าไปในจุดประสงค์หรือเนื้อหาที่เรียนเนี่ย เราก็จะมาเพิ่มตรงนี้ด้วย ให้มันรับกัน
ส่วนที่ประเมินก็ประเมินไป เมื่อสอบเสร็จก็จะบอกตลอดว่าต้องแก้ไขปรับปรุง
อย่างไร และที่สำคัญดูว่าเด็กมีพัฒนาการไหม ถ้ามีพัฒนาการและทำได้ฉันให้ A
ตามเกณฑ์มหาวิทยาลัย แต่ถ้าไม่มีพัฒนาการนะ เช่นแบบเก่งมามากเลย แต่พอต่อ
เพลงก็ไม่จำ เล่นแล้วก็ผิดบนเวที แบบนี้ฉันก็ไม่ให้ซะ ไม่ได้ให้ A ทั้งวงนะ เวลาคุณดู

เป็นรายบุคคลคน ใช้เด็กเป็นตัวตั้ง เน้นดูพัฒนาการเป็นหลัก การเข้าชั้นเรียน การเรียนในห้องเรียน และพัฒนาการการเรียนรู้ ฉันทให้ 60% เลยนะ และก็สอบให้ 40% นะ ซึ่งจะเน้นพัฒนาการมาก ๆ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 2 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ก่อนเรียนเนี่ยเราก็ต้องดูเด็กอยู่แล้วว่าเขาเป็นอย่างไรพื้นฐานมากน้อยแค่ไหน ส่วนนี้ก็เป็นส่วนการประเมินก่อนเรียน ส่วนของการประเมินระหว่างเรียนก็จะเป็นในส่วนของการเรียนในห้อง ซึ่งก็ดูพัฒนาการ ดูในแต่ละครั้งที่เรียน การสอบย่อยแต่ละครั้งก็เก็บคะแนน ก็จะมีสอบเดี่ยวสอบรวมหมดเลย และในการประเมินหลังเรียนก็เป็นการสอบปลายภาคจัดแสดงทั้งแบบรวมวงและเดี่ยว ซึ่งเวลาประเมินก็จะดูในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในภาพรวมของวงเป็นอย่างไร และก็เจาะทีละคนดูพัฒนาการด้วย ซึ่งก็ถือว่าดูทั้งในด้านพัฒนาการของรายบุคคลเป็นหลัก และก็อิงเกณฑ์ด้วย ซึ่งก็จะต้องทำให้ได้หรือผ่านตามเกณฑ์ที่วิชากำหนดไว้ เน้นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์อย่างที่อธิบายไว้คือ ความรับผิดชอบและพัฒนาการของเด็กที่มีเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง การขยันในการเรียน เราก็มองพิจารณาตรงนี้ด้วย ส่วนปลายภาคเรียนเราก็สอบแสดงโชว์อยู่แล้ว ส่วนนั้นก็เป็นคะแนนอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งก็นำทั้ง 2 ส่วนมารวมกันคิดเป็นคะแนน วิธีการที่ใช้วัดประเมินผู้เรียนหลัก ๆ จะเป็นการสอบปฏิบัติ การสังเกต การดู พูดคุยสอบถามเป็นหลัก และตอนสอบจัดแสดงก็จะมีคำถามตอบด้วยค่ะ และอย่างตอนสอบเนี่ยเราก็จะมีเป็นแบบประเมินเป็นเกณฑ์แต่ละเรื่อง ๆ มาให้คะแนน ดูหมดเลยเรื่องการดีด การบรรเลง การรวมวง ทุกเรื่องที่สอนไป”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2

“เด็กเข้ามาหาเราครั้งแรกเราก็มองเขาก่อนว่าดีเป็นอย่างไร พื้นฐานประมาณไหน ของเดิมมีแค่ไหน ซึ่งพอเรียนกับเราไปแล้วเป็นอย่างไรก็จะดูไปเรื่อย ๆ ซึ่งหมายความว่าดูก่อนเรียนทั้งตอนแรกสุด และก่อนเรียนในแต่ละครั้งด้วย ส่วนระหว่างเรียนเนี่ยเราก็ดูอยู่แล้ว ผิดตรงไหนเล่นอะไรอย่างไรรู้จักจะคอยบอกคอยแก้ ดูเขาอยู่ตลอด

เราดูเราสังเกตแล้วเราบอก ว่าผิคนะต้องแก่นะ เป็นอย่างนี้ ๆ ในการให้คะแนน ประเมินสอบเนี่ยทางสาขาก็จะมีใบประเมินให้คะแนนมาให้ก็จะเป็นช่อง ๆ ไป ก็ดู ในหลาย ๆ ด้าน มันก็จะมีการให้คะแนนในเรื่องเพลง ตัวเพลงเขาเล่นเป็นอย่างไร ครบไหม เล่นได้ดีไหม เรื่องทักษะ ฝีมือ รสมือ และก็เรื่องของแนวเพลงที่บรรเลง จังหวะเป็นอย่างไร ทำนองเป็นอย่างไรเขาเล่นถูกไหม ก็เหมือนกับเราประกวดดนตรี ซึ่งเวลาสอบเนี่ยผมจะเน้นในห้องเรียนมาก ๆ เพราะว่าคิดว่าพัฒนาการที่เด็กเขา เปลี่ยนไป ดีขึ้น ๆ เนี่ย มันสำคัญตรงนี้ แต่ก็ได้บอกได้ว่าไม่ให้ความสำคัญกับการ สอบปลายภาคนะครับ ทั้งนี้ทั้งนั้นผลมันก็จะสอดคล้องกันนะ การสอบปลายภาค เนี่ย เขาจะสอบที่คณะ ซึ่งก็จะมีคณะกรรมการมาประเมิน ซึ่งก็เป็นคณาจารย์ใน สาขาวิชานั้นแหละเป็นผู้ประเมิน เมื่อก่อนเวลาระหว่างมหาวิทยาลัยกับที่ทำงานผม มันพอตีผมก็จะไปร่วมสอบด้วย แต่พอที่นี้ระยะเวลามันไม่ตรงกันแล้ว เราก็จะให้ คณาจารย์ในสาขาเป็นผู้ประเมินแทน การให้คะแนนเกรดก็ต้องให้ตามเกณฑ์ที่ทาง สาขากำหนดไว้ พวก A B C D แต่ผมก็จะดูพัฒนาการเด็กเขาด้วยนะครับ ผมว่าผม เน้นไปที่พัฒนาการมาก ๆ ด้วยซ้ำไป พัฒนาการในตัวของเขาเอง ซึ่งอย่างถ้าเด็ก อ่อนแล้วเขาพัฒนาทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ แบบนี้ก็ถือว่าใช้ได้ ก็จะทำให้เกรดมากเพิ่มขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์)

สถาบันที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1

“ดูตั้งแต่เริ่มแรกไปจนสอบปลายภาคเลย เพราะเด็กเราเข้ามาก็จะมีคณะ ๆ ฝีมือกัน ดังนั้นการดูตั้งแต่แรกก็จะเป็นการประเมินว่าเราต้องอย่างไร บางคนนี่ยัง ผิด บางคนไม่ติดเข้าออกยังผิด ก็ต้องพักเพลงก่อนมาดูก่อน พอเขาแข็งแรงแล้วอะ มาเพลง อะไรแบบนี้ สอนทุกเพลงสอบทุกเพลง เพลงที่นอกเหนือจากประมวล รายวิชาที่ต่อเพิ่มโดยปกติแล้วเราก็สอบหมด ทั้งในห้องและปลายภาค ประมวล รายวิชาที่กำหนดไว้อยู่แล้วว่ามีสอบเก็บคะแนน สอบกลางภาค สอบปลายภาค ถ้า อย่างในห้องเรียนวิธีการวัดประเมินผลหลัก ๆ เนี่ยก็คือการดูตามสภาพจริงเขาเลย ดูพัฒนาการเป็นหลัก ทำได้ไม่ได้ ดีขึ้นไหม เป็นอย่างไรบ้าง แต่ถ้าย่างสอบปลาย ภาค ต้องสอบรวมวง ต้องแสดง ต้องมีขึ้นเวที และบางทีมีให้ทำ Student Recital แต่ละปีจะมีโครงการให้ผู้เรียนได้ เราก็ไปตรวจไปฟังเขาตรงนั้น ตอนสอบเนี่ยเราก็ดู หมด ทักษะทุกอย่างที่สอนที่บอกไป แต่ดูแบบองค์รวมให้เขาเล่นออกมา ซึ่งหนึ่งใน กรรมการสอบเนี่ยมีอาจารย์อาวุโสท่านอื่นด้วย ซึ่งแต่ละท่านไม่ปล่อยผ่านเลยนะ ไม่

ยอมให้ลักเมิด ทำเหมือนประกวดเลย รับรองผิดนี้คือตกเลยนะ ไปสอบใหม่ การให้คะแนนในวันสอบเนี่ยอาจารย์ก็จะมีใบให้คะแนนอยู่ คะแนนก็จะถูกแบ่งเป็นแต่ละด้าน ซึ่งเราก็อามาใช้เป็นเกณฑ์แต่เราก็ดูพัฒนาการเขาประกอบด้วย เอาคะแนนสอบไปนับรวมกับคะแนนส่วนอื่นอีก ความเข้มข้นก็เพิ่มขึ้นไปด้วยในแต่ละตัวตามลำดับ และก็มีคะแนนเข้าชั้นเรียนด้วย รายงาน โน้ตที่ให้ไปพิมพ์ก็ต้องส่งและก็ตรวจนับเป็นหนึ่งในทำให้คะแนนด้วย ตอนประเมินตัดเกรดเนี่ย เราอิงเกณฑ์ของคณะแหละ แต่ก็ได้ขนาดนั้นนะ เราเน้นไปทางการวัดทางสภาพจริงมากกว่า ซึ่งมันก็เป็นหลักการทางการวัดและประเมินผลทางทักษะอยู่แล้ว เราเห็นพัฒนาการจากวันแรกที่เรียนจนถึงวันสอบ มีพัฒนาการไหมละ ถ้ามีก็ให้ ซึ่งปกติแล้วฝีมือทักษะ ความสามารถเขาก็จะขึ้น ๆ พัฒนาตลอด แต่อยู่ที่ว่าขึ้นมากขึ้นน้อยเท่านั้น แต่มันขึ้นเราเห็นว่ามันขึ้น อย่างแบบ ดีดบอดน้อยลง เพลงจำได้แม่นยำขึ้น มีวรรคมีตอน มีสมาธิมากขึ้น เมื่อก่อนมาดีดแล้วล้ม ดีดแล้วไปไม่จบ ดีดแล้วมีความตื่นเต้น พอถึงปลายทอม ดีดผิดน้อยลง เราก็พิจารณาตรงนี้นะมาก ๆ เลย ถือว่ามีพัฒนาการ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักของสถาบันที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเห็น การพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ การพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะ และความรู้ในการบรรเลงจะเห็น การพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี และการพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเห็น ซึ่งครอบคลุมการกำหนดวัตถุประสงค์ครบทั้ง 3 พิสัยการเรียนรู้

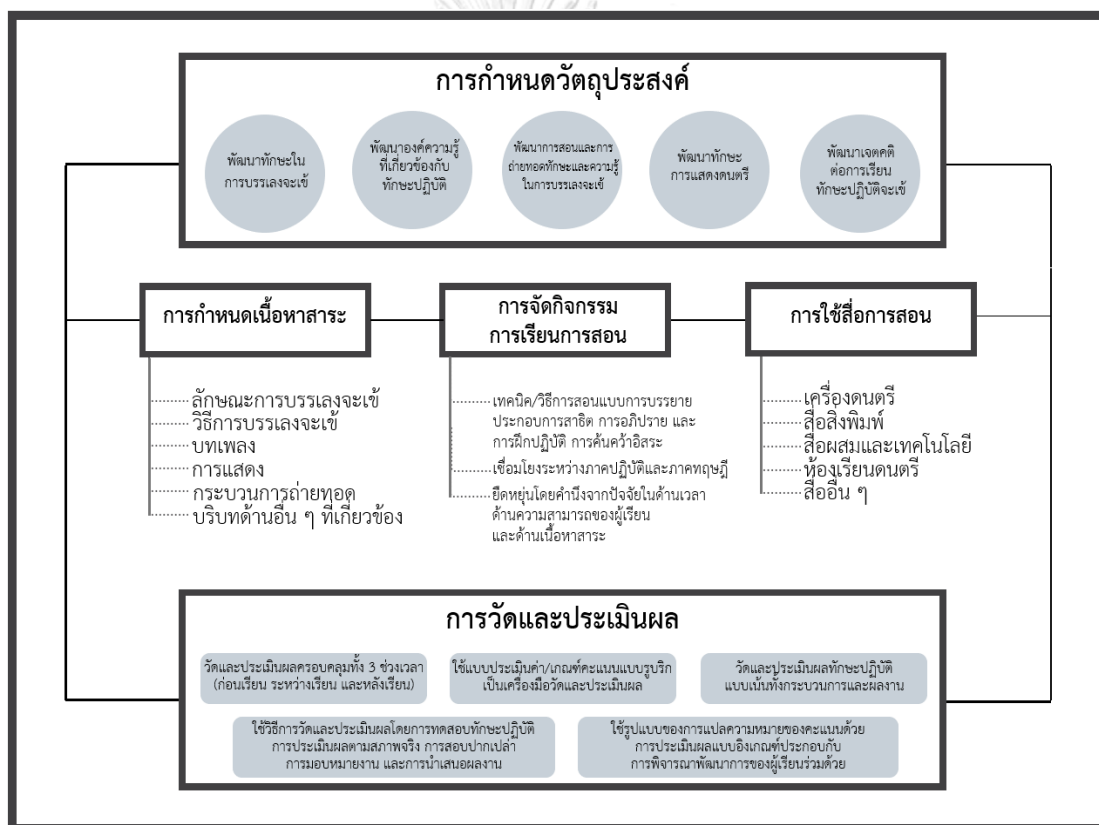
2) การกำหนดเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย เนื้อหาสาระด้านลักษณะการบรรเลงจะเห็น ด้านวิธีการบรรเลงจะเห็น ด้านบทเพลง ด้านการแสดง ด้านกระบวนการถ่ายทอด และบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นด้วยเทคนิค/วิธีการสอนแบบการบรรยายร่วมกับการสาธิต (การบรรยายประกอบการสาธิต) แบบการอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การค้นคว้าอิสระเป็นเป็นหลัก จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านเวลา ด้านความสามารถของผู้เรียน และด้านเนื้อหาสาระ

4) การใช้สื่อการสอน ประกอบด้วย สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรี สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อผสมและเทคโนโลยี ห้องเรียนดนตรี และอื่น ๆ

5) การวัดและประเมินผล พบว่า วัดและประเมินผลครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงเวลา (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน) ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการทดสอบทักษะปฏิบัติ การประเมินผลตามสภาพจริง การสอบปากเปล่า การมอบหมายงาน และการนำเสนอผลงาน ใช้เครื่องมือแบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบรูบริกเป็นเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ใช้รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ประกอบกับการพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนร่วมด้วย และวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน

ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ใน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจาก ตำรา เอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต บัณฑิตเครื่องมือเอกจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และข้อคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งนำเสนอประเด็นตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้ สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล ดังตารางที่ 19 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการ เรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	ความรู้และประสบการณ์	ประสบการณ์	ข้อมูลเชิงประจักษ์	
2.1) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดวัตถุประสงค์ควรจำแนกวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะพิสัย ด้านพฤติกรรม และด้านจิตพิสัย ดังนี้ ด้านทักษะพิสัย 1) ควรกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะในการบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะจะเข้าในด้านลักษณะการบูรณาการด้านวิชาการ และด้านบทร้องเพลงในระดัต่าง ๆ ตามเนื้อหาสาระได้ 2) ควรกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะจะเข้าเพื่อการบรรเลงสำหรับการแสดงในรูปแบบวงและเดี่ยวได้	✓	✓	✓	ตัวรา เอกสาร และงานวิจัย - อภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน. - กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรปี) พ.ศ. 2562. - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร. (2553). เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 2). - สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานเลขาธิการทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544. - ประมวลรายวิชาปฏิบัติเครื่องสายเบื้องต้น รายวิชาปฏิบัติเครื่องดีด และรายวิชาปฏิบัติจะเข้า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา - ประมวลรายวิชาวิทยุสื่อสารปฏิบัติการทางดนตรี และรายวิชาทักษะดนตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - ประมวลรายวิชาวิทยุสื่อสารทักษะดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ประมวลรายวิชาวิทยุสื่อสารทักษะเพลงไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรมาตรฐานบัณฑิต ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	ตำรา เอกสาร และงานวิจัย	บุคลากร	ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานี้	
2.1) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (ต่อ) <u>ด้านจิตพิสัย</u> 5) ควรกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติ จะใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของรายวิชาที่ศึกษาทางด้านดนตรี และเห็นคุณค่าในสาขาวิชานี้ทางด้านดนตรีศึกษา	✓	✓	✓	ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ - ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีข้อคิดเห็นต่อแนวทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ โดยสอดคล้องกัน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00
2.2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ หลักการศึกษาเนื้อหาสาระควรพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระ 2) การจัดลำดับก่อน-หลังของเนื้อหาสาระ และ 3) การบูรณาการรวมหน่วยของเนื้อหาสาระ โดยครอบคลุมการกำหนดเนื้อหาสาระดังนี้	✓	✓	✓	ตำรา เอกสาร และงานวิจัย - Tyler. (1971). Basic principles of curriculum and instruction. - กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสปี) พ.ศ. 2562. - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และการมัธยมศึกษา. (2553). เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 2). - สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานเลขาธิการทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544.

ที่มาของแนวทาง	แหล่งอ้างอิงของข้อมูล	
	รูปแบบ	ผู้เรียบเรียง
แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติการจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	คุณครู	✓
	คุณครู	✓
2.2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติการจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ	คุณครู	✓
	คุณครู	✓

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง		แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	อิงเนื้อหาสาระ	อิงกระบวนการ	
2.2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ (ต่อ) 2) ควรกำหนดเนื้อหาสาระด้านวิธีการบูรณาการ (ต่อ) แบบใช้นิ้วหัวแม่มือประกอบนิ้วชี้ การติดแบบใช้นิ้วหัวแม่มือประกอบนิ้วกลาง การติด แบบใช้นิ้วหัวแม่มือประกอบนิ้วนาง และการติดแบบส่ายเปล่า 2.3) การติดเก็บ 2.4) การติดรว 2.5) การติดรูต ได้แก่ การติดรูตสายลวด การติดรูตแบบรว และการติดรูตแบบตัว 2.6) การติดควเสีย ได้แก่ การติดควเสียแบบกระทบ 2 สาย และการติดควเสียแบบกระทบ 3 สาย 2.7) การติดสยะบัตเสีย ได้แก่ การติดสยะบัตเสียตัวโน้ตเดียว การติดสยะบัตเสียสองตัวโน้ต และการติดสยะบัตเสียสามตัวโน้ต 2.8) การติดตบสาย ได้แก่ การติดตบสายแบบติดสายลวดสายเปล่าด้วยไม้ติดเข้าแล้วใช้เล็บนิ้วหัวแม่มือกดไม่ให้สายลวด การติดตบสายแบบติดไม้ติดเข้า (แต่ตัว) และการติดตบสายแบบติดไม้ติดเข้าที่สายเปล่า 2.9) การติดขยี้ และ 2.10) การติดปรับ			การสัมภาษณ์ (ต่อ) - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562, 19 พฤษภาคม 2562, 24 พฤษภาคม 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2562, 22 มิถุนายน 2562, 29 มิถุนายน 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2562, 27 กรกฎาคม 2562, 29 กรกฎาคม 2562. ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ - ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีข้อคิดเห็นต่อแนวทางด้านการกำหนดเนื้อหาสาระทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย เนื้อหาสาระด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้ ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้ ด้านบทเพลง ด้านการแสดง และด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้ โดยสอดคล้องกัน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

แนวทางบริหารจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่จะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศรศรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงของข้อมูล
	ผู้รู้ในวงวิชาชีพ	บุคคลในชุมชน	ศิษย์เก่าและครูพี่เลี้ยง	
2.2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่จะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศรศรบัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ (ต่อ) 3) ควรกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลง (ต่อ) ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ประกอบด้วยเกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในชั้นที่ 7-9 ของกลุ่มเครื่องสายในกลุ่มเพลงต่อไปนี้ 3.1) เพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม และเพลงที่ใช้ในการแสดง 3.2) เพลงเรื่อง 3.3) เพลงโหมโรง/โหมโรงเสภา 3.4) เพลงเถา/สามชั้น 3.5) เพลงตับ 3.6) เพลงลูกบท ลูกหมัด และรวมไปถึงบทเพลงในประเภทกลุ่มเพลงเกร็ด เพลงลูกบท ลูกหมัด และเพลงสองชั้นอื่น ๆ 4) ควรกำหนดเนื้อหาสาระด้านการแสดง ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ว่าด้วยเรื่องกระบวนการบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงเครื่องสาย ตามเกณฑ์ชั้นที่ 7 การบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงมโหรี และการบรรเลงสำหรับวงเครื่องสายตามเกณฑ์ชั้นที่ 8 และการบรรเลงที่มีขึ้นสูงสำหรับวงเครื่องสายและมโหรี ตามเกณฑ์ชั้นที่ 9 ตามตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรีศึกษา	✓	✓	✓	ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ) โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านบทเพลงโดยเพิ่มบทเพลงในประเภทกลุ่มเพลงเกร็ด เพลงลูกบท ลูกหมัด และเพลงสองชั้นอื่น ๆ เพิ่มเติม ในด้านข้อคิดเห็นต่อแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระสำหรับบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสอดคล้อง ซึ่งมีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตด้านศึกษาศาสตร์บัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	คำาว่า เอกสาร และงานวิจัย	บุคลากร	ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงาน	
2.2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตด้านศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ต่อ) 4) ควรกำหนดเนื้อหาสาระด้านการแสดง (ต่อ) ประกอบด้วย ทักษะดนตรีในด้านการบรรเลงและการแสดงและการถ่ายทอดความรู้สู่ทางดนตรี 5) ควรกำหนดเนื้อหาสาระด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า ตามผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี ประกอบด้วย 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้แก่ การออกแบบและจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาขาและบูรณาการข้ามวัฒนธรรม การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านดนตรีความสามารถในการวิเคราะห์ความรู้ เนื้อหาวิชาและความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนและการปฏิบัติงานวิชาชีพ 2) ตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านจิตวิทยาการจัดการเรียนรู้ดนตรี	✓	✓	✓	

ที่มาของแนวทาง	แหล่งอ้างอิงข้อมูล	
	คุณูปการของสถาบัน	คุณูปการของหน่วยงาน
แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต	✓	✓
2.2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ (ต่อ) 6) ควรกำหนดเนื้อหาสาระไว้เพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี และ หลักเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ภาคพิเศษขึ้นที่ 7 ถึง 9 ดังนี้ 1) ทฤษฎีดนตรี 2) ประวัติ ปรัชญา ดนตรี ได้แก่ ดนตรีในยุคต่าง ๆ และ ความสัมพันธ์ของดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และ 3) หลักการ วิเคราะห์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรี ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับ เนื้อหาสาระในด้านลักษณะการบรรเลง ด้านวิธีการบรรเลง ด้านบทเพลง ด้านการแสดง ด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ สำหรับทักษะ ปฏิบัติจะใช้	✓	✓

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครูศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	ผู้ให้แนวทาง	เอกสาร	แบบแผน	
2.3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความต้องการระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ความเหมาะสมในด้านพัฒนาการ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และความเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระและกระบวนการ ซึ่งครอบคลุมแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1) ควรจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนที่หลากหลาย ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และการเรียนออนไลน์ (online learning)/ การศึกษาทางไกล (distance learning) 2) ควรจัดการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี	✓		✓	ตำรา เอกสาร และงานวิจัย - อารมณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน. - บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development). - Saskatchewan Education.(1991). Instructional approaches: a framework for professional practice. รายวิชาปฏิบัติจะเห็น มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา - ประมวลรายวิชาการรายวิชาปฏิบัติการทางดนตรี และรายวิชาทักษะดนตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - ประมวลรายวิชาการรายวิชาทักษะดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ประมวลรายวิชาการรายวิชาทักษะเพลงไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
	✓		✓	
	✓		✓	
	✓		✓	

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงของข้อมูล
	อยู่ในเกณฑ์ ระบบบ ๑	อยู่ในเกณฑ์ ระบบ ๒	อยู่ในเกณฑ์ ระบบ ๓	
2.4) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเห็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการใช้สื่อการสอน (ต่อ) 2) ควรใช้สื่อการสอนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย เอกสาร หนังสือ ตำรา โน้ตเพลง บทความจากวารสารและงานวิจัยครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับหลักการทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียน 3) ควรใช้สื่อการสอนประเภทสื่อผสมและเทคโนโลยี ประกอบด้วย เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวิดีโอ โปรแกรม/แอปพลิเคชันสำหรับการอัดเสียงและภาพ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก เครื่องฉาย เครื่องเสียง เครื่องเล่นเสียง แผ่น/ไฟล์เสียง และเว็บไซต์ 4) ควรใช้สื่อการสอนประเภทห้องเรียนดนตรี ประกอบด้วย ห้องเรียนดนตรี ที่มีสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับการเรียนทักษะปฏิบัติ จะเห็น และสถานที่สำหรับการแสดงทักษะปฏิบัติดนตรี	✓	✓	✓	ตำรา เอกสาร และงานวิจัย (ต่อ) - ประมวลรายวิชาการวิชาทักษะดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ประมวลรายวิชาการวิชาทักษะเพลงไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ การสัมภาษณ์ - สุรพงษ์ บ้านเกรทอง สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2562. - รุจิ ศรีสมบัติ สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2562. - อภาพร ธนวัฒน์ สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2562. - ศักรินทร์ บุญ สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2562. - อธิพัชร สุวรรณวัฒน์ สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2562. - อภิชัย พงษ์เลิศ สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2562. - บัณฑิตเครื่องมือนอกจะเข้า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562, 19 พฤษภาคม 2562, 24 พฤษภาคม 2562. - บัณฑิตเครื่องมือนอกจะเข้า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2562, 22 มิถุนายน 2562, 29 มิถุนายน 2562.

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	คู่มือในวิชา ระบบ ๔	บุคคลในระบบ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๒	
2.4) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการใช้สื่อการสอน (ต่อ) 5) ควรใช้สื่อการสอนประเภทอื่น ๆ ประกอบด้วย แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	✓	✓	✓	การสัมภาษณ์ (ต่อ) - บันทึกเครื่องมือเอกสารใช้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์. 13 มิถุนายน 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกสารใช้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2562, 27 กรกฎาคม 2562, 29 กรกฎาคม 2562. ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ - ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีข้อคิดเห็นต่อแนวทางการใช้สื่อการสอนทั้ง 5 ประเภท โดยสอดคล้องกัน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00
2.5) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลควรสอดคล้องกับการวัดประสิทธิผลและเนื้อหาสาระ รวมถึงความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลดังนี้	✓	✓	✓	คำวา เอกสาร และงานวิจัย - ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. (2561). ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ. - สุวัฒน์ ว่องวณิช. (2547). การวัดทักษะการปฏิบัติ (Performance testing). - กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์. (2557). การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ. - ไซติกา ภาชีผล อนุรักษ์กรณีย์. (2558). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. - ไซติกา ภาชีผล อนุรักษ์กรณีย์. (2558). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้.

แนวทางจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	ผู้เรียนรายวิชา	บุคลากร	ผู้เกี่ยวข้อง	
2.5) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้านการวัดและประเมินผล (ต่อ) 4) ควรใช้รูปแบบของการวัดและประเมินผลตามข้อกำหนดและระเบียบของสาขาวิชาหรือหน่วยงานต้นสังกัด และใช้การประเมินผลจากพัฒนาการของผู้เรียนประกอบ 5) ควรวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ แบ่งประเภทเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน เพื่อให้ความสำคัญสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการวัดประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน และช่วงเวลาหลังเรียน	✓	✓	✓	การสัมภาษณ์ (ต่อ) - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562, 19 พฤษภาคม 2562, 24 พฤษภาคม 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2562, 22 มิถุนายน 2562, 29 มิถุนายน 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2562. - บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2562, 27 กรกฎาคม 2562, 29 กรกฎาคม 2562. ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ - ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีข้อคิดเห็นต่อแนวทางการวัดและประเมินผลทั้ง 4 ข้อ ประกอบด้วย การใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยวิธีการทดสอบทักษะปฏิบัติ การใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผล การใช้รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนน และการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบประเภท
	✓	✓	✓	
	✓	✓	✓	

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครูศาสตรบัณฑิต	ที่มาของแนวทาง			แหล่งอ้างอิงข้อมูล
	นโยบายโรงเรียน			
	ปรัชญาโรงเรียน			
	วัตถุประสงค์หลักสูตร			
2.5) แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตรครูศาสตรบัณฑิตด้านการวัดและประเมินผล (ต่อ)	ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ) เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน โดยสอดคล้องกัน ซึ่งมีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และมีข้อคิดเห็นต่อแนวทางการวัดและประเมินผลสำหรับการวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงเวลา โดยสอดคล้องกัน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67			

จากตารางที่ 19 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตได้ดังนี้

1. แนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์ ควรจำแนกวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะพิสัย ด้านพุทธิพิสัย และด้านจิตพิสัย ตามหลักการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1.1 ด้านทักษะพิสัยครอบคลุมทักษะในการบรรเลงจะเข้า ในด้านลักษณะการบรรเลงด้านวิธีการบรรเลง และด้านบทเพลงในระดับต่าง ๆ ตามเนื้อหาสาระ และทักษะการแสดงดนตรีในรูปแบบการบรรเลงแบบวงและเดี่ยว

1.2 ด้านพุทธิพิสัยครอบคลุมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ ในด้านปรัชญา ทฤษฎีดุริยางค์ไทย ประวัติดนตรีไทย และหลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรีของทักษะปฏิบัติจะเข้า และพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า ในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความรู้ เนื้อหาของทักษะปฏิบัติจะเข้า

1.3) ด้านจิตพิสัยครอบคลุมเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการเห็นคุณค่าของรายวิชาที่ศึกษาทางด้านดนตรี และเห็นคุณค่าในสาขาวิชาชีพทางด้านดนตรีศึกษา

2. แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระ ควรกำหนดเนื้อหาสาระให้มีความต่อเนื่อง มีการจัดลำดับก่อน-หลัง และมีการบูรณาการรวมหน่วยของเนื้อหาสาระ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

2.1 กำหนดเนื้อหาสาระด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ครอบคลุมในเรื่องทำนอง ทำจับจะเข้า และการพันไม้ตีตะจะเข้าตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544

2.2 กำหนดเนื้อหาสาระด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า ครอบคลุมวิธีการบรรเลงในด้านการตีไม้เอกไม้เข้า การตีเสียงทึบทยอย การตีตึกเก็บ การตีตั่ว การตีตั่ว การตีตั่วเสียง การตีตั่วเสียง การตีตั่วเสียง การตีตั่วเสียง การตีตั่วเสียง และการตีตั่วเสียง ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544

2.3 กำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลง ครอบคลุมตามเกณฑ์เพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในขั้นที่ 7-9 ของกลุ่มเครื่องสาย เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ในกลุ่มเพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม และเพลงที่ใช้ในการแสดง เพลงเรื่อง เพลงโหมโรง/โหมโรงเสภา เพลงเถา/สามชั้น เพลงตับ เพลงเดี่ยว เพลงลา และรวมไปถึงบทเพลงในประเภทกลุ่มเพลงเกร็ด เพลงลูกบท ลูกหมัด และเพลงสองชั้นอื่น ๆ

2.4 กำหนดเนื้อหาสาระด้านการแสดง ครอบคลุมในเรื่องกระบวนการบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงเครื่องสาย การบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงมโหรี การบรรเลงสำหรับการแสดง และการบรรเลงฝีมือขั้นสูงสำหรับวงเครื่องสายและมโหรี ตามเกณฑ์ภาคปฏิบัติขั้นที่ 7 ถึงขั้นที่ 9 ของ

เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 และทักษะดนตรีในด้านการบรรเลงและการแสดงและการถ่ายทอดความรู้สู่ทางดนตรี ตามตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562

2.5 กำหนดเนื้อหาสาระด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลง จะเข้า ครอบคลุมในเรื่องการออกแบบและจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาขา และบูรณาการข้ามวัฒนธรรม การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านดนตรี ความสามารถในการวิเคราะห์ความรู้ เนื้อหาวิชาและความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนและการปฏิบัติงานวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ และจิตวิทยาการจัดการเรียนรู้ดนตรี ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติจะเข้า

2.6 กำหนดเนื้อหาสาระบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมในด้าน (1) ทฤษฎีดนตรี (2) ประวัติ ปรัชญา ดนตรี ได้แก่ ดนตรีในยุคต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และ (3) หลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรี ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระในด้านลักษณะการบรรเลง ด้านวิธีการบรรเลง ด้านบทเพลง ด้านการแสดง ด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ สำหรับทักษะปฏิบัติจะเข้า ตามตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 และหลักเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ภาคทฤษฎีขั้นที่ 7 ถึง 9

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจะต้องคำนึงความสอดคล้องระหว่าง กิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ความเหมาะสมในด้านพัฒนาการ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และความเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระ ลำดับขั้นตอนของ เนื้อหาสาระและกระบวนการ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนที่หลากหลาย ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และการเรียนออนไลน์ (online learning)/ การศึกษาทางไกล (distance learning)

3.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี

3.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านเวลา ปัจจัยด้านความสามารถของผู้เรียน และปัจจัยด้านเนื้อหาสาระของรายวิชา

3.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำทักษะและความรู้จากใน รายวิชาไปใช้จริงผ่านการจัดการแสดงดนตรีในเชิงวิชาการและกึ่งวิชาการ

4. แนวทางการใช้สื่อการสอน ควรการใช้สื่อการสอนควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชา ความสามารถ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งมีแนวทางดังนี้

4.1 ใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรี ได้แก่ จะเข้ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักในการจัดการเรียนการสอน เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองอื่น ๆ เช่น ซอด้วง ซอหมอลำ และระนาดทุ้ม เป็นต้น และเครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง โทน-รำมะนาและ/หรือกลองแขก เพื่อใช้บรรเลงร่วมหรือประกอบระหว่างการจัดการเรียนการสอน

4.2 ใช้สื่อการสอนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา โน้ตเพลง บทความ จากวารสารและงานวิจัยครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับหลักการทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนภายในห้องเรียน

4.3 ใช้สื่อการสอนประเภทสื่อผสมและเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวิดีโอ โปรแกรม/แอปพลิเคชันสำหรับการอัดเสียงและภาพ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก เครื่องฉาย เครื่องเสียง เครื่องเล่นเสียง แผ่น/ไฟล์เสียง และเว็บไซต์ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ แก่การเรียนการสอน รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา

4.4 ใช้ห้องเรียนดนตรี โดยเป็นห้องเรียนดนตรีที่มีการจัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมสำหรับการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้ และสถานที่สำหรับการแสดงทักษะปฏิบัติดนตรี

4.5 ใช้สื่อการสอนประเภทอื่น ๆ ได้แก่ สถานที่หรือแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา

5. แนวทางการวัดและประเมินผล ควรสอดคล้องกับการวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ รวมถึงความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ซึ่งมีแนวทางดังนี้

5.1 วัดและประเมินผลครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลาก่อนเรียน วัดและประเมินผลเพื่อสำรวจความรู้ ความสามารถ เจตคติ และทัศนคติของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินและวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ช่วงเวลาระหว่างเรียน วัดและประเมินเพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน และผลการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน และช่วงเวลาหลังเรียน วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดรายวิชา/ภาคการศึกษา

5.2 ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยวิธีการทดสอบทักษะปฏิบัติ การประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินการปฏิบัติงาน และการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การสอบปากเปล่า การมอบหมายงานและการนำเสนอผลงาน

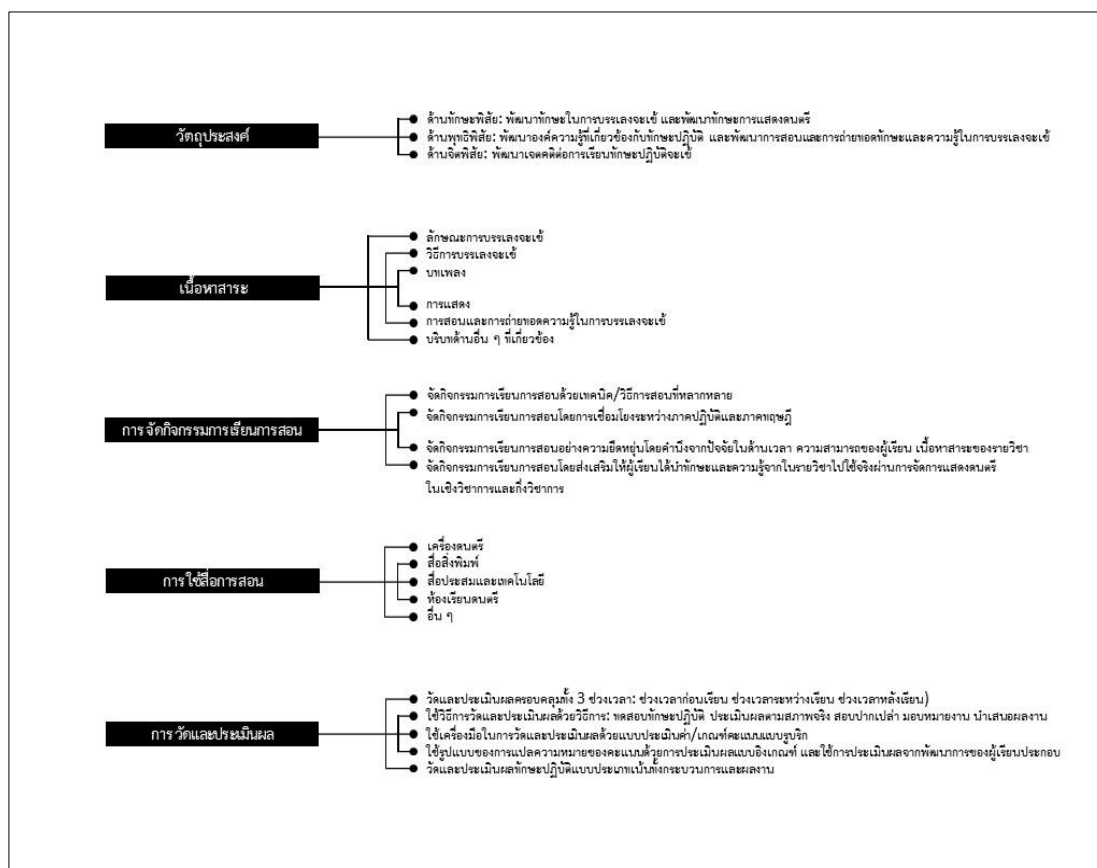
5.3 ใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลด้วยแบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบรูปrik

5.4 ใช้รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วย การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ ตามข้อกำหนดและระเบียบของสาขาวิชาหรือหน่วยงานต้นสังกัด และใช้การประเมินผลจาก พัฒนาการของผู้เรียนประกอบ

5.5 วัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบประเภเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน เพื่อให้มีความสำคัญสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการวัดประเมินผลในช่วงเวลาระหว่าง เรียน และช่วงเวลาหลังเรียน

โดยแนวทางดังกล่าวนี้เป็นแนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียน การสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งผู้วิจัยมุ่งนำเสนอโดยยึด สารสำคัญโดยครอบคลุมในองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 5 ด้านตามขอบเขตของการวิจัย เท่านั้น อย่างไรก็ตามการจัดการของรายวิชาในด้านอื่น ๆ อาทิ การกำหนดชื่อของรายวิชา การกำหนดจำนวนหน่วยกิตของรายวิชา การกำหนดจำนวนรายวิชาของการศึกษาตลอดหลักสูตร และการออกแบบการกำหนดช่วงเวลาเรียนในภาคการศึกษาหรือปีการศึกษารายวิชานั้น ขึ้นอยู่กับ ดุลยพินิจและความเหมาะสมของผู้พัฒนาและออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนของแต่ละ หน่วยงาน หรือองค์กรนั้น ๆ

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะถึงแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งครอบคลุมแนวทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและ ประเมินผลสามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าใจ
ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญในการวิจัยและนำเสนอข้อมูลตามลำดับ ในด้านวัตถุประสงค์
ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัย
ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตร
บัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตร
บัณฑิต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้กำหนดแนวทางในการวิจัย
2. กำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่ใช้ในการวิจัยโดยการเลือก
แบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1) เอกสารประมวลรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า
2) อาจารย์ผู้สอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า และ 3) บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้า ในสาขาวิชาดนตรีไทย
ศึกษา คณะวิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สาขาวิชาดนตรีศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒน
ศิลป์
3. สร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร
เพื่อใช้วิเคราะห์เนื้อหา จำแนกข้อมูล ตีความ และสร้างข้อสรุป 2) แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ชุด
ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า และแบบสัมภาษณ์บัณฑิต
เครื่องมือเอกจะเข้า โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพจำนวน 3 ท่าน ได้แก่
ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา ด้านระเบียบวิธีการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ และด้านการสอน
ทักษะจะเข้าในระดับอุดมศึกษา

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการศึกษานำร่อง (pilot study) และเก็บข้อมูลภาคสนามตามแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังที่กำหนดในช่วงระยะเวลาเดือน กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม พ.ศ. 2562

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) การตีความข้อมูล (interpretation) การทำข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล (memoing and data reduction) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ในแหล่งบุคคล และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) และการพึ่งพาเกณฑ์ (dependability)

6. พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยนำร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากผลการวิเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนดนตรีไทย และด้านการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะอยู่ในระดับอุดมศึกษา

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สามารถสรุปผลโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สภาพการจัดการเรียนการสอนสามารถสรุปผลตามประเด็นในการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) สภาพด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ 3) สภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) สภาพด้านการใช้สื่อการสอน และ 5) สภาพด้านการวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 สภาพด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กำหนดวัตถุประสงค์ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะในการบรรเลงจะเข้า 2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ 3) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า 4) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี และ 5) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า ซึ่งสอดคล้องและ

เชื่อมโยงกัน และครอบคลุมครบตามการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้านตามลักษณะพฤติกรรมการเรียนรู้

1.2 สภาพด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กำหนดเนื้อหาสาระ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า 2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า 3) ด้านบทเพลง โดยใช้บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ตั้งแต่ก่อนชั้นที่ 7 ชั้นที่ 7 ชั้นที่ 8 ชั้นที่ 9 และบทเพลงนอกเหนือจากบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ซึ่งมีการจัดเรียงลำดับชั้นเกณฑ์ไปตามลำดับชั้นปีของผู้เรียน 4) ด้านการแสดง 5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด และ 6) บริบทเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเนื้อหาในด้านอื่น ๆ ซึ่งสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 และเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน พุทธศักราช 2544

1.3 สภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ 1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าด้วยเทคนิค/วิธีการสอนแบบการบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การค้นคว้าอิสระเป็น และการศึกษาคูงานนอกสถานที่ 2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และ 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงจากปัจจัยในด้านเวลา ด้านความสามารถของผู้เรียน และด้านเนื้อหาสาระ ซึ่งเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของรายวิชา

1.4 สภาพด้านการใช้สื่อการสอน

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ใช้สื่อการสอน 5 ประเภท ดังนี้ 1) เครื่องดนตรี ได้แก่ จะเข้ (เครื่องดนตรีหลักสำหรับการจัดการเรียนการสอน) เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองอื่น ๆ ได้แก่ ซอด้วง ซอด้วง และระนาดทุ้ม และเครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง โทน-รำมะนาและ/หรือกลองแขก เพื่อใช้บรรเลงร่วมหรือประกอบระหว่างการจัดการเรียนการสอน 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา นิตยสาร บทความจากวารสาร และงานวิจัยครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับหลักการทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนภายในห้องเรียน 3) สื่อผสมและเทคโนโลยี ได้แก่ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องบันทึกเสียง โปรแกรมและแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ เพื่อบันทึกเสียงภายหลังจากการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง คอมพิวเตอร์ นิตยสาร เครื่องฉาย เครื่องเสียง เครื่องเล่นเสียงลักษณะต่าง ๆ ไฟล์เสียงลักษณะต่าง ๆ และสื่อผสมหรือสื่อ

มัลติมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ บนเว็บไซต์ 4) ห้องเรียนดนตรี สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 5) สื่ออื่น ๆ ได้แก่ ฟิสิคัล เพื่อจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน และจัดการเรียนการสอนแบบ บูรณาการและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากภาคปฏิบัติไปสู่ภาคทฤษฎี ซึ่งการใช้สื่อการสอนมีความ หลากหลาย เชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนของ รายวิชา

1.5 สภาพด้านการวัดและประเมินผล

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วัดและ ประเมินผลครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลัง เรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการทดสอบทักษะปฏิบัติ การประเมินผลตามสภาพจริง การสอบปากเปล่า การมอบหมายงาน และการนำเสนอผลงาน ใช้เครื่องมือแบบประเมินค่า/เกณฑ์ คะแนนแบบรูบริกเป็นเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ใช้รูปแบบของการแปล ความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ ประกอบกับการพิจารณาพัฒนาการของ ผู้เรียนร่วมด้วย และวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบเน้นทั้งกระบวนการและผลงาน โดยการวัด และประเมินผลสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ สื่อการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน ของรายวิชา

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสามารถสรุปผลตามประเด็นในการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) แนวทางด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ 3) แนวทางด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) แนวทางด้านการใช้สื่อการสอน และ 5) แนวทางด้านการวัดและ ประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ควรจำแนก วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะพิสัย ด้านพุทธิพิสัย และ ด้านจิตพิสัย ตามหลักการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ดังนี้ 1) ด้านทักษะพิสัยครอบคลุมทักษะใน การบรรเลงจะเข้า ในด้านลักษณะการบรรเลง ด้านวิธีการบรรเลง และด้านบทเพลงในระดับต่าง ๆ ตามเนื้อหาสาระ และทักษะการแสดงดนตรี ในรูปแบบการบรรเลงแบบวงและเดี่ยว 2) ด้านพุทธิพิสัย ครอบคลุมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ ในด้านปรัชญา ทฤษฎีดุริยางค์ไทย ประวัติดนตรีไทย และหลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรี ของทักษะปฏิบัติจะเข้า และพัฒนาการ สอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า ในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความรู้ เนื้อหาของทักษะปฏิบัติจะเข้า และ

3) ด้านจิตพิสัยครอบคลุมเจตคติต่อการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า ในด้านการเห็นคุณค่าของรายวิชาที่ ศึกษาทางด้านดนตรี และเห็นคุณค่าในสาขาวิชาชีพทางด้านดนตรีศึกษา

2.2 แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระ

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ควรกำหนด เนื้อหาสาระให้มีความต่อเนื่อง มีการจัดลำดับก่อน-หลัง และมีการบูรณาการรวมหน่วยของเนื้อหา สาระ ซึ่งมีแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระดังนี้ 1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้า ครอบคลุมในเรื่อง ทำนอง และทำจับจะเข้า ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544 2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า ครอบคลุมวิธีการบรรเลงในด้านการตีไม้เอก การตีตเสียงทึบน้อย การ ตีตเก็บ การตีตั่ว การตีตั่ว การตีตั่วเสียง การตีตั่วเสียง การตีตั่วสาย การตีตั่ว และการ ตีตั่วปรียบ ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544 3) ด้านบทเพลง ครอบคลุมตามเกณฑ์บทเพลงของเกณฑ์ภาคปฏิบัติ ในชั้นที่ 7-9 ของกลุ่มเครื่องสาย เกณฑ์มาตรฐาน ดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ในกลุ่มเพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม และเพลงที่ใช้ในการแสดง เพลง เรื่อง เพลงโหมโรง/โหมโรงเสภา เพลงเถา/สามชั้น เพลงดับ เพลงเดี่ยว เพลงลา และรวมไปถึงบท เพลงในประเภทกลุ่มเพลงเกร็ด เพลงลูกบท ลูกหมด และเพลงสองชั้นอื่น ๆ 4) ด้านการแสดง ครอบคลุมในเรื่องกระบวนการบรรเลงขับกล่อมสำหรับวงเครื่องสาย การบรรเลงขับกล่อมสำหรับวง มโหรี การบรรเลงสำหรับการแสดง และการบรรเลงฝีมือชั้นสูงสำหรับวงเครื่องสายและมโหรี ตาม เกณฑ์ภาคปฏิบัติชั้นที่ 7 ถึงชั้นที่ 9 ของเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 และทักษะ ดนตรีในด้านการบรรเลงและการแสดงและการถ่ายทอดความรู้สึกทางดนตรี ตามตัวอย่างสาขาวิชา/ ข้อเสนอแนะความรู้สาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และ ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 5) ด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการ บรรเลงจะเข้า ครอบคลุมในเรื่องการออกแบบและจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้ใน กลุ่มสาขาและบูรณาการข้ามวัฒนธรรม การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านดนตรี ความสามารถในการวิเคราะห์ความรู้ เนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้งและความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อ การพัฒนาผู้เรียนและการปฏิบัติงานวิชาชีพอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนรู้ และจิตวิทยาการจัดการ เรียนรู้ดนตรี ตามผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติจะเข้า และ 6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมในด้านปรัชญา ทฤษฎีดุริยางค์ไทย แลประวัติดนตรีไทย หลักการวิจารณ์ วิเคราะห์ วิพากษ์ กฎเกณฑ์ด้านดนตรี ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ภาคทฤษฎีชั้นที่ 7 ถึงชั้นที่ 9 และตัวอย่าง สาขาวิชา/ข้อเสนอสาระกลุ่มสาขาวิชาดนตรี มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระใน

ด้านลักษณะการบรรเลง ด้านวิธีการบรรเลง ด้านบทเพลง ด้านการแสดง ด้านการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ สำหรับทักษะปฏิบัติจะเข้า

2.3 แนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ความเหมาะสมในด้านพัฒนาการ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และความเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระและกระบวนการ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคนิค/วิธีการสอนที่หลากหลาย ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และการเรียนออนไลน์ (online learning)/ การศึกษาทางไกล (distance learning)
- 2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี
- 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างความยืดหยุ่น โดยคำนึงจากปัจจัยในด้านเวลา ปัจจัยด้านความสามารถของผู้เรียน และปัจจัยด้านเนื้อหาสาระของรายวิชา และ
- 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำทักษะและความรู้จากในรายวิชาไปใช้จริงผ่านการจัดการแสดงดนตรีในเชิงวิชาการและกึ่งวิชาการ

2.4 แนวทางการใช้สื่อการสอน

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ควรการใช้สื่อการสอนควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชา ความสามารถ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งมีแนวทางดังนี้

- 1) ใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องดนตรี ได้แก่ จะเข้ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักในการจัดการเรียนการสอน เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองอื่น ๆ เช่น ซอ อู้ ขิม และระนาดทุ้ม เป็นต้น และเครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง โทน-รำมะนาและ/หรือกลองแขก เพื่อใช้บรรเลงร่วมหรือประกอบระหว่างการจัดการเรียนการสอน
- 2) ใช้สื่อการสอนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา โน้ตเพลง บทความจากวารสาร และงานวิจัยครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับหลักการทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนภายในห้องเรียน
- 3) ใช้สื่อการสอนประเภทสื่อผสมและเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวีดิโอ โปรแกรม/แอปพลิเคชันสำหรับการอัดเสียงและภาพ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก เครื่องฉาย เครื่องเสียง เครื่องเล่นเสียง แผ่น/ไฟล์เสียง และเว็บไซต์ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ แก่การเรียนการสอน รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา
- 4) ใช้ห้องเรียนดนตรี โดยเป็นห้องเรียนดนตรีที่มีการจัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมสำหรับการเรียนทักษะปฏิบัติจะเข้า และสถานที่สำหรับการแสดงทักษะปฏิบัติดนตรี และ
- 5) ใช้สื่อการสอนประเภทอื่น ๆ ได้แก่ สถานที่หรือ

แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา

2.5 แนวทางการวัดและประเมินผล

การเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ควรวัดและประเมินผลโดยคำนึงถึงความสอดคล้องของการวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ รวมถึงความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ซึ่งมีแนวทางดังนี้ 1) วัดและประเมินผลครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลาก่อนเรียน วัดและประเมินผลเพื่อสำรวจความรู้ ความสามารถ เจตคติ และทัศนคติของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินและวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ช่วงเวลาระหว่างเรียน วัดและประเมินเพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน และผลการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน และช่วงเวลาหลังเรียน วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดรายวิชา/ภาคการศึกษา 2) ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยวิธีการทดสอบทักษะปฏิบัติ การประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินการปฏิบัติงาน และการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การสอบปากเปล่า การมอบหมายงานและการนำเสนอผลงาน 3) ใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลด้วยแบบประเมินค่า/เกณฑ์คะแนนแบบรูบริก 4) ใช้รูปแบบของการแปลความหมายของคะแนนด้วยการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ตามข้อกำหนดและระเบียบของสาขาวิชาหรือหน่วยงานต้นสังกัด และใช้การประเมินผลจากพัฒนาการของผู้เรียนประกอบ และ 5) วัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติแบบประเภทนันท้กระบวนการและผลงาน เพื่อให้มีความสำคัญสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการวัดประเมินผลในช่วงเวลาระหว่างเรียน และช่วงเวลาหลังเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผลจากการศึกษาวิจัยมีข้อค้นพบน่าสนใจหลายประการ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทักษะประกอบองค์ความรู้

ผลจากการศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในด้านวัตถุประสงค์ครอบคลุมตามพิสัยการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน โดยวัตถุประสงค์ในด้านทักษะการบรรเลงจะเข้า ซึ่งเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ในด้านทักษะพิสัย พบว่า การเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยเนื้อหาสาระในด้านลักษณะการบรรเลง ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้า ด้านบทเพลง รวมไปถึงบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้แบบทักษะพิสัยและพุทธิพิสัย ซึ่งผู้เรียนที่เรียนทักษะปฏิบัติจะเข้าจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจถึงหลักการ วิธีการต่าง ๆ ของการบรรเลงในเชิงทฤษฎี รวมไปถึงบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่

เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติจะเข้า ซึ่งผลการวิจัยด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของแฮร์โรว์ (Harrow, 1972) ที่จัดลำดับขั้นของพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยในลำดับขั้นของการรับรู้ (perceptual) ที่ว่า ผู้เรียนจะแปลหรือตีความสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อาจจะต้องใช้พฤติกรรมทางด้านสมอง (cognitive behavior) เข้ามาเกี่ยวข้องร่วมด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาสภาพและการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าจากผลการศึกษา จึงมุ่งเน้นการเรียนการสอนเฉพาะทักษะปฏิบัติควบคู่กับความรู้ในภาคทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมด้วย โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการเรียนการสอนแบบบูรณาในลักษณะนี้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในเชิงลึกซึ่งเป็นเรื่องของการบรรลุจะเข้า และในเชิงกว้างซึ่งเป็นเรื่องของความรู้ในด้านทฤษฎี อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับการเรียนการสอนในรายวิชาไปบูรณาการใช้กับรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนสามารถกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ของแต่ละวิชาให้มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเชื่อมโยงและสอดคล้องกันได้อีกด้วย

2. อัตลักษณ์การบรรเลงของครูจะเข้า

ผลจากการศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในด้านเนื้อหาสาระในประเด็นเนื้อหาตามลักษณะการบรรเลง วิธีการบรรเลง และบทเพลง ซึ่งแม้ว่าเนื้อหาสาระทั้ง 3 ด้านดังกล่าวนี้เชื่อมโยงกับเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยที่มีการกำหนดวิธีการหรือหลักการต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน แต่พบว่าผลการศึกษาระบบการถ่ายทอดจะเข้าของกรมราช เหมหงษา (2541) ณวัฒน์ หลาวทอง (2555) และไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์ (2560) ชี้ให้เห็นถึงประเด็นของการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้าที่ยังคงมีความแตกต่างกัน เนื่องจากอัตลักษณ์ในการบรรเลงหรือวิธีการบรรเลงจะเข้า ตลอดจนทางเพลงที่ใช้บรรเลงในบทเพลงของครูจะเข้าแต่ละท่านมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล ดังนั้นแม้ว่าผลการวิจัยด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตของแต่ละสถาบันจะมีลักษณะที่สอดคล้องและเหมือนกัน แต่พบว่าในรายละเอียดเชิงลึกของการกำหนดเนื้อหาสาระของลักษณะการบรรเลง วิธีการบรรเลง และบทเพลงของแต่ละสถาบันอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับแนวทางหรือวิธีการที่อาจารย์ผู้สอนได้รับการถ่ายทอดมาจากครูจะเข้าซึ่งผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวเพราะเนื่องจากรูปแบบของการสืบทอดจะเข้าดั้งเดิมแต่โบราณมีลักษณะของการสืบทอดเป็นสายสำนัก (กรมราช เหมหงษา, 2541) อีกทั้งการบรรเลงทักษะเครื่องดนตรีไทยชนิดต่าง ๆ ได้มีการแปลทำนองหลักมาจากฆ้องวงใหญ่ ดังนั้นจึงทำให้เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ในการบรรเลง รวมไปถึงการบรรจุวิธีการบรรเลงต่าง ๆ ในบทเพลงนั้น ๆ ของครูดนตรีแต่ละท่านมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ในแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญที่ครอบคลุมในการกำหนดเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ไว้ ดังนั้นการนำไปใช้จึงจำเป็นต้องคำนึงบริบทต่าง ๆ

โดยเฉพาะในรายละเอียดเชิงลึกของเนื้อหาสาระด้านลักษณะการบรรเลง วิธีการบรรเลง และบทเพลง ให้เป็นไปตามดุลยพินิจและความเหมาะสมของอาจารย์ผู้สอนหรือนิสิตนักศึกษาของแต่ละสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ

3. บูรณาการสู่การสอน TPACK

ผลจากการศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อการสอน มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของเหมราช เหมหงษา (2541) และกษมา ประสงค์เจริญ (2552) ที่พบว่า วิธีการถ่ายทอดการบรรเลงจะยังคงใช้วิธีการถ่ายทอดหรือวิธีการสอนตามแบบครูในลักษณะไทยโบราณ แต่มีการปรับให้สอดคล้องกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันโดยการนำสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ยังคงใช้การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว แต่สอนทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารูปแบบของการถ่ายทอดความรู้ยังมีลักษณะเหมือนเดิม แต่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อการจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะทางด้านเทคโนโลยีมีความจำเป็นอย่างมาก ดังนั้นการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้และทำให้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยและเกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่านอกเหนือจากการที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา (content knowledge: CK) และความรู้ในด้านศาสตร์การสอน (pedagogical knowledge: PK) แล้วนั้น ยังเป็นการทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้ในด้านเทคโนโลยี (technological knowledge: TK) อีกด้วย โดยหากอาจารย์ผู้สอนปลูกฝังและพัฒนาความรู้ทั้ง 3 ด้านดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนสามารถพัฒนาต่อยอดในการพัฒนาความรู้ในด้านเนื้อหาพจนานุกรมวิธีสอนและเทคโนโลยี (technological pedagogical content knowledge: TPACK) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาครูมืออาชีพ โดยเป็นการบูรณาการของความรู้ทั้ง 3 ด้านในข้างต้นได้อีกด้วย (Matthew Koehler, Punya Mishra and William Cain, 2013)

4. การวัดและประเมินผลของจะเข้าในด้านทักษะปฏิบัติ

จากผลการศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในด้านการวัดและประเมินผล พบว่า การวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติจะมีความสอดคล้องกับหลักการในการทดสอบความสามารถทางร่างกายประกอบกับความสามารถทางสมองตามนัยของคำว่า “ทักษะปฏิบัติ” แบบ “practice skill” และ “performance” โดยแตกต่างไปจากนัยของคำว่า “ทักษะปฏิบัติ” แบบ “psychomotor skill” ที่มุ่งทดสอบเฉพาะความสามารถทางด้านร่างกายเท่านั้น (สุวิมล ว่องวานิช, 2547; กมลวรรณ ตั้งธนานนท์, 2557) ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพราะเนื่องด้วยการบรรเลงเครื่องดนตรีจำเป็นจะต้องใช้ความรู้ในหลายด้านประกอบเข้า

ด้วยกัน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงขององค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันทั้งในด้านของทฤษฎีและปฏิบัติ อาทิ เรื่องของจังหวะ ทำนอง การรับ-ส่งร้อง แนวของการบรรเลง (ความช้า-เร็ว) เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามิใช่เพียงการบรรเลงโดยบังคับกล้ามเนื้อให้เกิดเสียงหรือเกิดทำนองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังจะต้องคำนึงองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อมุ่งไปสู่การบรรเลงที่มีความถูกต้องและความไพเราะด้วย

5. แนวทางมีความยืดหยุ่นเชิงโครงสร้าง

จากผลด้านการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลของรายวิชา โดยไม่ได้มุ่งนำเสนอการจัดการรายวิชาที่กำหนดโครงสร้างแบบตายตัว แต่การนำเสนอแนวทางดังกล่าวนี้มุ่งนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามบริบทและสถานการณ์ของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกันได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการสำคัญในการจัดทำหลักสูตรวิชาชีพครู มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี พ.ศ. 2562) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ที่มุ่งเน้นการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่ให้สถาบันผลิตครูมีอิสระในการสร้างหลักสูตรผลิตครูที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์และสภาพบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษา โดยยึดผลลัพธ์การเรียนรู้ซึ่งกำหนดขึ้นสำหรับแต่ละกลุ่มสาขาเป็นเป้าหมายร่วม ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมและบริบทต่าง ๆ ทั้งในด้านผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการมุ่งเน้นให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด หากเกิดข้อจำกัดในด้านใดด้านหนึ่งแล้วนั้นย่อมทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความยากลำบาก อาทิ ในกรณีที่ผู้เรียนมีพื้นฐานของความรู้ความสามารถอยู่ในระดับที่ไม่สูง แต่อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนการสอนไปตามลำดับเกณฑ์ที่ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติหรือเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นการไม่คำนึงถึงปัจจัยในด้านผู้เรียน ก็ย่อมทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่ลดลงอย่างแน่นอน

6. ข้อคำนึงถึงบริบททางการสอนในแต่ละระดับ

ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยศึกษาสภาพภายใต้กรอบแนวคิดของบริบททางการสอนในระดับไมโครในด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งบริบททางการสอนนี้เป็นหน่วยที่มีระดับเล็กที่สุดและเป็นบริบทการสอนที่เกี่ยวข้องในระดับห้องเรียนโดยตรง โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากการวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชา และการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาทักษะ

ปฏิบัติจะเข้าและบันทึกเครื่องเอกจะเข้าเท่านั้น ดังนั้นผลการศึกษาด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน จึงไม่ได้ครอบคลุมสภาพการจัดการเรียนการสอนในบริบททางการสอนในระดับอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งหมด อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นว่าในการนำผลจากการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตไปใช้ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยและบริบทต่าง ๆ ทั้ง บริบททางการสอนในระดับไมโครในด้านผู้สอน ผู้เรียน และหลักสูตร บริบททางการสอนในระดับ เมโซในด้านผู้บริหาร สถานศึกษา และผู้ร่วมงาน ตลอดจนบริบททางการสอนในระดับเอ็กโซในด้าน บุคคลในชุมชน ทรัพยากรในชุมชน สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชน ตลอดจน บริบททางการสอนในระดับแมโครซึ่งเกี่ยวข้องกับเชิงนโยบายระดับประเทศ โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะ เพิ่มเติมไว้ในประเด็นด้านข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

7. การปรับใช้แนวทางกับความปกติใหม่

ในช่วงระหว่างการวิเคราะห์ผลข้อมูลของนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอน รายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายนของปี พ.ศ. 2563 พบว่า ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ซึ่งต่อมามีการออกนามยี่ห้อโลก (WHO) ได้ประกาศตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า โควิด-19 (COVID-19) ทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมถึงในระดับอุดมศึกษาได้รับผลกระทบ และมีการประกาศหยุดเรียนในสภาวะฉุกเฉิน และได้มีการ จัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (online learning) และการ ศึกษาทางไกล (distance learning) ทดแทนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบชั้นเรียนใน ลักษณะปกติ ดังนั้นผลการวิจัยในด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นผลมาจากการเก็บ รวบรวมข้อมูลในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะประเทศไทยและทั่วโลกจะได้รับผลกระทบและตกอยู่ท่ามกลาง วิกฤติการณ์ดังกล่าว จึงมีลักษณะของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากปัจจุบัน ยุคหลังโควิด-19 (post COVID-19) และยุคแห่งความปกติใหม่ (new normal) ที่ให้ความสำคัญกับ การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) เพื่อลดการระบาดของไวรัส แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ ทางสังคม แต่สาระสำคัญของผลการวิจัยจากการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนใน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล ยังคงสามารถนำไปปรับและประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าใน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในปัจจุบัน ยุคหลังโควิด-19 (post COVID-19) และยุคแห่งความปกติใหม่ (new normal) ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตของการวิจัยเพื่อกำหนดประเด็นในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนใน 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล เท่านั้น ดังนั้นสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวนี้จึงอาจไม่ครอบคลุมไปยังการจัดการเรียนการสอนด้านอื่น ๆ ของการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนทั้งหมดได้ ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้จึงจำเป็นต้องพิจารณาบริบทของการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น บริบทด้านผู้สอน บริบทด้านผู้เรียน บริบทด้านหลักสูตร บริบทด้านผู้บริหาร และสถานศึกษา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ปรากฏเพียงข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตเท่านั้น เนื่องด้วยสาเหตุของช่วงระยะเวลาในการเปิดและปิดภาคการศึกษาของสถาบันบางแห่งมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามไม่สามารถทำการสังเกตชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยการสังเกตร่วมด้วยได้ จึงนับว่าเป็นข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งถัดไปหากผู้ที่จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม จำเป็นต้องคำนึงและพิจารณาถึงความแตกต่างของระยะเวลาในการเปิดและปิดภาคการศึกษาของสถาบันด้วย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) จากการวิเคราะห์เอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิต เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องเชื่อถือได้มากที่สุดในครั้งนี้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบความแตกต่างระหว่างการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนกับบัณฑิต โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์โดยใช้คำถามตามแบบสัมภาษณ์โดยตรง อีกทั้งอาจารย์ผู้สอนยังสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเป็นอย่างดี ส่วนการสัมภาษณ์บัณฑิต ผู้วิจัยจำเป็นต้องอธิบายคำถามเพิ่มเติมจากคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้บัณฑิตเข้าใจและสามารถตีความหรือแปลความหมายให้ตรงกับผู้วิจัยได้ถูกต้องมากที่สุด รวมไปถึงการใช้เทคนิคในกระตุ้นโดยการสร้างคำถามย่อยในประเด็นเดิมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากที่สุดอีกด้วย ดังนั้นการเตรียมตัวของผู้วิจัยก่อนการลงเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ผู้วิจัยจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มในด้านต่าง ๆ มาล่วงหน้าอย่างรอบคอบ รวมถึงการเลือกและการปรับใช้ข้อความ คำถาม ตลอดจนคำพูดที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่นและได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยมากที่สุด อีกทั้งยังสามารถลดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามได้อีกด้วย

ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บันทึก พบว่า บันทึกแต่ละคนประกอบอาชีพและพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยและอำนวยความสะดวกเพื่อการติดต่อสื่อสารและการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ซึ่งทำให้ความสะดวกรวดเร็วในด้านการดำเนินการ และการนัดหมายทั้งด้านของผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย อีกทั้งยังสามารถลดระยะเวลาในการเดินทางและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเด็นในด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับรายวิชาภายในชั้นเรียน ซึ่งเป็นบริบทการสอนในระดับไมโคร ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายผลและต่อยอดผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษางานวิจัยสำหรับการจัดการเรียนการสอนในประเด็นของทักษะปฏิบัติ จะเข้าและประเด็นที่เกี่ยวข้อง ในบริบทการสอนในระดับอื่น ๆ ที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ ประกอบด้วย บริบทการสอนในระดับเมโซ บริบทการสอนในระดับเอ็กโซ และบริบทการสอนในระดับแมโครในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตเท่านั้น ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการด้านดนตรีศึกษา ด้านอุดมศึกษา และด้านดนตรีไทย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรทางด้านดนตรีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต อาทิ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต เป็นต้น รวมถึงการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติสำหรับเครื่องดนตรีไทยอื่น ๆ ในกลุ่มปี่พาทย์ เครื่องสาย และขับร้องไทยในครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศรีเดชา.
- กมลวรรณ ตังธนากานนท์. (2549). การประเมินตามสภาพจริง. *วารสารครุศาสตร์*, 34(3), 1-13.
- กมลวรรณ ตังธนากานนท์. (2557). *การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรรณิการ์ณ สัจกุล. (2532). ดนตรีศึกษา: จากบ้าน วัดและวัง สู่สถาบันอุดมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 18(1-2), 37-52.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)*. เข้าถึงจาก http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews/FilesNews6/education5year_m1.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562*. เข้าถึงจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/056/T_0012.PDF
- กวิณทิพย์ บรรยายกิจ. (2545). การสอนхим. ใน ณรุทธ์ สุธงจิตต์ (บรรณาธิการ), *สารดนตรีศึกษา*, หน้า 91-107. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กษมา ประสงค์เจริญ. (2552). *การศึกษาภูมิปัญญาไทยของครูจะเข้แบบฉบับดั้งเดิมในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. (2560). *การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูระดับวิเศษสุรการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. เข้าถึงได้จาก <http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews/FilesNews3/News328072552.pdf>

- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2561). *ประวัติและปรัชญา*. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2562 จาก <http://fofa.swu.ac.th/ประวัติและปรัชญา/>
- จเร อยู่แก้ว. (2544). *กระบวนการเรียนการสอนปีใน ในสถาบันอุดมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- จำเนียร ศิลปะวานิช. (2538). *หลักและวิธีการสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- โชติกา ภาษีผล ญัณฐกรณ์ หลาวทอง และ กมลวรรณ ตังชนกานนท์. (2558). *การวัดและประเมินผล การเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2558, 1 กรกฎาคม). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2562 จาก <https://musiceduchula.wordpress.com/history/>
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2560). *วิธีวิทยาการสอนดนตรี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท พรณิพริ้นติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุง แก้ไข). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2562). *ประวัติดนตรีไทยศึกษา: มุมมองทางทฤษฎีการศึกษา. วารสารสถาบัน วัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2), 35-51.*
- ณวัฒน์ หลาวทอง. (2555). *การศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้และอัตลักษณ์การบรรเลงจะเข้ ของครูสุธารณ์ บัวทั้ง. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (รายงานวิจัย).* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ญัณฐกรณ์ หลาวทอง. (2551). *การวัดและการประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีสิทธิ์ ไทรวิจิตร. (2522). *สังคีตนิยม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา แคมมณี. (2548). *เมนูจานเด็ด: แผนการจัดการเรียนรู้คัดสรร*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพ วิชาการ.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- นิตา ชูโต. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: Qualitative research* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พรินต์โปร.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปองภพ สุกิตติวงศ์. (2556). *การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลักษณ์บุลล์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.*
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2539). *ประวัติและพัฒนาการของดนตรีไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์, สมสุข ชีระพิจิตร และ วัชณีย์ เชาว์ดำรง. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย: จากการวิจัยสู่ปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมท. (2540). *ดุริยางคศาสตร์ไทย: ภาควิชาการ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มาศสุภา สีสุทอง. (2531). *พัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.*
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2553). *การศึกษาแบบกรณีศึกษา: Case Study. วารสารศึกษาศาสตร์, 33(4) 42-50.*
- ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์. (2562). *พัฒนาการหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีไทยศึกษาของประเทศไทย. วารสารเซนต์จอห์น, 22(31), 281-301.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A-L ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.*
- วไลพร คุโณทัย. (2530). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: กรมฝึกหัดครู.
- วิชาลัมพ์ก เหล่าวานิช. (2556). *กระบวนการกลายเป็นชายขอบของวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน: วิถีศึกษาแนวโบราณคดีความรู้. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี)). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.*
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2527). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2545). *ดุริยางค์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงัด ภูเขทอง. (2539). *การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: Dr.Sax.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2557). *ประวัติ*. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2562 จาก

- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม. (2544). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง*.
เชียงใหม่: The Knowledge Center.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร. (2553). *เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย
พุทธศักราช 2553* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *ข้อมูลรายชื่อหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่ สกอ.
รับทราบการให้ความเห็นชอบ/อนุมัติหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา (ระหว่างปี 2555 -
2561)*. เข้าถึงจาก http://www.mua.go.th/users/bhes/MUA_CURR/CurrCer.html2.
- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและ
การประเมิน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- สิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2539). *วิวัฒนาการและอนาคตภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในการพัฒนา
ศิลปวัฒนธรรมไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ วังโสภณ. (2547). *การศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). *รวมบทความการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่*. ใน สุวิมล ว่องวานิช
(บรรณาธิการ), *การประเมินการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2547). *การวัดทักษะการปฏิบัติ (Performance testing)* (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุลสาร
การทดสอบ อันดับ 4. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหมราช เหมหงษา. (2541). *วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อนุรักษ์ บุญจะ และอนรรฆ จรรย์ยานนท์. (2558). กระบวนการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการ
สอนดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19(2), 32-40.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.

เอมอร จังศิริพรปกรณ์. (2550). *การวัดและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., and Krathwohl, D. R. (1956). *The taxonomy of educational objectives, handbook I: the cognitive domain*. New York: David McKay Co., Inc.

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32, 513-531.

Chindarat Charoenwongse. (1998). *Undergraduate piano pedagogy course offerings in Thai universities*. (Doctoral dissertation). The university of Oklahoma: Norman, Oklahoma.

Dave, R. H. (1967). *Psychomotor domain*. Berlin: International Conference of Educational Testing.

Harrow, A. J. (1972). *Taxonomy of the psychomotor domain*. New York: McKay.

Johnson, R. L., Penny, J. A., and Gordon, B. (2009). *Assessing performance: Designing, scoring, and validating performance tasks*. New York: Guilford Press.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (1972). *Models of teaching* (8th ed.). Boston: Pearson Educational Inc.

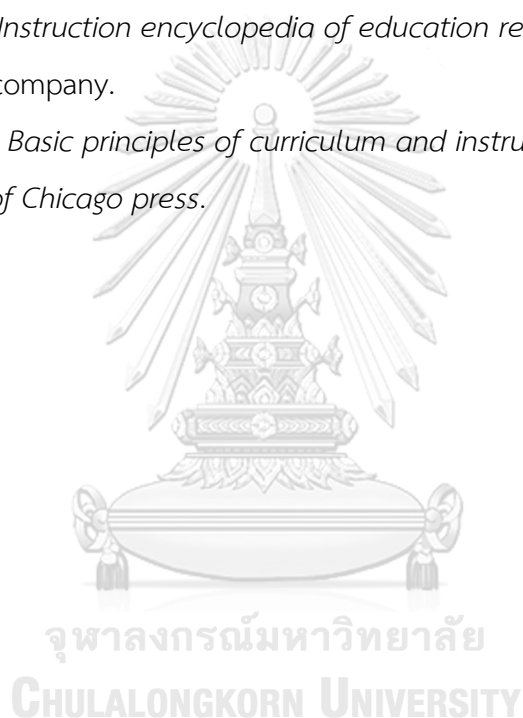
Kat Reinhert. (2018). *Developing popular music programs in higher education: exploring possibilities*. (Doctoral dissertation). The university of Miami: Coral Gables, Florida.

Koehler, M. J., Mishra, P., and Chain, W. (2013). What is technological pedagogical content knowledge (tpack)? *Journal of education*, 93(3).

Krathwohl, D. R., Masia, B. B., and Bloom, B. S. (1964). *Taxonomy of educational objectives, the classification of educational goals, handbook II: affective domain*. New York: David McKay Co., Inc.

Merrill, M. D. (1971). *Instructional design: readings*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

- Nantida Chandransu. (2010). *The development of music education in Thailand's higher education. (Doctoral dissertation). Mahidol university: Nakhon Pathom.*
- Saskatchewan Education. (1991). *Instructional approaches: a framework for professional practice.* n.p.
- Simpson, E. J. (1966). *The classification of educational objectives, psychomotor domain.* Illinois: University of Illinois. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED010368.pdf>
- Stiles, L. J. (1960). *Instruction encyclopedia of education research.* New York: the Macmilan company.
- Tyler, R. W. (1971). *Basic principles of curriculum and instruction.* Chicago, IL: The university of Chicago press.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา

2. รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์

3. อาจารย์ ดร. ดุษฎี สว่างวิบูลย์พงศ์

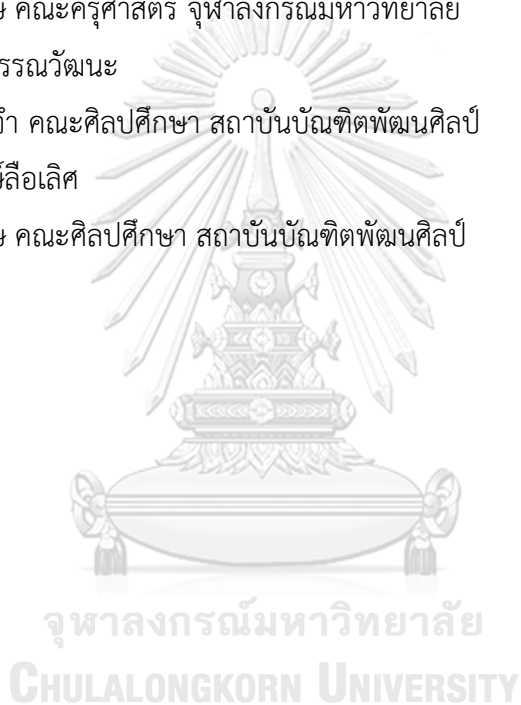
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะจะเข้ในระดับอุดมศึกษา

รายนามอาจารย์ผู้สอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพงษ์ บ้านไกรทอง
อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจี ศรีสมบัติ
อาจารย์ประจำ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์อาทร ธนวัฒน์
อาจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ศักรินทร์ สุ่มบุญ
อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์อริพัทธ์ สุวรรณวัฒน์
อาจารย์ประจำ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
6. อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ
อาจารย์พิเศษ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายนามบัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้

- มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1. นางสาวธัญญพร ช่อมพันธ์
2. นางสาวศุทธหทัย เทพวัลย์
3. นางสาววรรณทิพย์ กาวินคำ

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. นางสาวนารีนารถ เอี่ยมแสน
2. นางสาวณัฏฐา เกียรติศิริกุล
3. นางสาวพรณิการ์ ฉวีนวน
4. นางสาวพัฒนิตา อุ่นรัมย์
5. นางสาวศศิภาณุจน์ โกสียารักษ์

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. นายวิภาส พยุงวงษ์

- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. นายปณัฏฐ์ หวังวิมาน
2. นายสมภาพ มีสุข
3. นางสาวเสาวลักษณ์ สวัสดิ์
4. นางสาวอารียา จุฬารัตนาภรณ์
5. นางสาวดวงใจ ดวงทองคำ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแนวทางการจัดการเรียนการสอน

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแนวทางการจัดการเรียนการสอน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษา
2. รองศาสตราจารย์อรรพรรณ บรรจงศิลป์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนดนตรีไทย
3. รองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้ในระดับอุดมศึกษา

ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร การวิจัยเรื่อง

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต

แบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้เพื่อบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย เพื่อศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อ	ประเด็นการวิเคราะห์	IOC	ผลการตัดสิน
1	ชื่อเอกสาร	1	สอดคล้อง
2	ประเภทของเอกสาร	1	สอดคล้อง
3	สถานศึกษา	1	สอดคล้อง
4	แหล่งที่มา	1	สอดคล้อง
5	ชื่อรายวิชา	1	สอดคล้อง
6	สถานะรายวิชา	1	สอดคล้อง
7	จำนวนหน่วยกิต/จำนวนหน่วยกิตกระบวนวิชา	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต

ข้อ	ประเด็นการวิเคราะห์	IOC	ผลการตัดสิน
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์			
1	ลักษณะของวัตถุประสงค์	1	สอดคล้อง
2	ขอบเขตของการกำหนดวัตถุประสงค์	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นการวิเคราะห์	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ			
1	ลักษณะของเนื้อหาสาระ	1	สอดคล้อง
2	ขอบเขตของการกำหนดเนื้อหาสาระ	1	สอดคล้อง
3	ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	สอดคล้อง
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
1	ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	1	สอดคล้อง
2	ความหลากหลายของรูปแบบ	1	สอดคล้อง
3	ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ	1	สอดคล้อง
ด้านการใช้สื่อการสอน			
1	ลักษณะของสื่อการสอนที่ใช้	1	สอดคล้อง
2	ความหลากหลายของสื่อที่ใช้	0.67	สอดคล้อง
3	ความสอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	1	สอดคล้อง
องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล			
1	ลักษณะของการวัดและประเมินผล	0.67	สอดคล้อง
2	รูปแบบและวิธีการมีความหลากหลาย	1	สอดคล้อง
3	รูปแบบและวิธีการมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการกำหนด วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระ	1	สอดคล้อง

**ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า การวิจัยเรื่อง
แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต**

แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้า ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้ให้ข้อมูล
หลัก) ของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
1	ชื่อ-นามสกุล	1	สอดคล้อง
2	อายุ	1	สอดคล้อง
3	ประวัติการศึกษา (ปริญญา/สาขาวิชา/วิชาเอก/เครื่องมือเอก)	1	สอดคล้อง
4	หน่วยงานที่สังกัด/ตำแหน่ง	1	สอดคล้อง
5	สถาบันการศึกษา	1	สอดคล้อง
6	ประสบการณ์ในการสอนจะเข้า (ระยะเวลา)	1	สอดคล้อง
7	รายวิชาที่รับผิดชอบ/รายวิชาที่สอน	1	สอดคล้อง

**ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต**

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์			
1	การกำหนดวัตถุประสงค์ในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าตลอดหลักสูตร ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างไร	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (ต่อ)			
2	ในกระบวนการเรียนการสอนจริง สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
3	อาจารย์ได้เพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของรายวิชาหรือไม่ หากทำท่านพิจารณาจากปัจจัยใด เพราะเหตุใด	1	สอดคล้อง
4	การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชามุ่งเน้นด้านใด และไม่ได้มุ่งเน้นด้านใด	1	สอดคล้อง
5	การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาตามแนวคิดของอาจารย์มีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
6	การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาตามแนวคิดของอาจารย์ คิดว่าควรมุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ			
1	การกำหนดเนื้อหาสาระในรายวิชาได้กำหนดไว้อย่างไร (อาจารย์คิดว่าเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาหรือไม่ อย่างไร)	1	สอดคล้อง
2	ในกระบวนการเรียนการสอนจริง สามารถดำเนินการเรียนการสอนได้ครบถ้วนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
3	อาจารย์ได้เพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระของรายวิชาหรือไม่ หากทำท่านพิจารณาจากปัจจัยใด เพราะเหตุใด	1	สอดคล้อง
4	การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชามุ่งเน้นด้านใด และไม่ได้มุ่งเน้นด้านใด	1	สอดคล้อง
5	การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาตามแนวคิดของอาจารย์มีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ (ต่อ)			
6	การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาตามแนวคิดของอาจารย์ คิดว่า ควรมุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
1	การเรียนการสอนในรายวิชา มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไร (ใช้วิธีการใดบ้าง มีความหลากหลายหรือไม่)	1	สอดคล้อง
2	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาตามแนวคิดของ อาจารย์มีลักษณะอย่างไร	0.67	สอดคล้อง
3	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาตามแนวคิดของ อาจารย์ คิดว่าควรมุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
4	ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ	1	สอดคล้อง
ด้านการใช้สื่อการสอน			
1	ในการเรียนการสอนของรายวิชา มีการใช้สื่อการสอนใดบ้าง และ เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	0.67	สอดคล้อง
2	การจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในรายวิชาตาม แนวคิดของอาจารย์มีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
3	ท่านคิดว่าการจัดสื่อการสอนของรายวิชาที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพควรมีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการวัดและประเมินผล			
1	การวัดและประเมินผลในรายวิชาได้กำหนดไว้อย่างไร	1	สอดคล้อง
2	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์และการกำหนดเนื้อหาสาระหรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
3	ในกระบวนการเรียนการสอนจริง สามารถดำเนินการวัดและประเมินผลได้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ตามวัตถุประสงค์ และตามเนื้อหาสาระหรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
4	อาจารย์ได้เพิ่ม ลด หรือปรับเปลี่ยนการวัดและประเมินผลหรือไม่ (หากทำท่านพิจารณาจากปัจจัยใด เพราะเหตุใด)	1	สอดคล้อง
5	ท่านใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล	1	สอดคล้อง
6	การวัดและประเมินผลของรายวิชาตามแนวคิดของอาจารย์มีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
7	การวัดและประเมินผลของรายวิชาตามแนวคิดของอาจารย์ คิดว่าควรมุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
ด้านอื่น ๆ			
1	นอกจากประเด็นดังกล่าวที่ได้ถามมาแล้ว ท่านคิดว่ามีสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในอย่างไร ลักษณะใดอีกหรือไม่	1	สอดคล้อง

แบบสัมภาษณ์บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ การวิจัยเรื่อง

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต

แบบสัมภาษณ์บันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ ใช้เพื่อเก็บรวบรวมจากบันทึกเครื่องมือเอกจะเข้ในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้ให้ข้อมูลรอง) ของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการตัดสิน
1	ชื่อ-นามสกุล	1	สอดคล้อง
2	อายุ	1	สอดคล้อง
3	สถาบันการศึกษา	1	สอดคล้อง
4	ปีที่เข้าศึกษา-ปีที่สำเร็จการศึกษา	1	สอดคล้อง
5	ประสบการณ์ในการเรียนจะเข้ (ระยะเวลา)	0.67	สอดคล้อง
6	ประสบการณ์ในการสอนจะเข้ (ระยะเวลา)	0.67	สอดคล้อง
7	อาชีพปัจจุบัน	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิต

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการตัดสิน
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์			
1	การกำหนดวัตถุประสงค์ในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ตลอดหลักสูตรที่ท่านเคยเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างไร	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (ต่อ)			
2	ในกระบวนการเรียนการสอนจริงที่ท่านเคยเรียน อาจารย์ผู้สอนสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ครบถ้วนหรือไม่อย่างไร	1	สอดคล้อง
3	อาจารย์ผู้สอนได้มีการเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่ท่านเคยเรียนหรือไม่ (หากทำ ท่านคิดว่ามาจากปัจจัยใด เพราะเหตุใด)	1	สอดคล้อง
4	การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่ท่านเคยเรียนมุ่งเน้นด้านใด และไม่ได้มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
5	การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาตามแนวคิดของท่านมีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
6	การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาตามแนวคิดของท่าน คิดว่าควรมุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ			
1	การกำหนดเนื้อหาสาระในรายวิชาที่ท่านเคยเรียนได้กำหนดไว้อย่างไร (ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาหรือไม่อย่างไร)	1	สอดคล้อง
2	ในกระบวนการเรียนการสอนจริงที่ท่านได้เรียนมา อาจารย์ผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ครบถ้วนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
3	อาจารย์ผู้สอนได้เพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระของรายวิชาที่เคยสอนท่านหรือไม่ (หากทำ ท่านคิดว่ามาจากปัจจัยใด เพราะเหตุใด)	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ข้อคำถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ (ต่อ)			
4	การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาที่ท่านเคยเรียนมุ่งเน้นด้านใด และไม่ได้มุ่งเน้นด้านใด	1	สอดคล้อง
5	การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาตามแนวคิดของท่านมีลักษณะ อย่างไร	1	สอดคล้อง
6	การกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาตามแนวคิดของท่าน คิดว่าควร มุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
1	การเรียนการสอนในรายวิชาที่ท่านเคยเรียนมีการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนอย่างไร (ใช้วิธีการใดบ้าง มีความหลากหลายหรือไม่)	1	สอดคล้อง
2	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาตามแนวคิดของท่านมี ลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
3	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาตามแนวคิดของท่าน คิดว่าควรมุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
4	ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ	1	สอดคล้อง
ด้านการใช้สื่อการสอน			
1	ในการเรียนการสอนของรายวิชาที่ท่านเคยเรียนมีการใช้สื่อการสอน ใดบ้าง และเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
2	การจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในรายวิชาตาม แนวคิดของท่านมีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
3	ท่านคิดว่าการจัดสื่อการสอนของรายวิชาที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพควรมีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ	ข้อความคำถาม	IOC	ผลการ ตัดสิน
ด้านการวัดและประเมินผล			
1	การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่ท่านเคยเรียนกำหนดไว้อย่างไร	1	สอดคล้อง
2	การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่ท่านเคยเรียนสอดคล้องกับการกำหนด วัตถุประสงค์และการกำหนดเนื้อหาสาระหรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
3	ในกระบวนการเรียนการสอนจริงที่ท่านได้ผ่านมา อาจารย์ผู้สอนสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลได้ครบถ้วนตามที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ และตามเนื้อหา สาระหรือไม่ อย่างไร	1	สอดคล้อง
4	อาจารย์ผู้สอนได้เพิ่ม ลด หรือปรับเปลี่ยนการวัดและประเมินผลในรายวิชาที่ท่านเคยเรียนไม่ (หากท่านพิจารณาจากปัจจัยใด เพราะเหตุใด)	1	สอดคล้อง
5	ท่านเคยถูกใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล	0.33	ไม่สอดคล้อง
6	การวัดและประเมินผลของรายวิชาตามแนวคิดของท่านมีลักษณะอย่างไร	1	สอดคล้อง
7	การวัดและประเมินผลของรายวิชาตามแนวคิดของท่าน คิดว่าควร มุ่งเน้นและไม่มุ่งเน้นในด้านใด	1	สอดคล้อง
ด้านอื่น ๆ			
1	นอกจากประเด็นดังกล่าวที่ได้ถามมาแล้ว ท่านคิดว่ามีสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในลักษณะใด	1	สอดคล้อง

ภาคผนวก จ
แผนภาพแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะใช้ในหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายพงศกร จอมแก้ว

วัน เดือน ปี เกิด

3 กุมภาพันธ์ 2537

สถานที่เกิด

จังหวัดปทุมธานี

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2559 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจากโครงการทุนยุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศด้านศิลปะไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560 เข้ารับการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจากโครงการทุนยุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศด้านศิลปะไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY